924

VID AFTONVARDSDAGS

BERÄTTELSER OCH BILDER UR BYGDEKRÖNIKAN

AF

THURE S.

(THURE SÄLLBERG)

STOCKHOLM

WILHELM BILLES BOKFÖRLAGS AKTIEBOLAG

STOCKHOLM, IDUNS TRYCKERI AKTIEBOLAG, 1895.

INNEHÅLL.

	Sid.
Ett företal	1
Träskomakarns frieri	5
»Sarabökelin»	13
Den nye prästen i Skrapstad	20
Hur Todde blef nykterist	26
I hastigt mod	32
Lifstidsstraff	39
Petter Assarsson »fyllesofi»	47
Johannes Petersson i hvardagslag	55
Hur Skam regerade på Nybytorpet	64
Slagen med blindhet	70
Ett bra knep	77
Normalarbetsdagen inför åttingsbönderna eller Kalle Jonssons misslyckade tal	83
Brud- eller martyrkrona	91
Nymodig och gammaldags välgörenhet	97
Karl Johans pojkar i Grytås	105
Huruledes Johanna i Kalfhagen hängde upp sin »gamle Adam»	112
Laga syn	120
Vankelmod under liljekullar	130
När Kajsa damp	135
Socknens Ulspegel	141
När vi ha nedan	149
Ett underligt gifte	156
När Slättingeborna skulle rekrytera	162
Den välsignade jul	167
Hur resor bilda	173
Det usla bränvinet	178
Ett »rejält» barnsöl	185

Ett företal.

I fjol hände det mig att jag, naturligtvis på Gretas inrådan, uppsände några historier till en förläggare-herre i Stockholm.

Så fort det var gjordt, ångrade jag på't och gick se'n härhemma i byn slokörad och skamsen en liten tid. Ty jag var rädd, att stockholmsherrn skulle komma fram och säga, att det var dumt skrifvet alltihop, och det vet man ju, att hur anspråkslös människan än är, lider hon af att höra sådant.

Men så en aftonstund, just vid midsommartiden, kom minsann Post-Kalle in till mig och aflämnade en sådan där lapp, som antyder, att man har pengar att få på posten. Sådant hade förut visst aldrig händt mig, och Post-Kalle stirrade också med vidöppna ögon, ömsom på mig och ömsom på lappen, som om han stått inför ett af de allra största och märkligaste underverk, någon människa kan tänka sig.

Jag kan tala om, att det inte töfvade länge, förrän jag slank af ner till poststationen och fick håll i mitt bref.

Och antingen ni tror mig eller inte, så var det Stockhomlsherrn som sände mig en hel hop pengar för

mina historier, af hvilka han, såsom han skref, ärnade tända upp en »Långvedsbrasa» till julen.

Nå, jag gick ut på vägen i den svala sommarkvällen med mitt »rek» vid hjärtat och funderade på, antingen jag skulle sätta i väg till Rom eller Paris, eller om jag blott skulle göra kalas hemma i byn och fröjda mitt hjärta genom att förhäfva mig öfver och bespotta mina grannar. Ty med de där sedlarne i fickan ansåg jag mig både mäktig och skickad för ett sådant ädelt värf.

Men rätt som jag gick där i min begrundande förtjusning och svängde med min käpp och hvisslade och var en matador utan like, si, då kom Greta och mötte mig.

— Hvar har du var't? sporde hon.

— Åh, jag har bara gått här och spovelerat en smula på kvällskvisten! svarade jag, ty jag ville inte låta henne veta om pengarne.

— Nej, någonstans har du varit, du ser så konstig ut i synen! envisades den bytingen.

— Ja, om jag ska' tala rena sanningen för dig, Greta, så har jag varit borta hos Nybyggepojken, som bröt sitt ben så illa, och som tycker om att mumsa karameller, där han ligger på rygg med sitt spjälkade ben, den stackarn.

— Gu' välsigne dej, min lille rare gubbe, som tänkte på den arme pojken! ropade Greta och gaf sej till att klappa mej smått i sidan.

Men då fick hon känna brefvet.

— Hva' har du där?

— Åh, dä' ä' bara lite' papper!

— Tror du inte jag kände, att det är ett styft bref, sådant som kommer från Amerika. Har du nu börjat skrifva till Mina i Chicago igen? — Och så blef det litet gråt af.

Rätt som det var bytte hon dock om sinne, torkade tårarne och blef ond, och innan jag visste ordet af, knip-

sade hon till sig brefvet med de små fingrarna. Det gick som en blixt. Så började hon räkna på sedlarne och titta efter hvarifrån brefvet var, och när hon så kommit underfund med hela saken, blef hon till den grad förvillad af glädje, att hon spände till att dansa polka på vägen, så att dammet stod som en sky kring deu lilla nippertippan.

Till sist fick hon håll i mig också och tvingade äfven mig att dansa på landsvägen.

— Gu' bevare oss för tosingar och stollar! skrek en gumma, som gick förbi i detsamma.

Slutligen tröttnade Greta, och när jag då frågade henne hvarför hon var så glad, svarade hon och log och slog ihop händerna:

— Jo, nu ska' vi gifta oss, du!

— Ska' vi gifta oss?

— Ja visst, nu ha vi ju pengar att sätta bo med, och det säger jag, att om jag hade den där Stockholmsherrn här, så skulle jag då bestämdt ge honom en kyss!

— Du ska' väl i hundan heller och inte kyssa herrar i Stockholm! sa' jag och blef liksom litet stött och jaloux.

Men slutet blef, att Greta tog hvar enda styfver och drog till att köpa bo åt oss. Hon sprang en långlig tid hos alla snickare och tapetserare och i så många bodar vi ha. Men för hvarje vecka, som gick, såg jag, att hon, skam till sägandes, blef mer och mer långnäst.

När jag ibland frågade henne, om inte boet vore färdigt, blef hon ledsen och tittade så sorgset och stort och vidöppet med de tårade svarta ögonen, att jag tyckte det var riktigt stor synd om henne.

När det så gått en tid, kom Greta en dag vid aftonvardsdags bort till mig.

— Du får lof skrifva lite fler historier, för det här räckte knappt till hälften! sa' hon och lindade armarne om halsen på mig.

Och när hon det gör, så är det stört omöjligt för mig att neka, hvad hon än ber mig om.

— Ja, lille käre vän, skicka Stockholmsherrn lite fler historier, annars komma vi aldrig i lifvet tillsammans, och då är ju allt hvad jag redan köpt förspilldt! sa' Greta och grät så bitterligt.

Hvad skulle jag göra?

Och hvilken annan man i min ställning skulle kunnat handla annorlunda än jag nu gjort?

Häraf synes det, godt folk, att det är ett riktigt kärleksverk att köpa denna lilla bok, ty hvar och en, som lägger sig till med den, bidrager storliga till att bygga upp två unga människors lycka.

Måtte blott icke recensenterna rifva ner henne!

Vernamo i april 1895.

Thure Sällberg.

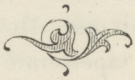

Träskomakarns frieri.

En dag, då Greta och jag gingo tillsammans ute i den gröna lunden och talades vid om kärleken, tog hon hastigt på sig en medlidsam min och suckade:

— Tänk ändå, att det finns människor, som dra' åstad och gifta sig utan att älska hvarandra, utan att känna hvarandra såsom vi göra, endast för att vinna några yttre fördelar, mannen för penningar och kvinnan för att slippa bli öfver. Deras samlif måtte allt bli förfärligt!

— Åh, jag vet inte det, — svarade jag. Jag vet inte, om det kan vara dummare att springa i väg och låta fängsla sig af några hundra- eller tusen-lappar än af ett par svarta, gnistrande ögon, såsom jag nu är på väg att göra. Man föder sig rätt bra och kan lefva roligt nog, om man får litet »money» med tösen, men inte blir väl jag fet i framtiden af endast glansen ur de här svarta ögonen, som jag nu går här och kysser i björkdungen!

Greta blef stött.

— Jag har aldrig bedt dig kyssa mina ögon och inte har jag tvingat mig på dej heller, bjäbbade hon och knyckte på nacken samt gick till slut och retade upp sig

öfver mitt yttrande till den grad, att hon förklarade sig vilja göra slut med mig på eviga momangen.

Då måste jag som vanligt krypa till bönboken och svära och betyga, att jag bara gycklat.

— Jag kom att tänka på August, träskomakaren här borta, när du yttrat dig, Greta lilla. Han och hans hustru gifte sej med hvarandra utan den ringaste kärlek, bara för att det skulle så vara, och de lefva ändå i frid och nästan såsom ett dufvopar.

— Och du går och tänker på träskomakaren, när du talar med mig. Det syns hur pass du älskar mig!

Och så förde hon det hvita förklädet upp mot sina ögon. Det är en manöver, som hon alltid utför i sådana ögonblick, då hon vill alldeles nederslå och förgöra mig.

— Min kära lilla välsignade Greta, det är ju en hel historia och en riktigt målande paschasa om träskomakarns gifte, och på historier har du ju tillstadt mig att få tänka!

— Jaså, är det en historia om'et, då är det en annan sak! skrattade den lilla yrhättan, försonad och glad igen. Tala om henne då!

Och jag måste berätta:

August träskomakare är och har just aldrig varit någon särdeles treflig karl eller vidare begärlig för fruntimmer. Men ordentlig och snål och arbetsam har han varit allt ifrån ungdomen, så fäderna i torparstugorna och åttingsbondehemmen i roten hade just ingenting emot att få honom till måg.

Men på många år kom August sig icke för att fria någonstädes.

Till slut blef det ändå för trist för honom därhemma, och så gick han en söndagsafton ner till Pelle på Strömmen, som då hade två ogifta döttrar, fast de

icke voro hemma, utan tjänade hos andra bönder i trakten.

August satt där ett par tre timmar och språkade om hvarjehanda med Pelle, mest förstås andliga ting, eftersom Pelle ju är bra gudlig; men om sitt egentliga ärende nämnde han ingenting, förrän han sagt farväl och fått håll i dörrklinkan för att gå sin väg.

— Det var så sant, sa' han och vände sig inåt stugan, det var så sant, jag tänkte, jag skulle fråga er, hva' ni ämnar ge' era flecker, om di skulle gifta sej!

— Hm... Jaså! Frågar du för din egen räkning, Agust lelle, eller ä' du ute åt nå'n annan?

— Nä, dä skulle va' åt mej själf. Det kunne va' roligt å veta't, ifall ja skulle komma att tänka på nå'nting!

— Har du kanske förslag på nå'n utå fleckerna. Dä va' roligt dä, Agust lelle. Hvelken har du tänkt på då?

— Nä, det kvittar hvilken! Dä kan ju rätt komma på ett ut, för di få väl lika möcke! Hur pass kan dä i alla fall bli?

— Ja, dä kan ingen hjälpa; ja' vet, att du ingenting förstörer, Agust lelle, så att om du vill bli' vid en utå dom, ska' jag sträcka mej ända till tusen daler.

— Nå, då kan ingenting bli' å' oss emellan, utan ajöss!

— Vänta lite, Agust lelle, du har väl inte så brådt. För din skull ska ja' ta' mej så nära som möjeligt är och gå så långt, som änna te tolf hunnra daler, men se'n ä' det omöjligt för mej å sträcka mej vidare, utan se'n finge du vänta te' mor å ja' falla ifrå', då blir dä' väl nået att dela!

August stod där vid dörren och ref sig i hufvudet en stund, men till sist yttrade han:

— Nå, det får väl bli ve' det då! Och då ska' ja' ändå göra så många träskor åt er, som I sliter, utan betalning, äss I, förstås, släpper te verket själfve. Efter I ä' medgörlig, så ska' ja' också visa mej leberal, och så kan ja' då bestämma mej för Tilda!

— Jaså, du gör våra träskor för inte! Ja, Gu' välsigne dej då särskildt för det! jubilerade Pelle och steg upp från stolen och handslog med August!

— Så ä' då den saken i Gu'ss namn uppgjord! sa' han i detsamma de slogo ihop händerna, alldeles som karlarne göra, när de handla på marknaderna om stutar.

* * *

En tid efteråt hölls det marknad i närheten, och dit gick August för att träffa Tilda, hvilken han trodde, att föräldrarne underrättat därom, att hon numera vore bortlofvad.

Han hade just icke gått där länge och spovelerat, förrän han fick se henne vanka omkring och grina och ha' roligt i sällskap med Kalle i Stensholm. Hon tittade knappt åt August, som gick efter henne och spionerade hela dagen. Och på hemvägen gjorde hon äfven sällskap med samme Kalle i Stensholm.

Söndagen därefter på kvällen kom August ner till Strömmen och satt där och språkade både länge och väl om nytt och nattgammalt, som man säger.

Men när han redde sig till att gå, sa' han plötsligt:

— Dä var sant, det där vi talte om, giftet, det får jag lof å säga återbud på!

— Hva' då i alla tider! Du har väl inte råkat på nå'n, som får mer heller?

— Nä, det har ja' just inte snott efter! Men ja' har

sett, att ho' ä' oredig och flamsig och går och dra's mä den där stopastollen i Stensholm!

— Oriktig ä' ho' inte, dä' ä' nå'nting, som ja' vet! föll gumman in.

— Men det var fasligt ledsamt det här, vidtog Pelle, att hon inte styr sej bättre. Du har väl sagt till henne om vår öfverenskommelse, Agust lelle?

— Nähä, dä har ja' inte. Det trodde ja' att I gjorde.

— Jaså, du tänkte dä! Nä, vi ha' inte träffat henne se'n. Men då ska' vi skicka efter henne och tala om'et för henne i denna kväll!

— Nä, bry er inte om'et. När ja' nu sett, hur ho' ä' beskaffad, så tar ja' henne inte, utan I ökar på te femtonhundra daler, det säjer ja' bestämdt ifrå'! förklarade August.

Efter många om och men nödgades Pelle öka hemgiften till femtonhundra daler.

Han ville inte släppa en bra måg ur händerna på sig, mente han, och om flickan visat sig bångstyrig, så vore det bäst att så snart som möjligt kufva henne förmedelst ett giftermål.

Under tiden hade det gått bud efter Tilda, och om ett par timmar kom hon också.

— A'gust ä' här och frågar efter dej, och nu ha' vi gjort upp'et, han å ja' å mor, så mycke' du vet det. Nu hoppas jag, att du rättar dej efter oss, så kan du snart slippa tjäna andra! predikade Pelle.

Tilda slog ner ögonen och myste och förklarade, att hon ingenting hade emot giftermålet, ifall det blott kunde komma till stånd fram på samma höst.

— Jo, dä' ä' just mi' mening, att vi skulle dräpa te' mä't i höst! sa' August.

— Och Gu' välsigne er nu och föröke eder efter sin nåd! Det va' då en Herrans välgerning, att vi kom så bra öfverens om'et allesammans. Nu hoppas ja', att dä' ska' bli' löckeligt på alla håll! profeterade Pelle och var mycket belåten.

* * *

En liten tid därefter var August i kyrkan en söndag och Tilda också. Men innan han hann få fatt i henne efter gudstjänstens slut, hade den elemenskade Kalle i Stensholm redan kommit i sällskap med henne på hemvägen.

August kom sig icke för att söka hinna upp dem, utan gick efter på vägen och kände sig kränkt i sina rättigheter och förargad i sitt sinne.

Samma afton gick han ånyo ner till Strömmen.

— Nu har ja' sitt, att ho' omöjligen kan styra sej, utan det är bäst att vi rifva opp hela aftalet, förklarade August i en bestämd och afgörande ton samt omnämnde, huru hon burit sig åt på kyrkovägen.

— Det va' rysligt ynkligt. Men du ska' veta, att hon är ju bara ett barn, och vett och väggar växa ju inte på en gång, som man säjer. Du får lof förlåta henne, Agust lelle!

— Förlåta! Ja, dä' kunne ja' väl göra, men det kommer an på, om I ökar på hemgiften. Gör I det, så ska' ja' inte va' hård och obillig, utan förlåta henne för denna gångens skull!

— Ja, det farshjärtat, hva' gör det inte för sina barn! Du ska' få jämt attanhunnra, fastän då skämmer ja' kanske den andra.

— I vill inte gå te' två tusen?

— Nä, hur ska' dä' va' möjligt? Nä, bevare mej Gu'!

— Ja, så får gå då! Men då vill ja' inte göra era träskor för inte heller, som ja' lofvade, utan I får betala som andra!

På det viset kommo de öfverens än en gång, och Pelle måste därjämte lofva, att genast sända bud efter Tilda och förmana henne.

Framåt kvällen kom hon också, och fadern gaf sig öfver henne med långa och rörande förmaningstal.

— Ja' kan väl inte hindra Kalle i Stensholm att gå på vägen, han som andra? menade Tilda.

— Jaså, du vell sätta dej upp emot far din och försvara dej. Då ä' du längre kommen i fördärfvet än ja' trodde. Men ä' det så, att inte mina förmaningar hjälpa, så ska' vi si, om inte Guss eget or' biter på dej! Ta' hit piatisten, mor!

Det här hände på den tiden då lektor Waldenström skref sina bekanta anföranden mot tobak och snus å omslagen till pietisten. Folket i bygderna kallade dem för »Wallenströms snuspredikningar», och en sådan var det nu, som Pelle fick fatt uti och började föreläsa för sin vilsekomna dotter.

Pelle skrek och drog på och läste en lång stund om hur många millioner svenska folket årligen använde på snus och tobak.

— Nå, hur tycker du det gör dej, Tilda? Mjuknar du inte än? frågade han och lyfte ögonen från boken.

— Men ja' begagnar ju inte snus! lät flickan.

— Snus! Jaså, du vill förhärda dej emot ordet också. Eller är inte detta rena Gu'ss ord kanske? Har inte Wallenström själf skrefvet' dä' till folkets bättring? . . . Jaja, nu hör du, Agust lelle, att ja' har förmant henne så godt jag kunnat, och sen få vi lof te' vänta och hoppas, att ordet ska' göra någon verkan i henne!

* * *

Icke långt därefter fullbordades detta äktenskap, som väl icke ingicks af kärlek från någotdera hållet.

Men de bägge ha', som sagdt, alltsedan lefvat hardt när såsom ett dufvopar.

— Du ser alltså, Greta lilla — sa' jag, att den där vådliga kärleken, som du jämt och samt pratar så mycket om, inte är just så absolut nödvändig för att folk ska' kunna lefva i ro tillsammans.

— Men det är ju nästan djuriskt, och säkert är, att de väl någon gång varit i hals och hår på hvarandra!

— Nähej, du lilla! Endast en gång kom, så vidt man vet, en fnurra på trån. Det var när Tilda vid ett tillfälle bytt bort 5 kappar potatis mot kaffe, August ovetande. Men han sa' aldrig ord till henne om saken. Han fick veta, att det var mor hennes, som egentligen styrt till bytet en gång, då hon var i svår kaffenöd, och hans hämnd och vrede drabbade därför henne ensamt. Han lät käringen gå i ett halft år med två vänsterträskor, och när han då såg smärmodern luffa där och grina illa och ömma sin högra fot, kände August sig så förinnerligt nöjd och belåten.

— Ha, ha, ha! skrattade Greta och det lät som när man släpper ut en half tunna nötter öfver ett golf, ända till dess jag på vanligt sätt täppte till den lilla rosiga munnen på henne.

»Sarabökelin».

Man talar ofta om, hurusom gamle Jakob underkastade sig många års slit och arbete för att vinna någonting, som eljest icke är konstigt att få, nämligen en hustru, och man anför honom såsom ett högst lysande exempel på en tålmodig och energisk man.

Men mig veterligen har här icke uppstått någon, som ännu nämnt ett endaste ord i mänskligheten om, huru Anders Jönsson i Saraböke fäktade och slet och gick omkring och ödmjukade sig samt ställde till två dyrbara och storartade kalas om året i femton hela års tid, innan han blef korad till nämndeman i Villestads socken. Och dock är detta äfven verkligen sant. Jag håller före, att också ett sådant handlingssätt bör antecknas i sådana här historie- och tide-böcker, för att tjäna till eggelse för dem, hvilka kanske mången gång äro färdiga att gifva tappt i sitt krånglande uppför ärones glatta och slippriga trappa. Det bör bevisa oss, att trägen nästan alltid vinner.

Först efter femton års uthållig sträfvan vann nämligen Anders Jönsson sitt mål, och ingen må undra på, att hans själ jubilerade och att hans gång var lätt, när

han vandrade hem till Saraböke från den kommunalstämma, hvarest hans val afgjorts.

— Ja' måtte väl i alla fall inte gå här och bli högfärdig och ta' skada till min själ, tänkte han emellertid rätt som han gick uppå vägen. Ty Anders var i det hela gudfruktig på det gamla reela och bastanta viset.

Just som han vankade i denna fruktan för högmodet, hvilken i någon mån grumlade hans lycka, kom där en torpare, som bodde invid vägen, ut på sin trappa och ropade och frågade, om inte Anders ville gå inom dörren en vändning och ta' en sup.

— Nä', dä' får stå till med den saken te' en annan gång! svarade Anders och ville fortsätta sin färd. Men torparen var enträgen och tyckte, att fastän hans hus vore ringa, så kunde det väl ändå gå an att ta en sup därinne.

— Ja, så må gå då i Guss' namn! Ja' ä' väl ändå inte mer än en människa, fast ja' ä' nämndeman! lät Anders till sist samt gick in och undfick några supar.

Se'n vandrade han ändå lättare hemåt.

Gu'skelof, att ja' geck in och söp hos torparen. Nu kan då ingen säja, att ja' blett högfärdig eller nosastyf efter valet, mumlade han för sig själf och kände sig lätt och ren i sitt samvete.

* * *

Och så kom han i sinom tid ner till nämndemansbordet, fick aflägga sin domareed samt blef vederbörligen omkristnad.

Ty det vet man, att en nämndeman, som är i tjänstgöring eller »ligger på ting» aldrig heter Sven Andersson, Magnus Jönsson, Peter Ingeborgsson, Kalle Månsson eller

dylikt, hvilket mången gång skulle kunna leda till förväxlingar, enär landsbygden krälar af Anderssöner, Jönssöner och Månssöner. Utan en tjänstgörande nämndeman nämnes antingen Soås eller Fästampen eller Genafä eller Julosten eller Hafrabo eller hvad nu annars hans hemman heter.

Vår gamle vän Anders Jönsson blef under middagsrasten å första rättegångsdagen af de unga notarierna döpt till »Sarabökelin» efter sitt hemman Saraböke, och det namnet fick han se'n behålla långt efter det han lämnat juridiken, och ända till dess han för ett par år sedan kom inför en mycket högre domstol.

Ty »Sarabökelin» afgick snart från sitt nämndemansembete. Han stod rakt inte ut, ty han vardt från början ett mål för djädriga notariers, samvetslösa tingsskrifvares och af synd drypande länsmäns drift och illfundighet.

Och litet löjlig var i själfva verket också Sarabökelin, så att till och med den »nådiga lagmannen» icke alltid kunde hålla sig för skratt, då denne hans bisittare hade något mål att utföra vid rätten.

En gång hände det t. ex. att Sarabökelin, som ju var en hjälpsam och god själ, åtagit sig att utföra både kärandens och svarandens talan i samma mål, och han lämnade äfven fram fullmakter från dem båda, när målet påropades.

— Men min bäste nämndeman, hur skall väl detta gå till? sporde domaren.

— Jo, jo men, dä' ska' gå som en dans! Nu ställer ja' mej först på nådig lagmannens högra hand och kärar för Schvän i Hult, se'n dråsar ja' öfver på hans vänstra si'a och svarar för Jöns i Snufvebo, så ska' vi, min själ, mä' Gu'ss makt snart jämka ihop målet! lät Sarabökelin.

* * *

En annan gång hade tvänne gubbar stämt och genstämt hvarandra angående häst- och vagnbyte, och Sarabökelin skulle utföra den enes talan.

När målet på eftermiddagen kom före, befanns det, att Sarabökelins hufvudman så flitigt spenderat på sitt ombud, att denne lagkloke man var en smula vidlyftig och kavat, och motparten var icke heller fastande, ty vid tingsställen plägar det, gudskelof, icke vara brist på det, som brinner på sticka. Och en vet ju, att några tankställare icke äro så oäfna, när en ska' fram till tingsskifvan.

När därför domaren uppmanat parterna att hvar för sig reda sin talan, så svarade Sarabökelin med en viss öfverlägsen nonchalans:

— Dä' behöfs inte, för vi ha' ett halft tjog vittnen te' mans, dom få reda saka.

— Nå, så tag fram dem då!

Bortåt tjugo vittnen kommo fram och sträckte ut händerna samt svuro dels på bibeln, dels på Backmans lagsamling och dels på Högadals prostgård, som en notarie hade med sig till nattlektyr, ty bibeln räckte förstås inte till åt alla.

— Finns något jäf mot vittnena? sa' domarn, när det förskräckliga svärjandet omsider tagit en ända.

— Ja' vräker dom allihop! förklarade Sarabökelin.

— Men nämndemannen vill väl icke jäfva *sina egna* vittnen också? log lagmannen.

— Jo, vasserratre, ja' knusslar aldri'! Inte känner ja' häller deras krestendomskunskap, å' hvem attan kan veta, om de inte kunna stå här å schwärja bort sej i sin dumhet; sån't må skam ha' på sett samvete! menade Sarabökelin och såg fasligt öfvermodig och vis ut.

Så det se vi, att någon vidare märklig advokat eller

styf jurist var vår nämndeman icke, men en hederspascha var han dock i det stora hela.

* * *

Till tings drog han alltid åkande efter ett par oxar och sittande grensle öfver ett hiskeligt matskrin, som innehöll allehanda goda håfvor.

En dag under brinnande ting hade skrifvarne kommit öfver en korg kokta kräftor, och då de af en annan nämndeman fått veta, att Sarabökelin aldrig skådat ett dylikt djur, så insmugglade de en liten illröd kräfta i Sarabökelins smörask.

Morgonen därpå redde sig Sarabökelin allvarligen till en kraftig måltid.

Han öppnade sin kostliga kista, stöttade upp locket och läste en lång bön, hvarefter han fick håll i en rysansvärd täljknif, med hvilken han karfvade af en 14 tums brödskifva åt sig.

Så öppnade han försiktigt »kistlädikan», såsom den lilla särskilda lådan inuti dylika skrin och kistor kallas, och drog därur fram sin älskade smörask. Men han hade icke väl fått af dess lock, förr än han började hacka tänder och rysa och blekna vid åsynen af det illröda underdjur, som låg i hans smör och sträckte sina klor mot den förfärade mannen.

Sarabökelin föll ner på knä.

— Herre förbarma dig, stammade han, och drif djäfvulen ur mitt smör! Ja' har ju aldri' gjort nå't ondt, å om här fällts nå'ra vrånga domar, såsom väl naturligt och troligt ä', så ä' dä' inte min skull. Herre lelle, du vet, att ja' ä' en dumbom, som ä' oförmögen att kränga och vränga lag, som di an're nämndemännerna å lagmannen å nuta-

rierna å länsmännera, så, Herre lelle, hva' du gör, så drif honom ur mitt smör å försätt honom gärna i lagmannens, så vill ja' prisa å lofva dej.

Men kräftan låg där lika röd och enligt Sarabökelins mening äfven lika hotande och fruktansvärd.

— Herre, hjälp mig nu lyckligt undan, så ska' ja' all'ri komma här mer som nämndeman, å söka på allt vis undvika att sitta där de bespottare sitta! skrek Sarabökelin.

Styrkt af denna bön och detta löfte till herranom reste han sig slutligen, skrufvade locket på smörasken, låste igen skrinet samt tog det med bakvändt ansikte i handen och begaf sig med detsamma, utan att yttra ett ord och utan hufvudbonad, direkt till den mellan 2 à 3 tusen alnar väster om tingshuset rinnande ån, i hvars djup han med stor kraft samt under bön och mycken åkallan slungade matsäcksskrinet.

De illfundiga skrifvarne, som naturligtvis hela tiden spionerat på Sarabökelin, sågo honom därefter blek och med hopknäppta händer vandra tillbaka till tingshuset, och hela aftonen satt han sedermera vid nämndemansbordet försjunken i andakt och tacksägelser öfver att han så lyckligen, fastän med uppoffrande af så mycken mat, lyckats befria sig från den röde Belsebub, som icke aktat för rof att taga sin boning i hans egen smörask.

Ur denna stilla begrundan och religiösa andakt väcktes Sarabökelin för att vittna i ett mål.

Ett briljant slagsmål hade nämligen dagen förut gått af stapeln mellan tingshuset och gästgifvaregården, och vår nämndeman hade från sitt kammarfönster varit vittne till denna kalabalik.

Under djup rörelse aflade han eden. Den rysansvärda fara, han nyss så jämförelsevis lyckligt undgått,

manade honom ju att tala och handla försiktigare. Och det gjorde han också.

Sedan han med stapplande tunga eftersagt eden, förklarade nämligen Sarabökelin, att han ansåg sig hvarken kunna eller böra vittna i detta mål, enär han icke sett händelsen annat än — genom glas.

Till och med den argaste advokat skulle näppeligen kunnat hitta på ett finurligare knep för att komma ifrån att säga hvad han visste »händt och sant vara».

Rätten blef, förstås, till en början alldeles förbluffad, och de andra nämndemännen vaknade vid detta inpass upp ur sin »rättsliga» slummer.

Men åklagaren, som visste, hur svårt hemsökt Sarabökelin under dagens lopp varit, log och afstod välvilligt från nämndemannens vidare hörande denna dag.

Enligt sitt Herranom gifna löfte kom Sarabökelin aldrig mer till tings. Han tog afsked tvärt. Men när han sedan en gång fått veta, hur skrifvaren lurat honom med kräftan, intogs han under sina återstående dagar af ett så hiskeligt hat till allt hvad tingsherrar hette, att man aldrig kunde tala om sådana i hans närvaro, utan att han spottade och svor och liknade dem vid afgrundsandar.

Den nye prästen i Skrapstad.

Ingen kan tänka sig, hvilket syndalif där fördes inom de tre församlingar, som bilda Skrapstads pastorat, när de härom året skulle ihop med att välja sig en ny kyrkoherde.

Människorna blefvo liksom rent tokiga, ty af de tre profpredikanterne hade hvar socken sin särskilda älskling. Det blef också helt och hållet slut med sämjan och vänskapen inom den treenighet, hvaraf detta goda och eftersökta prästagäll bestod, och det var minsann på ett hår när, att de drabbat på hvarandra församlingsvis i själfva templet på frågodagen.

Förut hade sådant tidt och ofta händt, när folk från de olika socknarne råkats på auktioner eller ute på färdavägar.

— Håll ur vägen, du fule Petterssonianare!

— Hva' säjer du, vell du ha' smörj? du otrogne Tiliandrist eller Fåndalare eller hva' du är för en hedning, för här gungar du lätt, bå' du och hela ditt hedniska parti!

Så där löd det, när pastoratsboarne möttes i den där svåra valtidens dagar.

Moderförsamlingens barn höllo på en sökande, som hette Pettersson och därför fingo de vedernamnet Petterssonianare.

I det ena annexet ville man partout ha den af sökandena, som bar namnet Tiliander, hvadan de smädades med benämningen Tiliandrister, medan folket i den tredje socknen, som ville välja på pastor Skåndal, hädades af de andre och kallades Skåndalare, hvilket efter någon tid, för mera kläm skull, naturligtvis utbyttes mot Fåndalare.

Det var, som sagdt, på ett hår när, att all denna fruktansvärda, under månader samlade ilska och bitterhet mellan de olika socknarnes invånare skulle bryta ut i slagsmål i själfva kyrkan vid frågodagsförrättningen. Odium theologicum är, som man vet, ett vådligt odium, och det var minsann af det rätta och prima slaget i Skrapstadsfolkets hjärtan.

Ingen vet heller, hur det skulle gått i kyrkan, ty Tiliandristerne, som tycktes hafva någon öfvervikt började se nosiga ut på kyrkogången och det såg verkligen ut som om både Peterssonianerna och Fåndalarne började laga till knytnäfvar och stöfvelspetsar att fägna dem med.

Men då upphof sig en man, full af mycken och stor visdom och utlade det syndiga uti, att folk skulle vara ovänner för de tre fromma prästernas skull.

— Låten dem sitta vid de köttgrytor, som redan nu koka åt dem, och må vi förena oss om att välja en fjärde, kring hvilken vi alla kunna samlas endräkteliga! sa' han.

Och det talet tog skruf. Det vardt med ens en ända på knorrandet och så kallade man bums en annan till fjärde profpredikant och på denne röstade de alla, när den stora valdagen kom.

Men kungen hade just inte samma tankar som Skrap-

stadsfolket, utan han tog och gaf dem en helt annan kyrkoherde, än de hade tänkt sig.

Då blef det, förstås, ånyo ett vådligt lefverne i socknen, och folket slog sig i backen på, att de under sådana förhållanden »aldrig skulle sätta sin klöf i kyrkan», när den nye prästen kommit.

Och när han anländt, voro de också svåra och hänsynslösa mot honom till en början. Men det aktade han inte på, utan skötte sina göromål med nit och reda och alldeles förunderligt bra.

I den ena socknen regerade en gammal korpral, som hette Lejon. Men när denne ville upphäfva sig mot den nye kyrkoherden på första stämma han höll, så blef han bums dräpt af prästens lugna och sansade kunnighet. På sammn sätt gick det i den andra församlingen, hvarest Björn i Paradiset, som hade makten där, ville sätta sig på sina höga hästar.

* * *

Värst var det för den nye kyrkoherden hemma i moderförsamlingen, där han länge hade en genstörtig och djädrig klockare att dragas med.

Men äfven denne stukade han också grundligt till sist.

Det blef en vådligt kall vinter året efter det kyrkoherden tillträdt, och han föreslog därför, att man måtte hålla gudstjänsterna i sockenstugan. Men det satte sig orgelnisten emot, sägandes, att han icke vore skyldig leda någon sång vid gudstjänsterna annat än förmedelst orgel, och i sockenstugan funnes ingen sådan.

Det såg verkligen ut som om orgelnisten skulle behålla segern, och därför satt han också betydligt dryg en söndag och sköt in stämmorna i verket samt tittade öf-

verlägset på den anspråkslöse prästen, när denne redde sig till att börja sin predikan.

Men kyrkoherden hostade som vanligt anspråkslöst och saktmodigt två eller tre resor, sedan läste han upp sitt ingångsspråk: »Herren, som frälste mig från lejonet och björnen, Han skall och frälsa mig från denne filisté».

När han läste dessa sista ord pekade han liksom oafsiktligt mot klockaren, och folket, som vid detta tidiga skede af predikan både hör och ser, blef alldeles förtjust, log och lutade sig mot hvarandra i bänkarne, hviskande sinsemellan: Anagga den prästen, han duger, han ger honom minsann för gammal ost. Sådant hörde vi aldrig tillförne här i Skrapstad. Nä, nä! Kongen begriper sig nok sjutsingen på präster, dä förstå vi nu!

När kyrkoherden sedan i sin inledning skildrade filistéernas vrånghet och räfaktighet, vred han där och hvar in en och annan mening, som tydligen var orgelnisten tillämnad, hvilket gjorde, att denne kände sig alldeles förintad och krossad. Folket var fullständigt hänryckt samt sof minsann inte under den predikan, och när gudstjänsten var slut, var orgelnisten en slagen man.

— Dä ä' vesst bäst, log folket, när de träffade honom efteråt, dä ä' vesst bäst, att kantorn inte sätter sej upp emot honom längre, annars tar han honom te bild näste söndag, när han ska' tala om villdjuret i Uppenbarelseboken.

Efter den betan kan det ej finnas större endräkt emellan två personer än emellan kyrkoherden och orgelnisten i Skrapstad. Hvad den ene vill, det vill den andre.

* * *

Fram på följande vår inträffade ock någonting som ännu ytterligare höjde den i början förkättrade kyrkoherdens anseende bland församlingsborna.

En mörk natt hade en dålig karl vid namn Pelle i Torket på satans ingifvelse gått åstad och stulit alla fyra hjulen under pastorns vagn.

— Han är så enfaldig och beskedlig, så han för nog intet lefverne efter dem, när det gått en liten tid, tänkte visst Pelle.

I början letades där visserligen en smula rundtom i trakten efter hjulen, men det var platt ogörligt att få reda på dem.

Men Pelle hade en fästmö, som blef sjuk, och då hon trodde, att hennes slut var nära, sände hon efter kyrkoherden och anförtrodde honom under biktens insegel, att vagnshjulen lågo gömda och fördolda i Pelles brunn.

— Hm, — sa' kyrkoherden. Inte ett ord mera sa' han om saken.

Men en söndag strax därefter, då pastorn just som han kom upp i predikstolen, fick se hjultjufven i kyrkan, började han sitt predikande sålunda:

»O, syndaträl,
som vagnshjul stjäl
att uti brunnar sänkas!
Bär mina hjul
hem till mitt skjul,
skall synden efterskänkas.

I annat fall
dig följa skall
ondt samvet, kval och fasa;
och du helt visst
en gång till sist
blir slängd på satans brasa.»

Se'n fortsatte han med att uppläsa psalmen »Som fåglar små».

Pelle blef naturligtvis alldeles förfärad, där han satt nere i kyrkan. Tyst och grubblande kom han hem till Torket, och där satt han hela söndagseftermiddagen utan att yttra ett ord.

Men morgonen därpå kom kyrkoherdens dräng inrusande till sin husbonde och berättade att hjulen voro på sin plats under vagnen.

— Ja, jag visste, att de skulle komma i natt! svarade kyrkoherden.

Drängen glodde stinnt och bockade sig, så att han var nära att bryta ryggen af sig.

— Han kan mera än andra, menade han, när han kom ut.

Ryktet om detta spred sig naturligtvis såsom en löpeld bland folket i trakten, och då man icke kunde veta, hvad Pelles fästmö förkunnat om hjulen, blef slutet det, att den nye kyrkoherden hölls för »öfverklok», och allmänna meningen är den, att ingen annan än kungen själf borde sätta till präster.

— Han ger folk rejäl don, det förstås, och han begriper sin sak! heter det.

Man fruktar bara i Skrapstad, att han skall varda tagen från dem och göras till biskop.

Men under tiden är den nye kyrkoherden föremål för riktiga ovationer, och dagligen går det bort till prästbostället en ström af gummor, som frambära pannkakor och allehanda andra håfvor, så att ingen pastor i hela stiftet kan gärna hafva en ljufligare visthusbod än den nye kyrkoherden i Skrapstad har.

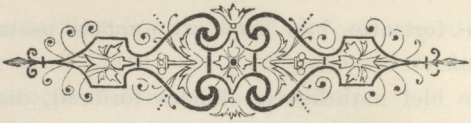

Hur Todde blef nykterist.

Det tjänar ingenting till att söka gå till botten med en undersökning af kvinnosinnet. Vi bara förvilla oss och förlora fotfästet, alldeles som när vi börja grubbla öfver evigheten.

Outransaklig och oberäknelig har kvinnan varit allt utaf begynnelsen, och hennes tycke för manfolk går mer än en gång långt utöfver de vådligaste snillens horisonter.

Här gå karlar fritt omkring i naturen, i hvilka jag icke skulle vilja taga ens med en tång, så dåliga och eländiga äro de. Men tror ni inte ändå, att man ofta särdeles i skymningsstunder och om söndagsaftnar, ser, flickor hänga fast vid dem med samma energi, som en drunknande hugger fast i en tillfälligtvis förbiflytande planka.

Här bo i trakterna manspersoner, hvilka äro benådade med så underhaltig intelligens, att en annan är färdig att döden dö af äckel och leda och tråkighet, om man nödgas att lyssna till deras tal i 20 minuter eller resa i deras sällskap bara mellan Stockholm och Liljeholmen. Men det finnes skocktals med flickor, som inte begära bättre, än att få följa dem på resan igenom hela lifvet.

Ä'ke det underbart?

Och här finnas karlar, som äro så fula, att de kunna skrämma 14 kvarters oxar i sken, karlar utan både kött och ande, karlar, som inte äro annat än 3 meter byxtyg, en tjock käpp, en cigarett och en liten hatt i pannan, karlar, som se ut som fågelskrämman i Johannes Peterssons ärteland om sommartiden. Men jag har sett små rätt kysstäcka fröknar sätta sig på detta myckna byxtyg och hviska: du lille raring!

Kan någon förstå det?

Jag gör det åtminstone inte.

Nej, det gifves bestämdt ingenting här på jorden, som är så konstigt och svårförståeligt som kvinnan; själfva Uppenbarelseboken är icke på långt när så kinkig att knäcka som ett vanligt fruntimmer.

Hvad jag lagt märke till är, att de bland annat äro ett mixtum pixtum compositum af två så motsatta egenskaper som rädsla och mod. Jag kände ett fruntimmer, och jag känner henne än i dag, som bleknade och fick vådliga konvulsioner en gång, när hon fick se en liten ödla prassla in mellan löfven vid en sten. Men samma fruntimmer rodnade och såg lycklig ut, när en sådan rysansvärd människa och fäbom som jag strax efteråt drog till att kyssa henne på munnen.

Så konstiga äro de, det förstås, men de äro i alla fall hiskligt roliga att ha! Och man behöfver ju i själfva värket inte trötta sin hjärna med att söka finna förklaringen till deras underligheter. Det är fullt tillräckligt att bara hålla sig troget och frimodigt till själfva faktum

* * *

En af de konstigaste flickorna, vi för tillfället ha härute, är Anna i Fagerås.

Kalle i Söräng, som är en af de bästa pojkarne i pastoratet och som har sparbanksbok och blått band samt många utsikter för framtiden, har friat till henne i flere Herrans år.

Men hon brydde sig inte ett dugg om den hygglige pojken, utan gick i stället och tärdes bort af kärlek till Todde i Hult, som var socknens argaste fyllehund.

Far och mor hennes och till och med Toddes egna föräldrar varnade och förmanade henne för honom, men det hjälpte inte.

Och aldrig kunde hon möta någon af sina bästa vänner, utan att de sa' till henne:

— Hva' i hundan du gör, så ge' Toddesvinet på bumsen, för det kan aldrig bli' annat än elände af 'et. Ilsk och stollig, som han ä', lyktar han bestämdt illa, och se'n sitter du där i sorgen och eländet och i fattigdomen med ongarne!

Men Anna tog ingenting utaf det, som sades, utan svarade saktmodigt:

— Åh, han stannar väl på, när han schväfvat ifrå' sej!

På sensommaren var Todde på torgdag i staden och Anna var där också i sin kärlek för att vakta honom. Han blef, förstås, full framåt aftonen och började, efter vanligheten, skälla ner folk och slåss. Anna hängde i rocken på'n och slet och bad, att han skulle tåla och styra sej och gå med hem. Men det brydde han sig inte om.

— Gå du ditt håll, din lipesill! skrek han bara och sparkade folk och skrålade och regerade, så polisen fick lof taga in honom i arresten öfver natten.

Tror ni, att Anna gick hem, såsom ju mänskligt och förståndigt hade varit?

Nänämen! Hon satte sig, den stollen, på metodistkyrketrappan midt emot kurran och grät hela natten, ända tills dom släppt ut Toddenötet på morgonkvisten.

När Todde kom ut och fick se, huru troget hon väntat och farit illa för hans skull, skämdes han lite' i början och bedyrade, att med hans supande skulle det nu vara evigt slut.

Men innan de gingo hem, fick han lof att »läka» sig med några buteljer öl, och så tog han en half liter konjak med sig till vägakost. Vid hvarje fjärdingspåle slök han en halare, och blef till sist allt fullare och fullare, så Anna kunde inte låta bli att gråta, där hon gick på vägkanten.

— Jaså, ska' du ihop med att skråla nu igen. Du vet, att ja' inte li'er å si nå'ra tårar eller höra nå't fruntimmersböl!

— Du skulle ju inte supa mer, sa' du', stammade flicksjåtan.

— Dä' va' då väl tusingen, att du inte kan låta bli lipandet, men ja' ska', min själ, hjälpa dej! väsnades Todde i fyllan samt tog och slängde ner Anna i ån, som de just i detsamma gingo öfver.

Drunkna kunde hon väl inte på det stället, men våt och förskrämd blef hon. Hon kraflade sig dock upp och följde likafullt med Todde. Kjolarne blaskade omkring henne, men gråta och jämra sig vågade hon inte.

Tror ni, att hon ändå gjorde slut med honom?

Nej, för all del!

Det kom strax ut i socknen, hur Todde hade vändt sig i staden och på hemvägen, och folk frågade Anna, om hon inte än fått sina ögon öppna. Men hon svarade blott:

— Hva' ä' dä' lönt å rätta sej efter en pojk, som inte är nökter; han stannar nog te sist!

Föräldrarne begrepo nu, att det ingenting var att göra åt saken.

— Som du bäddar åt dej, så får du ligga, och som du kokar, får du äta! sa' de gamle och läto dottern efter en tid följa med Todde in till staden för att köpa begåfning och vigselringar.

Han blef, förstås, full därinne också, och polisen hade nog anammat fästmannen i sina stilla hyddor, om inte Anna till sist lyckats få honom upp i vagnshäcken.

Just som hon skulle köra sin väg med honom, fick hon en heroisk idé.

— Om ja' skulle chekanera honom reditt för hans supande, så kunde det kanske bita på honom!, tänkte hon och körde Todde bort till trikinbyrån.

Där träffade hon, förstås, strax trikinjägaren eller öfvertrikinen eller hvad han kallas, och frågade, om hon kunde få ett svin undersökt.

— Ta' in'et! sa' öfvertrikinen.

Då gick Anna ut och kom insläpandes med Todde.

— Här ä' svinet! pustade hon.

Och öfvertrikinen till att skratta, så att det skallade i hela byrån.

— Det var det värsta svin jag har sett i hela mitt lif! Men du får lof skära ut bitar ur hals och rygg och buk på'n, innan jag kan undersöka'n, inalles tolf bitar. Ha, ha, ha, en så'n satans skålling du har!

Men då vaknade Todde till, och när han hörde, att det var fråga om att skära honom i halsen, så trodde han, att frimurarne fångat honom under hans rus.

Han blef nykter tvärt.

— Kom, för Herrans barmhärtighets skull, Anna! skrek han och barkade ut med flickan i sina armar, som om han inte fått en sup på hela da'n. Och se'n körde

han, så att elden lyste i hästskorna. Inte ett ord sa' han, förrän de kommit ett långt stycke på hemvägen.

Men då steg han af och letade upp sin brännvinskutting.

— Ack, ska' han nu börja igen, tänkte Anna och darrade.

Men Todde tog ur korken och lät brännvinet rinna ut i diket samt dängde se'n den tomma kuttingen så långt bort han orkade och sa':

— Brännvinet har bragt mej nära en ryselig dö' i dag. Dä' ska' inte lura mej mer!

På aftonen, när de kommo hem, och föräldrarne sågo Todde så nykter och allvarsam och utan buteljer och kutting, kunde de knappt tro sina ögon, utan tittade frågande på Anna.

— Ja' sa' er ju, att han skulle stanna till sist! log hon.

Och stannat har han efter den betan. Bara han får höra talas om brännvin, så darrar han i hela kroppen.

Så man får säga hvad man vill om fruntimmer och alla deras konstigheter och nycker och deras myckna djädrigheter emellanåt, men för oss manfolk ä' de ofta ändå till stor och mycken välsignelse.

I hastigt mod.

Måns i Kareten hade i sin ungdom varit en gruf-velig sälle, och det hade far hans varit också före honom.

Det ville säga, att höfligare, stillsammare och beskedligare karlar, när de voro nyktra, finge man leta efter, men när de fått brännvin i sig, så funnos inga större vilddjur.

Gamle Börje i Kareten, Måns' far, kallades ömsom Tjufva-Börje och Knifva-pojken, ty när han blef supen, var han inte säker i fingrarne, utan knep och stal hvad han kom öfver, så att han hade både slitit spö och stått kyrkoplikt. Däraf kom namnet Tjufva-Börje, och Knifva-pojken kallades han, emedan han i fyllan och villan hade ro af att skära folk och huggas med knif, när han blef retad. Men på nykter kaluf var han, som sagdt, tystlåten och stilla samt gick och grämde sig öfver sin syndiga och sorgliga brännvinsnatur.

Alldeles på samma sätt var det med Måns i Kareten i hans ungdom.

Han gick då under namnet Dagga-Masse, emedan han alltid i fickan hade en fruktansvärd blydagg, med

hvilken han ilsket och vårdslöst drabbade uppå marknads- och auktionsfolk, när andan kom på honom, något som alltid hände, när han smakat starkvaror.

En dag knäckte han med daggen pannbenet på svåger sin, och man trodde allmänt, att den slagne skulle dö af den smällen.

När Dagga-Massen nyktrat till, grät han och svor, att han aldrig skulle smaka något starkt, om bara svågern nu ville komma sig och blifva frisk.

Det gjorde han, och Måns höll ord samt blef nykterhetsman. Hans anseende steg år för år. Dagga-Massen glömdes bort, och alla människor talade endast med aktning om den hygglige Måns i Kareten.

När nykterhetsföreningarne sedan kommo i gång, gick Måns in uti en sådan, och till sist avancerade han till en fjärdingsman, som minsann hade respekt med sig, när han hade vakt vid marknader eller följde beväringspojkar från mönstringar.

* * *

Så begaf det sig en gång, att Måns skulle göra ett höstkalas, och då ville han, att det skulle gå ståtligt till uppe i Kareten. Där skulle bjudas hemmansägare och storgubbar, och Måns skulle in till sta'n för att köpa hem gästabudssaker.

Ingen vet hur det kom sig, men Måns råkade då att dricka ett par glas vin. Han tänkte väl som så, att han nu vore en så pass gammal och stadgad karl, att han kunde ta sig ett glas, utan att skam skulle få samma makt med honom, som i ungdomen. Vinet värmde honom, tyckte han, och han erfor att börja med bara välbefinnande och lättnad i sinnet utaf det. Men när det började dunsta bort,

kände han en underlig sugning i maggropen, och allt efter som denna sugning tilltog, koncentrerade sig alla hans tankar och all hans åtrå endast och allenast kring dryckesvaror. Måns blef orolig i kroppen. Han tänkte på hur godt han mått för en stund sedan.

Bestämdt vore någon sjukdom i antågande, alldeles så kändes det, tyckte Måns, och under sådana förhållanden kunde det ju icke vara hvarken synd eller brott att söka mota Olle i grind med en rejäl sup. Det vore nog ingenting annat som fattades. Han *måste* ha' mer. Det var som om den allra strängaste nödvändighet föst af honom bortåt bränvinsmagasinet.

Och så köpte han sig en hel liter. Men han skulle smutta bara litet, ja, så helt litet på'et, när sugningen kom åt honom. Det föresatte han sig.

Han skulle naturligtvis inte ta' så att han kände det. Nej, gu'bevars, var det likt det. Nä', nä' men, han skulle nog vara karl för sin hatt.

Men hur det kom sig, så tog det till att suga beständigt och allt värre och värre i magen på honom.

Måns lyfte upp sin literbutelj och tyckte, att det väl ändå skulle vara hundan, om han inte skulle få bukt med den sakramenskade sugningen. Men det var som förgjordt. Och man vet hur det går, när lejonet blodat tand.

Framåt aftonen var Måns full, och det gamla fruktansvärda berserkaraseriet och daggasinnet vaknade upp i honom. Han tyckte, att alla människor glodde illa på honom, och gång på gång trefvade han med näfven i den ficka, där han fordom plägade bära blydaggen. Vilddjuret, som så länge legat bundet inom honom, hade skakat af sig kedjan och kommit loss.

Måns grinade illa som en vansinnig och skar tänderna, där han gick och pratade för sig själf.

— Här ska' vankas smörj . . . här ska' renna blo' . . Jesses, så'n smörj ja' ska' ge dem! mumlade han i skägget

I skymningen körde han af på hemvägen.

En amerikansk vedyxa, som han köpt i järnboden, satte han bredvid sig i sätet.

— Kommer dä' n'ån, ska' ja' märka dom! mumlade han för sig själf, då han satte i väg på hemhållet.

När han mötte någon ute på landsvägen, stannade han och frågade, om de ville ha smörj. Och alla människor sprungo undan, när de fingo se den ursinnige mannen med handen om yxskaftet. Han såg ut som en stolle. Till den grad hade bränvinet förvandlat honom.

I herregårdens äng, som han skulle köra igenom, stod, som ni vet, en grind med höga, grofva stolpar och runda kulor öfverst.

När Måns kom i närheten af dessa grindstolpar, inbillade han sig i ursinnet, fyllan och mörkret, att det var ett par karlar, som stodo där och beredde sig att ge honom stryk. Han höll in hästen och drog till att öfverösa de förmenta stigmännen med det mest rysansvärda ovett, som man kan tänka sig och hotade till sist, att han skulle hugga hufvudena af dem bägge två, om de icke på ögonblicket ville springa sin kos.

— Hör I inte, era tjufvar och banditer och landsvägsstrykare? Spring för era lif, annars blir dä' döden! dånade Måns åt grindstolparne.

Men de stodo kvar på samma ställe och svarade, förstås, inte ett ord. Och då blef Måns alldeles ifrån vettet af ilska.

Han ställde sig upp i vagnshäcken, tog tömmen i vänstra handen och yxan i den högra samt satte hästen

i språng. När han kom midt för portstolparne, svängde han yxan öfver hufvudet på sig och klente till kulan på den ena stolpen, så att hon dansade långt in mellan björkarne i ängen.

— Nu hörer du inte gök mer . . . Dä' gick i ett tempo! En så'n mästerman, som ja' ä', skulle de ha' här i riket. Ha, ha, ha, så långt den fähunnens hufve' flög! grinade Måns och körde i karrièr hem.

De blefvo förstås ledsna i Kareten, när de fingo se Måns återvända i ett sådant tillstånd. Men de vågade ingenting säga åt honom, och snart somnade han.

* * *

Skam hade nyss fått pantalongerna på och kronolänsman hade knappt kommit in på sitt kontor om morgonen därefter, förrän hans fjärdingsman från Kareten kom in, blek och förstörd.

— Ja' har ett tungt ärende i da'! Befallningsman får lof att häkta mej!

— Häkta dej? Hvad har du då tagit dej till?

— Ja' har halshugget en karl! stammade Måns, och måste hålla sig i en stol för att ej falla omkull.

— Halshuggit! — skrek länsmannen och for upp som en raket. — Hvem och hvar?

Måns satte sig och talade om hela affären, hur han kommit att supa, och hur han däraf blifvit alldeles från vettet, hur han i herregårdens äng mött två okända manspersoner, som han trott hafva ondt i sinnet, och hvilka icke svarat på hans tillrop, samt hur han då tagit yxan och huggit hufvudet af den ene.

— Jag mins, att jag hörde hufvudet rulla bort.

Galen var ja', precis galen, men dä' minns ja' ändå, och nu anmäler ja' mej själf, om dä' kan lindra straffet!

— — — — — — — — — — — — — — — —

Länsmannen, som visserligen icke varit med, då krutet fanns upp, var dock en nitisk tjänsteman. Han satte handbojorna på Måns, kallade in sina drängar och förklarade, att de nu samtliga skulle begifva sig till gärningsplatsen för att taga reda på den döda kroppen och hålla undersökning med dråparen.

Och så drogo de i den dimmiga höstmorgonen ner åt herregårdens äng. Den ene drängen hade för säkerhets skull bundit en töm om ena benet på Måns, så att han skulle kunna rycka omkull honom, ifall han toge till flykten, och Måns underkastade sig villigt och tålmodigt att på det sättet köras som en gris.

— Jag lider det mina gärningar värda äro! suckade han.

De fyra männen funno emellertid intet lik och ej ens så mycket som en blodpöl i ängen, hur omsorgsfullt och ifrigt de än snokade.

Men morgonluften den stränga motionen och sinnesskakningen klarade mer och mer hufvudet på Måns och drefvo spritångorna sin kos.

I närheten af grinden föll han i djupa funderingar.

— Tänk, befallningsman, sa' han till sist, tänk, äss dä' kan va' så löckligt, att ja' i fyllan och stolleriet huggit till grindstolpakulan och tyckt, att dä' var't skallen på en karl. Kulan ä' ju borta! Vi ska titta efter!

Om en stund funno de henne, och hon bar märken efter ett väldigt yxhugg.

— Här ha' vi ägget! jublade Måns och fick med ens hela tilldragelsen klar för sig.

Men länsman blef förbaskad och gaf Måns en sitt-

opp, så det sjöng i skallen på'n. Han hade emellertid ingenting annat att göra än att lösa Måns och låta honom gå, och drängen knöt upp tömmen, som han bundit om hans ben.

Framåt morgonen återvände den fruktansvärde kronolänsmannen mot sitt hem och nalkades detsamma med en nedslagen och snopen min. Hustru hans, som såg, att Måns icke nu var med i sällskapet och trodde, att denne lyckats rymma, blef så förfärad för mannens skull, (ty det är djädrigt för länsmän, som låta fångar slippa undan) att hon började stortjuta och vända sig som om konvulsioner voro i antågande.

— Hvar är liket? Hvar är mördaren?

— Håll töst, käring, här finnes hvarken lik eller dråpare, och dä' just dä', som förargar mej! röt länsman och förbjöd allt sitt hus, att någonsin tala om denna händelse

Men historien kom ut ändå, och det behöfs inte mer, än att man frågar befallningsmannen, när man i hans sällskap kommer in i den där herregårdsängen:

— Kära bror, här ä' ju det där rysliga gärningsstället? — för att man genast skall få skåda en riktig genomilsk länsman och höra honom svära och dundra, så att jorden kan öppna sig.

* * *

Men Måns håller sig fortfarande till nykterheten. Han har aldrig blodat tand sedan dess.

Lifstidsstraff.

Hvarje gång det på kaffejuntorna i socknen blef tal om nämndemannens Johan, började gummorna ruska på sina hufvuden.

— Det går honom aldrig väl, så högfärdig och öfverdådig som han är, och så som han skojar och drifver gäck bå' med flickor och annat heligt, mente de. Och när de se'n hade gått igenom hela hans senaste syndaregister samt ryckt af honom hvarenda hederlig trasa och hackat sönder honom med sina klor och näbbar, blef slutet på visan alltid denna:

— Nå, han ränner väl emot och får knäcken någonstans. Ty Gu' brukar allti' ändå te sist stuka till sådana där herrar, rätt om dä' i blann' kan dra' ut på ti'en.

Och i viss mån hade gummorna nog rätt. Jag vill inte säga annat, ty nämndemannens Johan var, gu'nås, en öfvermodig kaxe och en stor skrabbelin.

Redan när han var liten pojke och gick i skolan, var han en riktig lymmel af allra första sort, och folk sa' också om honom, att han förtjänade stryk vid hvarje

vägskäl, ty antingen hade han gjort något illstreck, eller också tänkte han sig till att göra't.

Jag vill, såsom synes, yttra mig med all möjlig pietet och grannlagenhet om Johan, ty han kan minsann lätt bli en riksdagsman, och sådana bör man ställa sig väl med i dessa tider, då våra ädla och fosterländska odalmän ha öfvervikt i riksdagen och förty regera här i landet.

Johan var alltså en fähund i skolan, där, han så fort han kom åt, kujonerade och misshandlade sina svagare kamrater, så att skolmästaren nästan dagligen nödgades plagga och klå honom, rätt så nämndemansson han var. Värst uppträdde dock Johan mot Lotta på Hultet, hvilken han icke under några omständigheter kunde tåla, den illmenskade bytingen.

Aldrig kunde han träffa den stackars lilla förskrämda Lotta på väg till eller från skolan, utan att han chikanerade henne på alla sätt, slog matsäcken ifrån henne hällde mjölkslatten ur hennes »potäll», ryckte och slet i den långa ljusgula hårflätan och lade öknamn på henne.

— I-ih, hva' du ä' gröm å laj, din magra trana där! plägade han skrika.

Och den förskräckta flickan tordes aldrig opponera sig, ty om hon någon gång tog mod till sig och bjäbbade igen och förklarade, att hon väl fick lof att vara sådan, som vår Herre hade skapat henne, knäppte Johan henne på näsan och svor på, att Herren visst aldrig brukat skapa några fogelskrämmor.

Någon skönhet var hon inte, det förstås, och inte blef hon just vackrare af det sätt, hvarpå nämndemannens Johan handterade henne.

Nästan under hvarje rast klente han antingen ner henne i synen med bläck eller stoppade han beck i hen-

nes öron. Och den sommar, då de rödfärgade skolhuset och staketet kring detsamma, öfvade han sig dagligen i att försköna hennes ansikte och händer, ben och hår och kläder med den tjärfyllda färgen.

Han var, med ett ord, värre än en hund mot Lotta.

— Men hvarför skall du då jämt och ständigt bära dig så illa åt mot henne? sa' mor hans en dag till honom, när Lottas far varit och klagat hos nämndemannen öfver Johans brutaliteter mot flickstackaren.

— Ja' li'er henne inte; ho' ä' ju så rysli't laj och räliger, mager som en skrika, och så är hon en skvallerbötta! murrade Johan.

Till och med när de växt upp, kommit ur skolan och läst sig fram, fortsatte Johan att skymfa Lotta och öfva elakhet emot henne, så ofta han kunde komma åt det. Och efter Johan i sin egenskap af en lång och grann pojke och nämndemansson var en af de tongifvande inom ungdomskretsarne i socknen, så var han i stånd att tillfoga henne ofantligt mycket ondt och ledsamt.

— Si, där kommer Geta' på Hultet! grinade han och pekade med smällpiskskaftet åt Lotta, när hon om söndagarne, bäfvande och blyg, gick förbi pojkskocken utanför kyrkdörren för att gå in i Herrans hus.

Till sist kunde hon inte vara hemma.

— Här kan ingen gå i all evighet som ett socknaspektakel och bli' nerskälld och chekanerad i hvart eviga hörn! sa' hon en dag till sina föräldrar samt skref till tjänstebyrån och sökte en plats. En sådan fick hon också rätt snart i en stad långt oppåt landet. Hon for sin väg och hördes sedan icke af.

* * *

Några år efteråt stod nämndemannens Johan en söndag vid middsommartiden midt i en stor skock af unga män på kyrkbacken samt förde ordet bland dem på sitt vanliga högljudda och storkaxiga sätt.

Han utströdde nu som alltid sina mer och mindre städade och mejslade kvickheter om hvarendaste en, som gick förbi dem och in åt kyrkan, särdeles om flickorna, hvilka också knappt vågade sig förbi den flinande ynglingaskaran.

— Dä säjs, att »Geta på Hultet» ska' va' hemkommen. Undrar om ho' kommer te' körkes i da', yttrade en af ynglingarne.

— Äh, ä' ho' dä, grinade Johan. Dä ska' bli roligt å si, hur dä' hampaspöket tar sej ut nu för tiden.

I detsamma slutade sammanringningen och folket började strömma in i templet.

— Nä, si tocken vacker främmande tös där kommer. Hvem kan hon va'? frågade Johan och visade på en högväxt, fyllig, ljuslagd flicka, som med raska steg och strålande ögon närmade sig vapenhusdörren.

När hon kom midt för ynglingarne, hälsade hon vänligt och behagligt på dem, och innan de i sin gapande förbluffelse hunnit lyfta på hattarne, hade hon försvunnit inom kyrkodörren.

— Dä' va' den grannaste unge ja' har sett i all min ruttna ti'. Den och brö' till, så står man sej länge! förklarade Johan och tittade alldeles förbryllad efter henne in åt kyrkogången.

— Kors, kände du inte igen henne, grinade post-Kalle, som i detsamma kom fram till platsen. Dä ä' ingen annan än Lotta i Hultet, och på henne kan man då få si, hva' ett vänligt tilltal och ett godt kosthåll kunna uträtta me' en människa.

— Åh, Herre Gu', ä' dä möjligt, kan dä va' Lotta? skrek Johan och slank in som en ål genom kyrkodörren.

När han kom in på gången, såg han bums, hvar Lotta satt sig, och så styrde han till, att han fick plats midt emot, så att han kunde få titta riktigt på henne.

Aldrig i sitt lif hade han setat så still i kyrkan som den söndagen. Inte hörde han, förstås, ett ord af det prästen hade att säga. Han bara såg och såg, i början djärft, men efter hand allt mer och mer blygt.

Fastän det icke var någon verkan af ordet uti predikan, skedde där dock en sinnesändring med Johan under denna gudstjänst, och när den var slut, kom han ut tyst och grubblande, suckande och sluten. Kamraterna kände knappt igen honom.

Nämndemannens Johan hade blifvit allvarligt och obotligt kär i »Hampaspöket» från Hultet. Storkaxen älskade »Geta».

Så underligt kan det gå till här i världen.

* * *

Under aftonens lopp gjorde han sig ärende ner till Hultet och lyckades träffa Lotta. Aldrig nämnde hon ett ord om hans forna elakhet, utan talade och jollrade med honom om andra saker, följde honom halfvägs tillbaka, och Johan kom hem om kvällen med hufvudet alldeles förvridet.

Följande torsdag i skymningen sa' nämndemannen:

— Hva' sjuttingen löper du, Johan, och flaxar efter neråt Hultahållet hvar eviga kväll som Gu' ger. Lägg dej du om aftnarna som annat folk. Du springer ju och ränner, så att du blir mager som en räf och blek som en sillamjölke.

— Ja' bara håller på med att lägga ut ålref i Sikagölen, svarade Johan.

— Men du får ju ingen fesk?

— Dä ska' la nappa nå'n gång, bara vinden vänder sig!

På lördagskvällen tog han mod till sig och friade till Lotta. Han kunde inte berga sig längre.

Men då var det hon, som satte sej opp på sina höga hästar.

— Inte vill du väl ha' en så'n »trana», som mej? log Lotta.

— Tala inte om det där nu. Jag sträfvar inte att lefva utan dej.

— Asch, du bara drifver med mej och fortsätter med dina elakheter. Nämndemannens rike och granne Johan gifter sej väl inte med ett »hampaspöke»?

— Lotta, du fördärfvar mej, Ja' häfver mej i gölen och dränker mej.

— Jo, det skulle se ut. Du skulle gå och dränka dej för »Geten på Hultet». Kan du inbilla mej det, så har du godt!

Och Johan tiggde och svor och bad och till och med grät, men det hjälpte ej. Lotta påstod, att han bara dref med henne och med det beskedet fick han gå hem.

* * *

På söndagsaftonen fingo Bokåsapojkarne, hvilka gingo och snarade gäddor vid Sikagölen, se en karl komma neddansande i vattnet från klippan, bakom hvilken de med sina snaror gingo i skymundan uti vassbänken.

De rodde förstås ut och drogo med svårighet upp den nedramlade, och när de fingo se, att det var Johan, forslade de hem honom till nämndemannens.

Där blef naturligtvis ett fasligt lefverne. De hade inte mer än den ende sonen, och honom hade de ju alltid haft till sin ögonsten.

— Ja, ja' kunde väl tro, att det där eviga feskandet i Sikagölen inte skulle ha' nå't godt med sej! grät nämndemannen.

Men när se'n den ene pojken hemligen anförtrott gubben, att enligt hans bestämda tanke, Johan hoppat i gölen med flit, blef denne alldeles ifrån sej.

Han stortjöt och lutade sig öfver sonen, där han låg i sängen.

— Säj, säj, för far din, hvarför du ä' led vid lifvet! Kan det hjälpas mä' pengar, så ska' dä bli' hulpet. Lita på dä, Jo'an lelle! snyftade han.

Och Johan fick lof att bekänna, hvaruti hans onda bestod och hvarifrån hans lifsleda kom.

— Hm . . . va' dä' ingenting annat, så står det kanske bot till, lät gubben och masade tveksam i väg neråt Hultet.

* * *

Efter ett par timmar kom han tillbaka och hade Lotta med sig, och så stängdes de båda unga in i ensamhet i förstugukammaren, där Johan låg blek och lidande.

— Lotta, det är sannt allt hvad jag sagt. Jag känner grant, att det inte går för sig att lefva utan dej. Och om någon har lidit för sina elakheter och sin pojkaktighet, så är det jag. Du vet inte, hvad jag stått ut sedan i går kväll.

Lotta satte sig på sängkanten, tog hans bleka ansikte mellan sina bägge händer samt lutade sig ner öfver honom och sa':

— Nej du, än har du inte lidit nog för allt ondt, du gjort mej, du förtjänar lifstidsstraff. Nu ska' jag gifta mig med dej, och se'n du . . . se'n du . . .

När nämndemannen och moran om en stund »glytte» i dörren, låg Lotta på knä bredvid sängen med sin mun mot Johans och sina armar om hans hals, och de hvarken hörde eller sågo.

— Låt dem hållas än en vändning, mor! Men rätt snart tror jag dock, att han fått bot för å hoppa i Sikagölen, den göken! grinade nämndemannen.

Petter Assarssons »fyllesofi».

Hemma i vår socken hade vi i många Herrans år en alldeles felaktig föreställning om hvad som egentligen menas med en »fyllesof», ända till dess klockarn en dag, på tal om Petter Assarsson i Fästampen, förklarade det för oss.

Vi trodde nämligen i det längsta, att en »fyllesof», så uttalade vi det alltid, inte var annat än en sådan, som låg och sof af sig ett fylle. Ty vi begripa alltid orden så, som de låta för våra öron.

I följd af denna vår oriktiga föreställning om »fyllesofin» kunde vi naturligtvis inte gilla någon annan studiebana för våra söner än prästvägen, på hvilken vi föreställde oss, att något vådligare »fyllesoferande» inte kom i fråga. Därför blifva ock de studerande bondsönerna för det mesta präster och prelater.

När det nu tillika heter om en ung man, att han *går* i skolan, men att han *ligger* vid akademien och låter föreläsa sig i »fyllesofi,» så var det heller inte underligt, att vi, på den ståndpunkt vi stodo, voro förskräckta öfver, att våra söner möjligen skulle bli liggandes och »fyllesofera» uppe i Upsala eller nere i Lund.

Vi förmanade dem också strängeligen och sa' dem, att de då aldrig skulle från hemmet få en skilling, om de, i stället för *gå* och läsa på prästen, behagade *lägga* sig till att bli »fyllesofer», om hvilka vi, som sagdt, hade den föreställningen, att de samt och synnerligen voro liderliga varelser, de där vandrade fjärran från den rätta vägen, i lättja, synd och utsväfning.

När därför Petter Assarsson i Fästampen kom fram och kallade vissa af sina underligheter för »sin fyllesofi», så grinade vi, så att vi kunde spricka, åt honom och sa':

— Jo, du skulle ha' rå' te' det, din fattiglapp! Du tränger minsann allt te' att göra nå't gagn för dej. Ha, ha, ha, du skulle va »fyllesof», du, som kanske inte har bränvin i ditt hus så långt året ä'!

Men så fick klockarn en dag håll i, hur vi gycklade och stollades med Petter, och då gaf han sig till att förklara för oss, hvad som rätteligen menas med »fyllesofi» eller »felosafi», som han sa', att det heter. Så nu veta vi det, gudskelof, och låta Petter i Fästampen vara i fred med sin »felosafi,» hvilken i det hela kanske inte är så bakvänd.

* * *

Petter Assarssons egentliga underlighet bestod däri, att han hade en vådlig respekt för halfvuxna pojkar, och det kallade han för sin stora »fyllesofi».

Sådana där pojkar äro, som man vet, ett vådligt följe, ty jämt och samt gå de och lura på illstreck och spektakel, och därför brukar det vara vanligt, att man ramlar om dem och hutar åt dem, när och hvar man råkar dem, ty ha de inte ondt gjordt, så tänka de sig till att öfva något sådant, det är då visst och sannt, och det veta vi af oss själfva för resten.

Men Petter hade en annan sed. Så fort han mötte några småpojkar, blef han så nyter och mild i ansiktet som en den sötaste morgonmjölk och flinade med munnen samt hälsade lika artigt på dem, som om de varit präster eller länsmän.

Råkade han några slynglar, när han kom körandes, så stannade han alltid och frågade dem, om de inte hade lust att åka hos honom en vändning.

Mer än en gång hade denna artighet beredt Petter både ledsamheter och förluster, ty det vet man, att så fort en pojke kommer upp i ett åkdon, så styrer han sig inte, förr än han också tiggt sig till att få köra. Och man vet också, att pojkspolingar och lärda präster ute på landet ha' det gemensamt, att de alltid hålla sig mest i diken och stenrösen, när de fått håll i tömmar och skola agera körsvenner.

Tidt och tätt hade det därför händt, att pojkar kört i vält med Petter och fördärfvat hans doningar.

Det är klart, att denna Petters ofvanberörda vänlighet mot ett illfundigt och af allehanda djäklaknep uppfylldt pojksläkte gjorde honom till en gunstling hos allt hvad pojkar hette i hela grannhället, och aldrig kunde han heller förekomma åkande utan att han hade ett par dylika odjur när sig i häcken, af hvilka då vanligen den ene höll tömmarne, medan den andre skötte piskan, så att det sang i skrofvet på den gamle hästen.

Den sistnämnde hade också slutligen intagits af en sådan skräck och bäfvan för pojkar, att han städse satte af som en pil, så fort en sådan kom upp i åkdonet, och denna omständighet bidrog naturligtvis också därtill, att det i hela världen icke i pojkarnes tycke fanns en person, som det var så lifvadt och bussigt att åka med, som just Petter på Fästampen.

Men samma omständighet gjorde ock, att Fästampamärren alltid var mager och uppryckt i ljumskarne som en jakthund.

* * *

En gång fingo vi reda på, hur Petter hade kommit till sin märkliga »fyllesofi» att låta små vindböjtlar kujonera sig och ök på det viset.

Vi mötte nämligen en dag helt oförhappandes på vägen ett par dylika barfotalassar, som kommo och sprungo och flabbade och grinade det värsta de kunde.

Litet längre fram låg ett åkdon och en häst i diket, och bredvid stod Petter Assarsson i färd med att skära sönder sin sele för att rädda djuret undan kväfning.

— Hur i hundan kör I, Petter? frågade vi.

— Åh, dä' messlöckades å velle sej illa för Nesses pojkar, som skulle köra ett grand här på slätten. Stackars barn, di ble' så förskräckta, så att ja' bara bäfvar för att di gör sej nå't ondt! lät Petter, som till sist lyckades få öket på benen.

Vagnen var, förstås, i grus och spillror och måste vräkas å sido, medan Petter vankade hem efter ett annat åkdon att hemta spillrorna på.

— Vi ska' ta' fast i pojkarne och klå dem bastant! tröstade vi.

— Nej, jesses bevar' oss väl ifrå' att slö pojkar. Dä' ä' dä' farligaste som finns, och dä' ä' ingen fyllesofi i dä'! ropade han med förfäran.

— Hvarför det då?

— Jo, dä' kan bevisas mä' mångtaliga exempel, te' å mä ur mitt enfaldiga lif! förklarade gubben.

— Kors, det var konstigt!

— Jo, jo men! Ve' grinden här framme, te' exempel, passade alltid för så där en femton sexton år se'n en pojk på att öppna åt folk, som kom åkandes; hundratals gånger fick han köra min häst, och välte gjorde också han åt mej flerfaldiga gånger.

— Då skulle ni ha klått honom!

— Åh, Herren förvare mej! Jo, dä' hade just var't vackert. Samme pojk ä' nu en andans man och pastor inte långt härifrån.

— Nå, då hade ni ju haft den trösten och fröjden att hafva smort upp en, som är präst!

— Dä' förstås, att nog hade dä' var't högtidligt för dä' köttsliga sinnet att tänka sig det, och roligt att gå omkring och skryta af också, men dä' hade säkert ändå fördärfvat hela mi' salighet. Nu får ja' alltid ett par supar af honom, när ja' vankar åt hans håll, och så har ja' honom på min sida om domedagen. Dä' ä' inte lite värdt dä', för hvem vet, om han inte rent kan stiga te' kontraktsprost, och hva' sådana ha' att säja, det gäller lite' grand bå' i denna och i en annan värld, tänker ja' sa' Petter.

— Ifrån den synpunkten taget, var det, förstås klokt, att ni inte försyndade er på den göken. Men alla pojkar bli gunås icke präster häller! tyckte vi.

— Då bli de nå't annat, som inte är stort bättre. Dä' ä' väl bara halftannat tjog år se'n Jösses pojk i Kännestubba körde på sne' för mej å vrok hela mitt mäldlass i Skäggebo göl. Ja' tackar den nådige Guden för att ja' inte den gången slet upp piskaskaftet på den illpojken, för nu ä' han nämndeman, och ja' har ett rågångsmål ve' häradsrätten. Hvem har inte sett hva' en hämdgirig och ilsk nämndeman kan uträtta, i fall han vill kränga lag. Jo, jo men, en får allt passa sej för

ongdomen, för han växer till! Gamle sjösanten på Kullen hade den värste pojke, som växt upp här i länet, ty djädrigare illpojk har ingen skådat. En gång stack han en tistel under svansen på min svarta bläs, när hustru min skulle åka te' klockarns med yste. Hästen slog förstås i sken, så att ystet slängdes ut öfver vägen och käringen vrickade axeln och blef liggandes midt i prästegårds kohage. Hon gaf mej se'n ingen ro, förr än jag lofvade henne att gå bort och slå pojken fördärfvad. Ho' kunde inte bli helbregda förr, lät hon.

— Hade ja' lydt henne, sutte ja' kanske på fatti'-huset nu, men ja' använde min fyllesofi och räddades. Ja' to' förstås en raft och låddes, att ja' skulle gå bort och knäppa pojken. Men ja' slog honom inte, utan gaf honom tre skelling i stället, och det har ja' välsignelse af för hvart eviga år som går. Ty den pojken ä', som I vet, nu våran länsman, och han kör alltid i traf, så att dä' hvisslar efter'et, och tittar i trä'topparne, när han åker öfver min bit vid vägsynerna. Mycket fullare skulle ja' också va' utå bränvin än han själf ä' utå hin onde, äss han skulle skicka vakten på mej vid kreatursmötena. Jo, jo, pojkar får en passa sej väl för!

— Det ser ut, som om de allra värsta af era pojkbekanta råkat bli storgubbar.

— Inte alla, men om dä rätt inte blir nå't bevändt mä' dem, så växa de likväl upp och bli starka, så att de kunna dalja upp en, när dä' gått nå'ra år, om man har var't hundaktig och ofyllesofisk mot dem, när di va' små. Sådant ska' en alltid ha för ögonen, när man stöter på en pojk, ty hundan vet för resten, hvad de gå mot här i världen. Några år efter det de djädrans snorvargarne åkt på min vagnslänga och dängt tjära på min rock och kardborrar i mitt hår, så möter ja' dom som

körkevärdar å nämndemän och får höra dem tala vishet om riksstyrelsen samt får lärdomar af dem både i Gu'ss ord och i svinafvel. Tiden och pojkarne gå om oss!

— Det ligger nog förnuft i det ni säger, Petter. Men nu på gamla da'r kunde ni allt gärna ramla om en hop fähundsfrön, som skamfila er häst och fördärfva era vagnar, ty när de växt till, är ni kanske redan begrafven.

— Ni måtte ha läst lilla katekesen som ena vådliga stackare å utan fyllesofi! svarade Petter med en lärd min. Där står ju tydeligt, att fädernas missgärningar drabba uppå barnen, och att det slår in, dä' har ja' snart i femtifem år fått pröfva på.

— Ah bevars!

— Jo, gunås, har ja' så! När far min var ung å rann upp i världen, blef han toseter på en flecklänga, som stack honom mä' en nål i ryggen. Han vände sej om och gaf henne en munfisk, så att fyra framtänder ramlade ur gapet på henne. Nå, gubben fick aldrig i sin lifstid något ondt eller ledsamt af smällen, men dä' ä' *jag*, som syndalöst får svida för saken.

— Hur i all världen då?

— Kors samma flecka ä' mi' svärmor, och en så seglifvad käring att ge undantag åt fins inte här i landet, och ingen, som har en så'n trut heller. Det var far mins synd, att hon aldrig haft tand för tunga, och det får jag vedergälla dag efter dag och år efter år! suckade Petter och snöt sig.

— Skulle ja' nu, fortfor han efter en stund, ge mej till att hundsvottera ongdomen, kunde ja' kanhända inte själf få ondt af'et, men en fyllesof får lof att tänka på det tillkommande, och hvem vet, om den inte kanske i framtiden kommer att hämnas på mina efterkommande,

antingen förmedelst äktenskap eller genom andra lika svåra lidanden och hemsökelser.

— Ja, det är inte godt att veta, hur en ska' bete sej här i världen, så att en gör klokast, menade vi.

— Nä, nä men, dä' ä' just dä', som är knuten å svårigheten. Men hufvudsaken är, att man behandlar ongdomen mä' fyllesofi! slöt Petter och vek in på vägen som slingrar fram till Fästampen.

Johannes Petersson i hvardagslag.

Det finnes knappast några människor, som äro i stånd att till den grad väcka vår medkänsla, som den tyste, flitige, sege och tålmodige odalmannen, han, som år ut och år in följer solen, stiger upp, när dagen gryr och lägger sig, när hon går ner, tar vara på hvarje minut och använder den till nyttigt arbete, han, som försakar sin egen hvila för att varkunna sig öfver och sköta sitt ök. Han, om någon, är en rättfärdig man.

Aldrig hör man honom tala bredvid munnen på möten eller stämmor, aldrig lägger han sig uti det han ej förstår. Han sår sin teg, väntar växten af Gud och lämnar, som man säger, styret åt dem som bättre förstå det än han.

Han är nöjd med sin lott och han känner sig säll och väl lönad för sin möda och sitt slit, när han kunnat betala sina kotributioner på rätter dag.

Sådana gubbar, och det finnes lyckligtvis än i dag otaliga sådana uti byggderna, äro landets must och kärna; men det skrodera de aldrig om, och därför är det icke många, som känna dem. De tränga sig icke fram och göra sig icke bemärkta.

Dessa beundransvärda och tålmodiga åkermän äro åtminstone icke kända af dem, hvilka beskylla hela allmogeklassen i en klump för bonddryghet, bondoförskämdhet, bondskräfvel och egoism.

Den uppfattning ha' de fått i sig, därför att de under sitt umgänge med landtbefolkningen endast ha träffat på sådana som Johannes Petersson i Latåsa och hans medbröder.

Och dessa äro, gudskelof, inte annat än afarter af eller tjufskott på den gamla, äkta och raska bondestammen.

Men en Johannes Petersson i Latåsa kan tränga sig fram, hans röst hörs högt och öfver alla i folkförsamlingar, och därför vill man gärna tro, att alla de andra äro lika honom.

Men detta är då, dess bättre, långt från fallet, och om man ger sig till att betrakta Johannes Petersson, vår förnämste sockentalare och herrhatare, så får en allt se, att han inte hör till den gamla anspråkslösa, ärliga sortens bönder, som man kan akta och ära, utan att han i stället håller sig för att vara en större kaxe än själfva landshöfdingen.

En storgubbe vill han vara, och då det nu är modernt att beskrifva huru mera bemärkta sådana tillbringa sitt hvardagslif, hur de stiga upp, tvätta och snyta sig, äta och läsa, skrifva, supa, slåss och regera med sina hustrur, så kan det ju också ha' skäl för sig att skildra, hur Johannes Petersson är i sitt hvardagslag, efter han är denna församlings vådligaste bjässe.

* * *

Klockan fem på slaget hvarje morgon vaknar Johannes Petersson, såvida han ej varit på bönemöte hela natten till kl. 4 f. m.; ty då sofver han till kl. 12, och det inträffar minst tre gånger i veckan åtminstone vid de tider, då »Herrans ande går fram» i socknen, hvilket enligt erfarenheten sker hvart fjärde år, stundom något oftare, i fall helgelseflickorna från Örebro komma.

Eljes har Johannes Petersson mycket bestämda vanor, och Gu' tröste hustru hans, om hon inte har en half kaka bröd och ett stycke fläsk i ordning åt honom i samma ögonblick han vältrar sig ur sängen.

Från kl. 6 till half 7 står Johannes Petersson på sin förstugubro i Latåsa och rifver sig i hufvudet, lägger snus i mun och funderar på, hurudan väderleken skall bli under dagens lopp.

Därefter går han till sin ladugård, där han stannar till kl. 8 och tittar på fäet och grälar på kvinnfolken för deras slöseri med hö och halm.

Mellan kl. 8 och 9 intager han en lätt frukost. Sällan äter han mer än en kappe potatis åt gången samt sofvel i proportion därtill, och se'n tar han sig en liten lur ofvanpå maten.

Hålles där ingen auktion eller något annat möte i närheten, så går Johannes, efter att ha' sofvit frukost, och ärjer ett bete eller ut på vedbacken, om det är vintertid, eller lägger han sig att bryna sin lie, om det är i slåtter- eller skördeanden.

Dessa sysselsättningar afbrytas emellertid snart af middagsmåltiden, hvilken är betydligt kraftigare än frukosten och för den skull kräfver en längre mataro. Efter middagshvilan går det, gualof, snart till kvällen. Kl. 7 drager Johannes Petersson sig tillbaka från sina bestyr och går till sängs, medan hustrun ännu ett par timmar sitter

uppe och böter hans skinnbyxor eller stoppar hans strumpor, sedan hon först slagit vatten i grötagrytan för att få skofvorna att lossna till följande dag.

På det viset släpar Johannes Petersson fram sitt lif med föga omväxling, år efter år, och sliter födan i sina medmänniskor. Men det skulle inte gå så lätt med den saken ändå, det erkänner han ibland, om inte vår Herre hjälpte till ett grand med växten ute på åkern.

* * *

Häromsistens kom hjälpeprästen vid 5 tiden på aftonen i något ärende bort till Latåsa, just i den momang, då Johannes Petersson reste sig upp ur sängen efter sin middagshvila, och då kommo de strax att resonera om människans egentliga bestämmelse här på jorden,

— Människan är född i världen för att göra gagn och nytta, sa' Johannes, och den, som inte gör mat och kläder, det vill säga odlar jord och föder upp fäkreatur, han ä' bara en tocken där vampyr eller parasit, som lefver på andra.

— Men människan har en själ, som är högre än kroppen. Och de, som producera mat till den, såsom präster och bokskrifvare göra, de måtte väl därför vara det nyttigaste folket i mänskligheten, invände hjälpprästen.

— Ja' ger själen attan! När vi odla potater och råg och fodra kor till mjölkning och oxar till slakt, så producera vi på samma gång själarne, ty födan är själens orsak. Utan mat i människokroppen barkar det åt helsefyr med själen. Dä' trifs ingen regäl själ i en hungrig kropp, så möcke pastorn vet det!

— På det viset skulle ni odalmän vara ett slags gudar här på jorden, vara roten och upphofvet till all

värksamhet, såväl kropparnes som själarnes! suckade prästen.

— Vesst tusan ä' vi dä'! Dä' ä' väl vi, som i vårt anletes svett få slita fö'a *i* er och klä'era *på* er och ha' all omsorgen, fast vi ha skam te' tack för'et! röt Johannes.

* * *

Vid det tillfället var vår man, som vi höra, inte i sitt gudliga lynne. Han glömmer sig nämligen ibland, särdeles när han kommer in på kapitlet om, hur »han får släpa och slita och streta och tänka för att föda en hop högfärdiga och lata tjänstemän, som ä' te' ingen nötta för lannet.»

Annars är Johannes så väckt, att han titt och tätt till och med leder bönemöten, och om han bara skall skrifva det simplaste lilla bref, så visar han, som modet nu är ute på landet, både huru sann kristen han är samt sin fullständiga anslutning till den allra nyaste nyevangelismens uttryckssätt.

Det hände sig för icke så särdeles länge sedan, att han till en person i en grannsocken sålde en fölunge. Efter en tid skref köparen och bad om skriftlig uppgift om fölets verkliga ålder samt frågade på samma gång, om Johannes Petersson icke möjligen vore spekulant på en jakthynda, som han hade.

Nå, Johannes Petersson slängde sig ner vid chiffoniersklaffen, som han har till skifbord, satte ut truten och nedskref i sin vishet detta djupsinniga bref:

»Käre broder i nåden!

För all kärlek, som bevisats mig i ditt hus, kan jag ej nog tacka dig. Du har bå' andligen och lekamligen

välfägnat mig. Jag önskar nu blott, att vi få träffas i salighet på andra sidan floden, och här skickar jag dig språngsedeln. Om lördag kunde du gerna taga hyndan med dig och gå till Harfall, för då ä' helgelseflickorna där. Du kan aldrig tro så måga själar di ha vunnit, den ena med sin sång och särskildt den andra med sitt tal. Min son säger, att ho' ska' vara fasligt lösgläffster, så att ho' skrämmer bort dä' ho' får upp, och att ho' ä' väl stormagad och ilsk, och fallen för att skälla i otid, så mer än fem kronor kan vi ej ge er. Ja, här har många stora syndare fått böja knä och det synliga redskapet därtill ä' dessa helgelseflickor. Kan du ej komma om lördag till Harfall, så kom om söndag hem till mitt; då ä' predikoflickera hos oss, så vi få en rolig stunn', och då kan du därjämte ta din kära hustru med dig. Vi kunde då ta' henne ut åt skogen efter predikans slut och profva henne, för ja' har hört säjas, att ho' allt börjar bli bra gammal, så att ho' inte ligger hårdt efter, utan har svårt att få benen med sig i språnget. Men som du gärna vill bli å mä henne, så köper jag henne nok, om du ger pris, min dyre vän. Låtom oss hålla ut i striden och ha ändan stadigt för våra ögon och så kan du köra den lilla byavägen. Herren vare med dig till Norregårds kohage se'n har du gärdesgården att följa ända till mitt . . .»

När Johannes Petersson efter mycket pustande fått detta bref färdigt, kallade han in sitt husfolk och läste upp det för dem. Hustru hans blef så rörd, att hon grät.

— Tänk så'na vackra bref du kan skrifva ändå! Du skulle nok också kunnat skrifva riksdagsmotioner, som talade lattin te' storgubbarne däruppe, äss du velle!

Johannes sade ingenting, men han satte ut munnen än värre och nickade god mening med hufvudet.

* * *

När Johannes Petersson kommer ner på stämmorna och uppträder som talare i kommunala eller politiska spörsmål, så slår han an en helt annan ton än då han skrifver.

Då dänger han gärna till med några utländska ord och med vändningar, som han lärt sig här och hvar i tidningarna, och därigenom framstår han såsom ett lärdomsunder. Den mening han biträder, segrar nästan alltid genast, ty folket menar, att det hörs af Johannes Peterssons tal, att han begriper sin sak och är inne i den bättre än herrarne, som han ger på huden.

Men i fjol blef han slagen, och det riktigt ändå, på en extra stämma, och det af en så simpel och fattig åttingsbonde som Otto i Stubbafällan.

Det hade uppstått en schism i församlingen.

En del af sockenborna hade fått den öfvertygelsen, att deras barnmorska icke hade den uppfattning af rättfärdiggörelsen, som för tillfället ensamt gillades inom socknen, och då därtill uppdagats, att hon hade tvänne bröder, som gingo fritt omkring i naturen utan blåa band i tröjslagen, samt att hon vid ett tillfälle gifvit massage åt en genom ett slaganfall förlamad mansperson af herreklassen, så började gubbarne runka sina hufvuden och mumla: »hon är till förargelse, låtom oss jaga henne ut ur församlingen såsom ett skabbigt får!»

Men där fanns också, gunås, några stycken världens barn inom socknen; och dessa gingo så långt i vrånghet, att de ansågo, att man icke hade så svår sak emot

barnmorskan, att man för den skull hade fog att afsätta henne. De läto ock i sin arghet påskina, att församlingen icke hade något att göra med hennes uppfattning af lärosatserna, hvilka egentligen icke hade något sammanhang med hennes praktik.

Då blef där osämja och ilska och intriger och ovänskap för barnmorskans skull. Och till sist begärde de allra argaste gudsmännen, med Johannes i spetsen, en extra komunalstämma, där man högtidligen skulle afsätta det stackars missförstådda, men nödvändiga fruntimret.

På den stämman höllos tal, ska' ja' säga!

Först hade en herreman ordet och påvisade allvarligt och reelt, hurusom det klädde folket väl att fara varliga och mänskligt fram med sina tjänare och icke kasta dem ut för småsakers skull.

Men då blef Johannes i Latåsa rasande samt hof sig upp att tala.

Det blef tyst i hela komunalsalen, ty man visste, att där skulle komma något mustigt och bra, och Johannes Peterssons meningsfränder vände sina trutar till hånfulla leenden, ty de ansågo barnmorskans öde redan besegladt.

Det var sålunda inte underligt, om där blef tystnad och andakt i rummet, när Johannes reste sig och yttrade:

— »Jag anhåller, att barnmorskan är vår, och hon hafver alltid visat sig ganska horisontal, och jag menar förty det är bevisadt, att hon hafver tagit för mycket betaldt och för öfrigt varit ganska konisk i sin tjänstgöring; och jag reflekterar på, att ho' säjs upp i da', förty att vi icke hafva något förtroende till en sådan produktiv för att icke säja terratorisk människa!»

Sade och satte sig ned med segerstolt anlete.

Och den ene efter den andre stod upp och »sekonderade».

— Det är så godt, att I tar fram era fullmakter, så börja vi på och botera ut meraberörda barnmorska, sa' ordföranden.

— Kan ja' få or'et en vän'ning först? frågade Otto i Stubbafällan.

— Ta'et då! log ordföranden med ett försmädligt löje, ty Otto hörde till motpartiet vid stämman, och som han eljes brukade gå åt kyrkan om söndagarne, hade han inte anseende inom församlingen.

— »Jag yrkar anhåll på, sa' Otto, att Peterssons prat bestrides, för dä' ä' lögn. Ty om ja' värkligen ska' ta' te mej själf, så har fröken värkligen gjort oss stora tjänster å' dä' i bägge än'na ändå därhemma. Som I vet, äger ja' inte mer än hälften i stugan och gårbon hälften, och hon har hjälpt oss i bägge än'nar å i går'-bons sto' dä' illa te', å hade ho' inte presenterat sej så skeckeli' så hade de blett döen, hälst i hans änne, så ja' anhåller, att ho' får bli' kvar och fortfarande presentera sin skeckeli'het».

När Otto hade slutat detta tal, skämdes hela motpartiet och smet af ut. Så att den gången segrade Otto på Stubbafällan med sin klara logik öfver Johannes' oratoriska talang.

* * *

Ja, på det viset lefva, resonera, skrifva och prata de argaste landtboskrodörerna, under det att den kloka, bästa och stillsamma befolkningen håller sig tyst och sedesam.

Men det är nog så illa, att de förras tal och bravader tona ut i världen ooh därför får mången en så galen föreställning om allmogen i dess helhet.

Hur Skam regerade på Nybytorpet.

I min ungdom — yttrade häromsistens en gammal pensionerad länsman — i min ungdom, sa' han, rådde ännu värre vidskepelse ute på landsbygden, än hvad det nu gör.

Folket var okunnigt och skrockfullt, och när något inträffade, som var aldrig så litet konstigt, hvarken kunde eller brydde man sig om att utransaka de naturliga orsakerna till hvad som timade. Hände något lyckosamt, var det vänliga tomtar, som ställde om det, inträffade åter något tråkigt eller »ohälligt», så var det förstås Skam, som var framme och bråkade.

Jag minns, fortfor den gamle, från min mannaålder en riktig sannfärdig paschasa, som visar, huru små, enkla och naturliga orsaker kunna verka vidskeplig öfvertro, där eftertanke saknas.

* * *

Ingen människa i hela Långaryds socken var så illa utsatt för hemsökelse och personliga visiter af självvaste Skam, som Anna Stina på Nybytorpet. Men så var hon

också menniska till att löpa kring och tala om'et för folk, och hon förtjänade sinom tusende kaffekoppar om året och otaliga ullgarnsnystan förmedelst sina beskrifningar öfver de anfäktelser, för hvilka hon varit utsatt.

En vinterafton hade hon spinnegille hemma i torpet. Ett dussin af traktens värsta käringar sutto där i skenet af den väldiga brasan och snodde tråd af hvar sin blånsudd samt pratade och orerade det värsta de kunde och skällde ut sina sockenbor, såsom man ju vet, att en del käringar pläga göra.

Just då gummorna voro som bäst i tagen, kommo tre ungherrar, hvilka återvände från ett jaktparti, midt för torpet och fingo syn på gillet därinne. Bums hade de klart för sig, att de naturligtvis måste spela häxorna ett spratt.

Den ene af herrarne hade händelsevis ett par fräsare med sig, och så beslöts det, att en af dem skulle sakteliga stiga upp på taket och släppa ner fräsaren i spisen.

Nå, det var nu inte svårt att komma upp till ryggåsen, ty stugan var fasligt låg, och gummorna hade så brådt med sitt prat, att de ingenting hörde. Men i det samma takvandraren släppte ner fyrverkeripjäsen i pipan, halkade han på torftakets isslagg och kanade med ett väldigt brak till marken. Han kom dock ner helbregda, och alla tre gåfvo sig till att flatgrina, skjuta af sina skott och löpa utom synhåll.

Men käringarna blefvo perplexa, det förstås, och det kunde de naturligtvis icke annat, när de förnummo oväsende på taket och hånskratt och skott utanför väggen.

— Nu ha' vi »gamla-far» här igen! hoade de och sprungo ut och spottade tre gånger åt hvart väderstreck.

— Tvi dig lajinge och afgrundsfurste! skriade de

och smällde med träskorna, så att det smattrade i hela nejden.

Se'n rusade de in igen, och herrarne, som återvände för att iakttaga slutet af spektaklet, fingo se, hur samtliga gummorna klädde af sig och vrängde hvarje klädtrasa, som de hade på sig, ty det skall vara ett verksamt medel mot hin och troll.

* * *

Men af fräsaren hördes intet. Han skulle först ett par dagar efteråt spela sin rol.

I fallet genom pipan hade pjäsen, efter hvad man antog, kommit att falla på spjället till bakugnen i stället för ner i spisen.

När så Anna Stina kort efter satans uppenbarelse på taket och det afbrutna spinnegillet skulle i färd med att baka och drog ugnspjället, föll fräsaren ner, utan att hon märkte tingesten.

Gumman tände upp, det brann härliga, och hennes man, Erik, kom fram och ställde sig med ryggen mot den ljufliga värmen.

Då vardt där i hast ett rysansvärdt lif i bakugnen på Nybytorpet. Fräsaren fattade eld och for såsom satan fram och åter i den lilla ugnen, fnysande ut rök och eld och svafvelångor, till dess han plötsligen flög ut genom ugnsöppningen och med en väldig knall kreverade rakt mellan benen på Erik.

Nu var det, mån' tro, färdigt. Ty hvad kunde detta väl vara annat än den onde själf. Eld spydde han och svafvel och krut osade han.

Det blef ett grufligt väsen i hela socknen, och Erik gick omkring och undrade hvarför han icke fick vara i

fred för Skam, ty han hade då aldrig förment honom att ta' Anna Stina, »äss han — som det syntes — så gärna ville ha' henne». Tvärtom, det vore inte mer än lagom åt den fähunnen, sa Erik.

Och under många följande söndagar stodo församlingsborna i en vid ring kring Anna Stina på Långaryds kyrkbacke och lyssnade med bäfvan och förskräckelse till hennes beskrifning öfver Skams regemente på hennes tak och i hennes ugn, samt huru han till sist med en obeskriflig skräll försvunnit och gått upp i rök »imella bena på Erikastackarn.»

Prästen kunde knappt få folket in i kyrkan, förty så eländiga voro menniskorna, att de hellre lyssnade till Anna Stina än till predikan och Guds ord.

* * *

Men till sist blef dock gumman genom ett kraftigt medel och en prästs mellankomst befriad från Skam och hans snaror.

Efter några år blef Anna Stina sjuk, så illa sjuk, att Erik nästan midt i natten fick löpa efter prästen, ty hon ville ovillkorligen skriftas, innan döden kom.

Pastorn hade intet annat att göra än stiga upp och följa med Erik, fast han naturligtvis brummade. Yrvaken samlade han till sig handboken, tog sockenbudsväskan och stoppade i densamma en butelj kommunionvin, som han hade stående i ett skåp.

Men prästen var tillika en väldig jägare och en Nimrod inför herranom, hvadan han i samma skåp hade äfven stående flere buteljer innehållande krut, och olyckan ville nu, att han i hastigheten fick tag i en dylik flaska.

Så kom han ner till Nybytorpet framåt natten och

skriftade Anna Stina det bästa han kunde, samt skulle därpå i färd med att gifva henne nattvarden.

På det nu intet vin skulle spillas, grep Erik en spingsticka och gaf sig till att lysa prästen, som i halfdunklet började tratta krut i kalken. Något ljus fanns det naturligtvis icke i torpet.

Men stickan sprakade, krutet i kalken och buteljen fattade eld och exploderade med en knall och en kraft, som dängde pastorn som en vante mot väggen.

Det var ett förfärligt ögonblick i Nybytorpet.

Stugan fylldes af rök, prästen förlorade sansen och Erik kröp under sängen.

Men Anna Stina flög upp som en fjäder och for ut genom dörren samt började löpa ner mot ladugården.

På vägen dit mötte hon dottern, som varit därnere och sett till en ko, hvilken samtidigt var lika, om inte värre sjuk än Anna Stina.

— Hva' i herrans namn står på, mor, skrek flickan, efter I kommer ut och springer i bara lintyget, sjuker och dödliker, som I ju ä'?

— Jesses i hemmelen, prästen och Skam slåss om mej därinne i stugan, så att elden ryker efter'et. Vinner prästen, så legger ja' i kobåse', men vinner Skam, så tala inte om, att du sitt mej eller säj hvar ja' ä'! hviskade gumman och skuttade i väg mot fähuset.

Där funno henne sedan hennes skälfvande man och den krutstänkta själasörjaren.

— Ha' pastorn fått öfvertaget riktigt säkert? sporde Anna Stina, när hon fick se dem.

— Ja, gå nu in och var lugn, och I gjorden väl, om det finge vara tyst med hvad som händt här i natt, svarade pastorn.

Men det fick det naturligtvis ej, utan detta blef en

hisklig historia. Pastorn, som ogärna ville låta förstå att han tagit miste på nattvardsvin och krut, lät folket tro att han kämpat med den »lede» om Anna Stina och behållit seger, och denna folkets tro skaffade honom rätt snart ett duktigt pastorat.

Så det ser en då, att det är ingenting ondt, som inte för något godt med sig, och de, som kände prästen och fått veta historien, de grinade då och svuro på, att han hade Skam och krutbuteljen och Anna Stinas trut, men rakt inte sina andliga gåfvor att tacka för pastoratet.

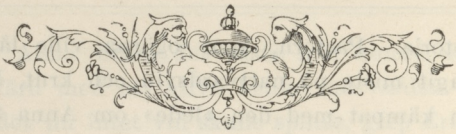

Slagen med blindhet.

På hvar sin sida om den lilla viken lågo de bägge torpen Gölen och Stampen. Man kunde stå på det ena stället och tala med folket på det andra, om man annars hade något till galepenne. På fem minuter kunde man ro öfver till hvarandra, och var det is, så behöfdes icke ens den tiden för Johan på Gölen för att hinna öfver till Stampen och träffa Ida, när hon i »solagången» gick ut åt ladugården för att mjölka.

Sommartiden, i slåtter och skörd, när Ida måste göra »hjälpe» framme vid herrgården, så rodde Johan henne alltid fram och åter, ty han gjorde sin fars dagsverken vid hufvudgården. Och det var naturligtvis för Idas skull, som han icke gaf sig ut, han som andra torparsöner, och tjänade sig större lön och ett bättre bröd, än det hans fattige far mäktade gifva honom.

Strängt var det också med arbetet på den herrgården. Det tyckte alla utom Johan, ty honom föreföll allting lätt, bara han visste med sig, att Ida inte var långt borta.

När han gick sitt långa, mödosamma skår i herrgårdens råg- eller hafreåker, och när hans kamraters ar-

mar värkte, och benen knappt ville följa dem i den grofva stubben efter deras liar, så tyckte Johan, det sa' han många gånger, att det var honom som om han gått en dans, bara han hade Ida, som gick bakom och tog upp och band till kärfvar den säd, han mejade af.

Och Ida å sin sida var liksom stolt öfver att få »taga upp» efter Johan och anses såsom hans utkorade, ty han var den raskaste och grannaste af alla dagsverksdrängarne vid gården.

* * *

När de rodde hem om kvällarne, hade de båda unga trefligt, må ni tro.

Johan gjorde sig inte alls brådtom med rodden, utan lät skeppet sakteligen glida fram öfver den tysta och stilla viken, medan de språkade om, huru de skulle ha det, när de en gång blefvo gifta.

Ty att det skulle bli gifte af dem emellan, det var då så klart, att ingenting på jorden kunde vara tydligare än det.

Idas föräldrar, som började blifva gamla, skulle snart flytta till en son, hvilken råkat gifta sig med en bonddotter och fått ett hemman med henne. Och det var redan uppgjordt, att Johan och Ida skulle öfvertaga Stampen efter de gamle.

Framtiden låg alltså klar och tydlig framför dessa båda älskande. De visste, huru de skulle få det, och hur det skulle bli. Men ändå hade de aldrig ljufligare stunder, än när de sutto i båten och resonnerade om, hur de skulle bruka sina blifvande tegar, och drömde om, hur de skulle odla ett grand i Grymängen eller hur de skulle »nöblera» i stugan på Stampen.

Tusentals gånger hade de talt om de där sakerna

Kväll efter kväll jollrade de därom, men de blefvo dock aldrig trötta af det pratet.

Ida visste på förhand, hur Johan skulle sluta samtalet, då han backade skeppet mot Stampastranden för att låta henne hoppa i land med sin räfsa och sin tomma matkorg. Hon hade hört det samma skämtet väl tusende gånger, men hon tyckte ändå, att det lät trefligare för hvar gång det kom.

— Ida du, log han, när hon tog språnget från skeppet och till stranden, vi ska' ha' en rejäl vagga med ordentliga medar och inte bädda åt lillen i ett kolafat, hängandes i ett rep från taket!

Och alltid svarade hon med samma låtsade förtrytelse:

— Dä' ä' din löcka, att ja' inte räcker dej, annars skulle du få en örfil för ditt dumma prat!

Så skildes de åt hvarje kväll och gingo se'n hvar och en till sitt för att drömma om hvarann' och Stampen och vaggan och om »lillen» också kanhända.

* * *

En dag midt under skördetiden, när det var så godt som afgjordt, att Johan och Ida skulle öfvertaga Stampen nästföljande 14 Mars, träffades Idas föräldrar af en stor och oförutsedd lycka. De fingo ett arf från Amerika på åtta tusen dollars, och då blef där, kantänka, ett fasligt rabaskande i torpet.

Idas bror, som gift sig med bonddottern och blifvit en kavat karl och ett nämndemansämne, kom hem och hade en lagklok med sig, och där sattes upp testamente och ordnades fasligt.

Denne broder hade ock långa och allvarsamma samtal med Ida om hennes framtid.

Sedan hon nu blifvit rik, behöfde hon inte längre bli torparhustru, mente han. Om hon då drog fram, att hon och Johan kunde köpa sig en hemmansdel, svarade brodern, att de i så fall blott finge en liten bit, enär ju Johan ingenting själf egde, samt att ingenting på jorden funnes dummare och dåraktigare än att gifta sig med en, som hade mindre än en själf.

— Man ska' ta' en, som har mer! lät han.

Han ville prompt, att hon skulle gifta sig med en svåger till honom, så att de nu ärfda penningarne blefvo inom släkten.

— På så sätt rikna vi till och gå framåt! mente brodern.

Och hur han vändes med det och kringskar den stackars flickan samt föreställde henne det lysande uti att äkta en broder till hans hustru, så besegrade han henne till sist. Hon dukade under i kampen emellan sin barndomskärlek och utsikten till att bli ännu rikare och att få sitta som mor på en större gård.

Och hur många äro icke de som så göra! Ty lyckan och sällheten äro i mångfaldiga flickors tycke ute i bygden egentligen ingenting annat än mycket fä, några tunnland öppen åker, ett hattskrälle på hufvudet, en liggfjädervagn och stora, salta, härskna fläskbösten i visthusboden.

* * *

Johan begrep mycket snart, att det var någonting på tok med Ida och han förbannade för den skull det amerikanska arfvet, hvilket gjorde, att inte Ida »extimerade» honom som förut.

En kväll, när de i slutet af skörden rodde hem från herrgården, där Ida den dagen gjort sitt sista dagsverke, ville samtalet till en början inte komma i gång.

Det var slut med det glada pratet om »nöbleringen» på Stampen. Ida lutade sig öfver båtens reling och lät ena fingret släpa genom vattnet för att slippa se i ansiktet på Johan, som satt och rodde och suckade.

— Gu' låte mej aldri' bli rik! yttrade han om en stund.

— Hvarför det då? sa' Ida.

— Jo, för rikedomen tycks kväfva glädjen och göra folk ledsna. Och så kommer han oss, syns det, att glömma våra löften och våra fattiga vänner, och det vill jag aldrig göra!

Ida teg.

— Ska' det bli evinnerligt slut oss emellan, Ida? yttrade Johan efter en stund.

— Ja' törs inte ställa mej illa mä' bror min och hans rika släkt, utan ja' får väl ta' svåger hans! lät Ida och tittade i båtbottnen.

— Du törs inte ställa dej illa ut med dem, som du förr aldrig haft nå't godt af? Dä' vågar du, förstås, inte! Men att göra mej olycklig, som hållet af dej se'n vi va' små, dä' har du mod till, Ida!

— Ja, hva' ska' en ta' sej till?

— Nä'nä', sa' Johan och svängde aktern mot stranden för att backa i land, nänämen, har man inte nå'n ledning utaf sitt samvete och söker göra som det bjuder, så står en där och vaggar som ett rö för vinden. Gu' gifve bara, att inte rikedomen förblindar dej helt och hållet! Mej får det väl bli nå'n rå' mä'! suckade Johan och hvilade på årorna.

Och där satt han länge och tittade efter Ida, som

gick uppför stranden och in i stugan utan att se sig om, stackars flicka.

— Arma barn, hon ser inte rätt, se'n hon fick rikedomen från Amerika. De pengarne måtte aldrig ha kommit te' på ärligt sätt, efter som de ha' så'n förbannelse med sej. Ida är stenblind, det slår inte fel! mumlade Johan och började ro hem.

* * *

På nyåret hölls där bröllop i Högakull mellan Ida och Anders. Det var ett rikt gifte å bägge hållen och ett dunderkalas blef där.

Anders var en af traktens dråpligaste dryckeshjältar, och hans gamla supbröder samt alla dessa, som plägade lura honom i hästbyte, när han var full, hade kommit öfverens om att hedra honom med ett ärofullt och högtidligt skjutande på bröllopskvällen.

Det lät som en artilleristrid stått utanför Högakull. Man hurrade och sköt, så att hela huset darrade på sina grundvalar, och det lyste och blixtrade kring knutarne, så att det var hemskt åt det.

— Gack ut och ställ er i förstu'dörra, så folk får si er! sa' Idas bror till brudfolket, när hurrandet och skjutandet pågått en stund.

— Ja, kom Ida! lallade brudgummen, som allaredan var rätt bra i hatten, och tog henne med ut.

Rätt som de kommo ut i själfva dörröppningen, brakade ett vådligt skott ur ett gammalt flintlåsgevär, och den, som sköt, hade i yrseln riktat skjutvapnet rakt mot huset.

Hela förladdningen af papper, sand och grus träffade bruden midt i ansiktet, så att hon stöp som en död.

Det förstås af sig själf, att där blef just icke mycken bröllopsglädje se'n.

Ida dog icke, men blind blef hon, blind för alltid, och händelsen omtalades i mångtaliga tidningsnotiser på sin tid samt gjorde, att bröllopsskjutandet borttogs i den socknen.

* * *

Nu ha' femton år förgått sedan bröllopet stod i Högakull. På långt mindre än den tiden, hann Anders att rusta af med både sina och Idas pengar och sina föräldrars och svågrars också. Till sist, innan han dog, bodde han och hans blinda hustru i en backstuga, som fattigroten upplät åt dem i skogskanten.

Men sedan Anders kom undan, har Ida fått det drägligt och bra nog på sistone.

Hon sitter vid spismuren i Stampen och stickar strumpor åt Johans barn, Hon ser visserligen icke nu, hur han har »nöblerat» åt sig och den kvinna, som sedan blef hans hjälp, men hon känner, att där är varmt, och att förnöjsamhet och frid bo därinne. Och dessa hafva omsider smittat henne själf så, att hon tackar Gud till och med för sin blindhet.

— Ja' slapp ju att se, hur min man huserade och hur han förföll, plägar hon säga med ett saktmodigt och undergifvet leende på läpparne.

Ett bra knep.

Det var i solnedgången.

Efter ett par veckors ihärdigt regnande hade himlen omsider klarnat. Svalorna flögo hvinande högt, högt uppe i den rena, ljumma luften och solen sjönk sakta ner, utan att en enda molntapp syntes i hennes närhet.

Allt bådade godt för höbärgningen, och landstingsmannen, hos hvilken jag slagit mig ner i gröngräset uti hans sakta mot sydväst sluttande trädgård, låg på rygg och såg förnöjd ut, medan hans kvickögda hustru satte fram smör och ost och fårlår och bränvin och annan härlighet på ett bord bredvid syrénhäcken.

— Landstingsmannen är allt en rasande lycklig gök! — En grann gård, ett aktadt namn, en vänlig hustru, välartade barn, — hvad i all världen kan en människa mera begära? sa' jag.

— Ja, svarade landstingsmannen, i det han satte sig upp, tog sitt toddyglas, skålade och drack ur det, — ja, jag har allt hvad jag behöfver för min nödtorft samt litet till ändå kanske, och hvad bättre är, jag är fullt belåten med det lekamliga goda, som kommit mig till del, men ändå så . . .

— Landstingsmannen vill naturligtvis bli riksdagsman, kan jag förstå...

— Nej, grinade han, det är inte den åtrån, som hänger på mej. Men det är väl så, att ingenting kan vara fullkomligt härnere, och jag har ett gammalt minne, som tynger på mig och anfäktar mig lite smått och det rätt ofta ändå, nu då jag kommit till åren.

— Sådant hafva vi litet till mans, svarade jag. Men landstingsmannen kan väl inte ha' gjort något, som så särdeles kan förbittra lifvet, det är jag då viss på.

— Jo, djädran i det! Har han för resten inte hört folk tala om den där paschasan om mitt gifte?

— Nej!

— Nå, då kan jag rätt så gärna själf berätta det. Det är alldeles som det lättade på, när jag talar om, hur det gick till.

* * *

Rätt midtför här på andra sidan ligger Grönalid, som han väl vet.

Där bodde Isak Månsson, den snålaste, rikaste och otäckaste gubben i hela grannhället på sin tid. Han processade och krånglade med folk, lurade alla och gjorde flera stackare utfattiga.

Han hade inte försyn för någonting och bäfvade hvarken för Gud eller människor, undantagandes för hustru sin, Märta. Henne var han emellertid rädd för och fruktade mera för henne än för skam. Bara hon tittade på honom, blef han rädd, så att han skalf i hasorna, och det var inte att undra på, ty, usch, en sådan otäck käring hon var! Men så fick hon också ett ömkligt slut, liksom alla dåliga människor vanligtvis få.

En sommar, just när Isak hade slått af allt sitt gräs, och höet var torrt och färdigt att köras in, tog det till att regna i veckotal. Gumman blef alldeles ursinnig och hädade Gud från morgon till kväll.

Men så blef det en dag uppehållsväder med blåst, och då fingo de, förstås, brådt i Grönalid med att breda ut hökufvarne, och Märta var med ute och dref på folket och arbetade själf med räfsa och trut, så att svetten dråsade af henne.

Just som de hade bredt ut sista stacken, kom där i hast ett starkt åskväder med slagregn. Märta sprang då och stälde sig under en ek, gråblek af ilska och knöt händerna mot himlen och svor och skrek.

— Dä' va' då väl tusan, hädade hon, att han inte kan styra sig däruppe tills en får in de stackars hösuddarne!

Men hon hade inte väl fått de orden öfver läpparne, förrän en blixt fräste ner i eken, splittrade den som om det varit fnöske och spräckte hufvudet på Märta.

Så det var verkligen ett rysansvärdt slut hon fick.

En tid efter den rysliga händelsen var Isak litet beskedligare än eljes samt gick och hängde hufvudet och såg slagen ut. Men snart började han repa sig igen och fortsätta med sina orättfärdigheter.

När halfåret var gånget, började han titta sig om efter en annan hustru, men där fanns just ingen, som ville ha ledingen, fast han var rik och hade en stor och präktig gård.

Lotta, som nu är min hustru, — fortsatte landstingsmannen, — var på den tiden omkring 20 år och en grann och rar tös var hon. Vi hade allt, gu'bevars, kommit öfverens, hon och jag, att vi skulle gifta oss, och jag gick bara dag ut och dag in och funderade på,

hur jag skulle få två tusen kronor att lösa ut syster min med ur den här gården. Ty Lotta hade inte två styfver. Tvärtom hade far hennes skuld på allt hvad han ägde och litet till, och det var just Isak i Grönlid, som hade pengarne att fordra af honom.

Nå, en dag gick den där rackaregubben ner till svärfar min och förklarade för honom, att om han icke finge Lotta till sin hustru, så skulle han göra dem till tiggare allesammans i en handvänning. Men gingo de in på giftermålet, så skulle han efterskänka dem hälften af sin fordran.

Där var, förstås, ingenting annat att göra än att gå in på förslaget. Lotta grät och kände sig alldeles tillintetgjord, men hon ville inte bli orsak till, att föräldrarne kastades på fattighuset.

Det var verkligen inte så godt för flickan att stå emot bå' far sin och Isak, och till sist gaf hon med sig, och där bestämdes lysningsdag och alltsammans.

Men det kan man tänka sig, att jag blef alldeles galen, när jag fick reda på den förspänningen.

I början funderade jag starkt på att gå bort och slå ihjäl Isak, och en stor lycka var det, att jag verkligen inte gjorde det i den första uppbrusningen.

Men så hittade jag till sist på ett knep. — — —

Det var en onsdagsnatt, och på torsdagen skulle Isak och Lotta följas åt till prästen för att taga ut lysningssedel.

Vi hade ställt till en dans i Knallatorpet och dit bjudit Isaks pigor, så jag visste, att dörrarne stodo öppna på Grönalid. Klockan 12 på natten kom jag dit och smög mig barfotad samt insvept i ett stort hvitt lakan fram till sängen och nöp Isak i näsan, där han låg och

drömde om sitt giftermål. Han höll på att dö af förskräckelse, när han vaknade och fick syn på spöket.

— Hu — jesses — hvem ä' du? stönade han och skälfde som ett asplöf.

— Märta! svarade jag så graflikt som jag kunde.

— Herre förbarma dig då öfver mig! bad Isak och skakades som af den värsta frossa.

— Du skall taga ut lysningssedel i morgon! Jag har kommit att förkunna dig, att jag från och med nu hvarje midnatt skall återvända hit från helvetet och plåga dig ända tills din bröllopsnatt. Då hämtar jag dig klockan 12. Den natten skall du nämligen dö, antingen du ligger här eller sitter bland dina bröllopsgäster, ifall du fortsätter i din afsikt att äkta den unga flickan. Godnatt! — — — Och så gick jag baklänges mot dörren.

— Förbarma dej, Märta — jag låter bli giftet! Förbarma dej!

— Gå då i morgon och lös flickan från löftet! Men ljuger du nu och ändå går till prästen i morgon, har jag löfte att hämta dig redan nästa natt, om jag vill!

— Hon ska' bli fri! stönade Isak.

— Och om du ger henne två tusen kronor kontant för de lidanden, du förorsakat henne, och låter far hennes vara i fred, så har du 10 år på dig att lefva! förkunnade jag och slank ljudlöst ut genom dörren.

* * *

Dagen därpå, just som Lotta gick och klädde sig och grät, så att hon höll på att dö, kom Isak ner till svärfars och såg mera ut som en död än en lefvande.

— Ja' har tänkt öfver'et. Jag är för gammal. Det är så godt, att jag »ciderar» geftet, sa' han.

— Men hvad tänker du då göra med min skuld? sporde svärfar.

— Den får vara som den är i din tid, och här är två tusen kronor till Lotta, för att jag lurat henne med giftermålet, mumlade Isak och lade en sedelpacke på bordet samt gick sin väg.

Ingen kan skildra förbluffelsen och glädjen öfver denna händelse. Hela socknen förvånades öfver en sådan sinnesändring hos Isak, och hvar och en såg Herrens finger i tilldragelsen, ty gubben Isak hade med ens blifvit alldeles som en annan människa. Han processade icke vidare, klådde icke längre sin nästa, utan började i stället bli god emot de fattiga samt tog nästan till att frukta Gud ett grand.

— Jag förstod väl att gubben ville söka vandra så, att han efter sin förmening skulle slippa träffa Märta mera både här och i evigheten! menade landstingsmannen.

— Men, fortsatte han, de där tvåtusen kronorna, som jag skrämde från gubben, och som jag sedan fick med Lotta, de tynga på mig ibland. Det var nog inte rätt gjordt, och därför väntar jag dagligen, att det där gamla ordspråket, som säger, att hvad »med orätt fås, med sorg förgås», skall gå i fullbordan på mig.

— Det är inte godt att yttra sig i den saken, menade jag. Knepet var emellertid dråpligt och jag tänker som så, att de där pengarne, hvilka Isak säkerligen fått med orätt, därför gingo med sorg ifrån *honom*. Men nu vändas de i välsignelse, synes det, hos *landstingsmannen*. Det är bestämdt ingenting att grubbla öfver.

— Han är en bra moralist! log denne och drog mig med mycken lätthet bort till matbordet.

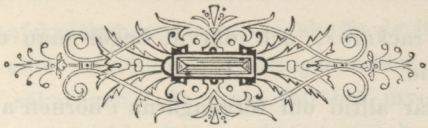

Normalarbetsdagen inför åttingsbönderna eller Kalle Jonssons misslyckade tal.

Städernas och de större samhällenas barn tala så ofta om »dumma bönder», »fula bönder» och framför allt »snåla bönder».

Nåja, det fins nog ute i bygderna åkermän af bondeklass, hvilka ganska säkert göra skäl för att alla eller åtminstone något af de där egenskapsorden användas framför deras titel.

Det gifves härute en del aristokratiska bondesläkter med nedärfd förmögenhet, hos hvilka gnideriet blifvit en kardinaldygd, som de yfvas öfver, och hvilka äro så snåla, att de blott under suckan och mycken pust nännas äta.

Dessa äro dock i allmänhet mäktige män, hvilka man icke törs slunga de där epiteten midt i ansiktet. Flere af dem avancera i lifvet till kyrkovärdar och nämdemän och varda svåra att, som man säger, »peta på näsan» och därför låter man dem vandra ogilda.

Men det finnes ett annat slags bönder, som man icke gör så många omständigheter med, utan åt hvilka man öppet säger att de äro »ena envisa och dumma

och snåla rackare», och därvid begår man då en upprörande synd.

Där står alltid om torgdagarna i hörnen af städernas saluplatser några yngre eller äldre bönder samt en del bondgummor med mer eller mindre tunga »stickekorgar» på armarne.

De äro sådana, som hafva hvar sin lilla smörtrilling eller några dussin ägg att afyttra.

Kring dem svärma fräcka och dryga uppköpare eller små näbbiga herrskapsjungfrur, som ränna händerna i deras korgar och ransaka dem, säga kvickheter om deras smör och pruta förskräckligt med det stackars folket. Och när då dessa i det längsta hålla på sitt vanligen ganska måttliga pris, så få de veta, att »det är rysligt hvad bönderna ändå ä' knussliga och dumma».

När så korgarnes innehåll efter mycket bjäbb och gräl är såldt, gå säljarne in i någon butik för att själfva handla en fjärndel kaffe eller ett halft tjog sill.

Det är nu deras tur att pruta, och så få de på nytt af handelspatronernas bokhållare veta, huru »snåla» och »enfaldiga» de äro.

Men den, som slungar dessa beskyllningar emot dem, gör orätt, hvilken orätt dock i någon mån ursäktas däraf, att man ofta sväfvar i okunnighet om detta slags landtbors ställningar och förhållanden.

Dessa arma smör- och äggförsäljare, som så noga se på minsta öre, måste göra det mera än andra, ty de äro åttings-, sextondedels- eller sextiofjärdedelsbönder eller deras hustrur, och det är icke alla, som veta hvad det folket måste lida, arbeta och försaka.

När socialistiska agitatorer eller andra världsförbättrare vilja visa oss någon tafla, som skall föreställa det ekonomiska betrycket eller den usla lönen för öfvermänskligt arbete

i de mest afskräckande färger, så skuffa de fram fabriksarbetaren eller daglönaren. Åttingsbondens lott här i världen är säkerligen i de flesta fall bra mycket bekymmersammare än både fabriksarbetarens och den andres, ty hela hans lif har något af Tantali kval i sig. Det heter visserligen, att han äger sin jordlapp, men det gör han i själfva verket icke, ty om man skaffar sig ett gravationsbevis å den hemmansbråkdel, som han står skrifven för, så får man se, hvilken gruflig afgäld han får betala för den äran, och det är en underbar förmåga af försakelse hos honom, som gör, att han kan betala den.

Bästa delen af den säd, han efter ängsligt och mödosamt släp fått under tak, och hvilken han under tidiga morgontimmar böstar ur kärfvarne, måste in till torget för att säljas; mjölken från de kor han omhuldar, såsom vore de hans egna barn, får han ej smaka förr än hvartenda fettgrand pinats ur henne till smör, hvilket för honom blott blir en skåderätt; kalfvarnas och fårens kött får han knappast lukta på; allt, allt det bästa han producerar måste han sälja och gömma de därför erhållna slantarna till hypoteksräntan, banklånsamorteringen och skatterna.

Själf får han nöja sig med blåsur mjölk och sill till sin potatis, af hvilken senare han äfven måste sälja de utvaldaste, och han är glad ändå, om blott han har tillräckligt af den kosten. En sill till åtta personer, det är gästabud hos småbrukaren.

När man vet, att det står till på det där viset, så gör det en ondt, då man hör honom stå och få ovett för det han vill ha en 5-öring till för sin smörklick, ty han får ändå knappast hälften af hvad det kostar honom, om han skulle hafva något skäligt för sitt arbete.

Det är svårt att tänka sig, huru klen daglön han i själfva verket har för sitt myckna släp och sin omtanke,

hvilket arbete han måste uträtta för att få sillbiten till sin potatis, huru han får knoga bara för att få ihop stamplönen till den vadmalströja han bär på sig o. s. v. Är det då underligt, att han förefaller en smula envis och gnidig, då han säljer sina matvaror till sådana, som ha råd att äta dem?

Och dock är denna åttingsbonde i allmänhet en godmodig och nöjd, en laglydig och fridsam man, som icke bråkar eller »dividerar», utan finner sig uti sin och sakernas ställning.

Och trots sitt betryck går han sällan och hänger läpp och klagar och är sentimental, såsom en del folklifsskildrare gärna teckna honom.

Tvärtom, han slåss gladeligen med sin fattigdom, »äter sin gröt och grinar» samt är, som landtbon i allmänhet, besjälad af en omedveten humor.

— — — — — — — — — — — — — — — —

En sådan där liten sextondedelsbonde är Johannes Månsson i Bockafällan. Han har krasslat sig fram på biten, som han har, och födt upp 8 stycken barn, hvilka alla hade »goda mathjärtan», präktiga magar, och som visste hvad blandbrödskakan dugde till.

Nu har Johannes det jämförelsevis rätt bra. Alla barnen ha dragit ut, hvar åt sitt håll, och tjäna sitt uppehälle själfva.

Härom dagen fick han besök af sin ene son, den dråpligaste af dem alla, Kalle Jonsson, som är muraregesäll i Stockholm, fackföreningskarl och socialist.

Efter många års frånvaro kom han nu ner till Bockafällan för att hälsa på far sin, och Kalle Jonsson kom hem som en hel karl, det begrips.

Han hade en fin kappsäck, granna och nymodiga kläder, »storm» på hufvudet, paraply i näfven, sjöskums-

munstycke mellan tänderna och mycken annan härlighet, som nu här ej kan specificeras.

Det var annat än när han laggade af för tio år se'n med ett litet matknyte på ryggen, stöflarne på axeln och en enepåk i handen.

Katrina, mor hans, blef så förbluffad, när hon nu fick se sin son i sådan prakt, att hon började stortjuta af öfversvallande rörelse.

Men Johannes själf synade honom noga från alla sidor, log ett stolt löje och hälsade honom sedan med dessa enkla ord:

— Du va' mej då en helseke!

Se'n redogjordes där förstås för, huru alla de andra barnen slogo sig fram ute i världen. Samtliga hade de lyckats rätt bra, men Johannes menade på, att »äss man fick rätta sig efter utanskreften, så var det nog ingen af dem, som kunde ha det likare än Kalle».

Denne frynte dock på nosen och mente tro på, att han icke på långt när kunde vara belåten med sin ställning.

— Dä' får lof bli en annan vändning, förstår I, innan vi arbetare få det skapligt. Vi måste stöpa om landet, ty som det nu ä' kan ingen lefva som folk, sa han.

— Ä' du ryss förbaskad och konfyser, Kalle? Kan du inte lefva, som ä' så finer och har rå' te' å' klä' dej så styft som den värste herre? sporde Johannes.

Det ville Kalle emellertid inte vara med på, utan frågade i stället, om det fanns några socialister där på trakten.

— Sosalister! hva i attan ä' dä' för slags kreatur? Ä' dä' så'na där dragare, som falla efter åsnehingstar, som hushållningssällskapet ska' införskrifva? ropte Johannes i sin oskuld.

— Asch, nu ä' ni dum far! Socialister ä' visst inga kreatur; det är våra samhällsförbättrare, landets blifvande herrar och samtidens klokaste folk! genmälte Kalle med förtrytelse.

— Jaha, sa' fadern, då finns här nok ingen sosalist mer än prosten och riksdagsmannen, för dä' påstås, att di ska' va' klokast i hela det här pastoratet.

— Äh, svarade Kalle och ett medlidsamt löje drog öfver läppen. I begriper er inte på socialism, men be' hit några vänner och grannar i afton, så ska' ja' hålla ett litet föredrag i samhällsfrågorna.

* * *

Långt ute på landet vet man egentligen icke om några andra föredrag än andliga, och när det därför blef kunnigt, att Kalle i Bockafällan kommit hem och skulle hålla föredrag, så trodde, förstås, allt grannfolket, att han återvändt som en väckt man, och att han önskade hålla ett uppbyggelsemöte.

Där kom alltså en hel del människor tillsammans, hufvudsakligast naturligtvis käringar, hvilka satte sig kring väggarne i stugan med fingrarne andäktigt knäppta kring mörkrandiga näsdukar, väntandes att få höra något riktigt gudeligt.

I sina stilla sinnen voro de grymt afundsjuka på Katrina, som hade en son, den där kommit så långt, att han kunde förkunnna ordet.

Utom af denna föga vackra känsla besjälades de äfven af fruktan för att Kalle möjligen kunde vara något slags irrlärig frälsningssoldat, så de föresatte sig att noga vakta uppå hvad slags anda han hade.

Så hof då Kalle efter en stund upp sin röst i Bocka-

fällan och dräpte till att kritisera det nuvarande samhället, talandes i synnerhet vidt och bredt om nödvändigheten af en högst åtta timmars arbetsdag.

Men det slog dåligt ut för honom.

Långt innan han slutat, hade käringarna sprungit på dörren och utanför skadeglada anförtrott hvarandra, att det var djäfvulen eller antikrist, som talade ur munnen på Katrinas pojk.

Gubbarne sutto och tittade med ömkan än på talaren, än på hans far, och det syntes på dem, att de höllo Kalle Jonsson för att vara antingen full eller på annat sätt vriden i vettet.

Men Johannes själf satt och ilsknade till, och rätt hvad det var, dängde han näfven i »sjeffanjersklaffen», så att det skrall i hela stugan och röt:

— Håll truten, Kalle! Ska' detta kallas ett föredrag? Dä' fins ju inte så möcke Gu'ss ord i'et, som i den kortaste bordsbön. Åtta timmar, sa' du!

— Ja, *sofva* kan en göra i åtta timmar om dygnet, men skulle ja' och mor inte *arbeta* mer än så, komme vi på fatti'huset innan jul och leddes ihjäl för resten. Nu vell du, bevars, gå på stadsgatan, röka cegar och sprätta eller sofva och äta eller läsa »romaler» sexton timmar, din latstock. Hut och skäms pojkaspoling! Hade ja' och mor haft så'na fundamenter, når vi va' unga i världen, och ni sprang här åtta stycken och väsnades efter mat, så hade vi svält ihjäl alla tio.

— Nä, klyf inte näbb du, för har Herren låtit oss få hälsa och krafter, så ska' vi använda dem krestligt och te' arbete på folkvis ifrån solens uppgång och allt intill nedergången, så må vi väl, sofva godt och få inte ti' te' å' tänka ut så'na stollastöcke, som du kommer mä'.

— Jaså, dä där ska' kallas världsförbättring och

klokhet! Nä, tvy för den dålie, dä var dä dummaste ja' hört i all min ti', och vore du inte snart en trettiårs karl, så borde du fått ett kok stryk, för att du kommer och talar så'na stollaforer in för rejält och hederligt folk. Men rätten er inte efter honom, gubba! slutade Johannes, som var både ledsen och rasande.

Kalle Jonsson försökte nog att reda ut sina meningar det bästa han kunde och förklara sitt program, men det hjälpte honom inte.

Småbrukarne höllo honom för en stolle och en dålig människa och beklagade Johannes, som fått sin son så fördärfvad däruppe i Stockholm.

— Dä' måtte allt va' ett djädrans Babylon, mente de.

Brud- eller martyrkrona.

Efter som jag nu icke har tillgång till vare sig kyrkoboken eller mantalsförteckningen, är det mig omöjligt att redogöra för hvad Sven i Bogafors har för tillnamn. Möjligen heter han Petersson, men det vet jag icke bestämdt, ty han kan lika gärna heta Månsson. Jag har aldrig hört annat namn på honom än »Sven Höna». I öfrigt är han en mycket tänkande och allvarlig man, och därtill en man, som verkligen uträttat stora ting och gjort mycket gagn här i världen.

Han har nämligen vid otaliga tillfällen varit en högst dråplig »böneman» bland den giftaslystna ungdomen i sin hemsocken, och han har varit den, som med mycken framgång »stält ihop ungfolk».

En gång, då han lyckats skaffa man åt en flicka, som icke var synnerligen lättgift, fick han i ersättning för sin stora vedermöda härvidlag en höna, och alltifrån den stunden kallas han Sven Höna, ett namn, som visserligen låter mera anspråkslöst än karlaktigt. Men det är ett lätt namn och angifver icke, såsom många andra vedernamn, någon särskild odygd, eller dålighet hos dess bärare.

Då hafva flere af Svens socknemän fått hålla till godo med mycket otrefligare dylika, såsom t. ex. »Nesse Bränvin» och »Jonas Biertratt», »Kalle Slinkhas», och »Pelle Nötstöfvel», för att nu icke tala om »Landshöfdingen» eller »Påfven». Vidare fins där, förstås, en man som de kalla »Kongen», hvilket på landet anses såsom det värsta öknamn man kan få. Men, så vidt jag vet, finns det heller icke någon församling, där de inte hafva någon stackars syndabock, den de kalla »kong».

Så det se vi, att icke ens på den stilla och i öfrigt så förståndiga, allvarliga och dygderika landsbygden är man herre öfver den fula och syndiga begärelsen att lägga ök- och vedernamn på sin nästa. Det är tvärtom icke många, som få gå fria från en sådan klick, så att Sven i Bogafors kan egentligen vara tacksam för det han icke fått något värre, än det beskedliga binamnet »Höna», hvilket han ock bär lätt och med det lugn, som kännetecknar den vise.

* * *

Nå, samma år som kineserna fingo punga ut med de där många pengarne i skadeersättning för missionärerna, som de slagit ihjäl, råkade denne Sven Höna i en så rysansvärd dilemma, att han icke ensam kunde reda sig därutur, rätt så slug och vis han är och vill vara.

En dag trädde han alltså inför sin hemsockens skollärare och begärde af denne några viktiga upplysningar, under det hela hans anlete visade tecken till den yttersta själsspänning.

— Kan han säja mej, sa' Sven till skolmästaren, kan han säja mej bestämdt och midt på sanningen, om den kinesiske regeringen betalar ut pengar för missionärskor, som de händelsevis råka te' å' slå ihjäl?

— Jag förmodar det, efter som den betalar skadeersättning för mördade män, som missionera där! Men hvarför vill Sven veta det? frågade skolläraren.

— Ack, jag har sådana bekömmer, så jag knappt kan tala om'et. Men om ja' har utsikt att få en 30,000, som di fått borta i Tånnö Gallagård för pojken, som kineserna fördärfvade, så kan dä' ändå va' e' lita tröst för mej!

— Men inte har väl ni någon anhörig, som kineserna kunna komma åt? Eller hvad pratar Sven för smörja och galenskaper? sa' den förbluffade skolläraren.

— Nej, dä' har jag just inte än, men jag kan få, och dä' ä' kanske bäst, att jag talar om mina bekömmer från början och te' slut för herr Andersson, så kan han möjligtvis bistå mej, han som ä' lärder å sluger!

— Ja, sitt ner å gör det!

Sven satte sig och lade mössan bredvid sig på golfvet samt öppnade sitt hjärta för skolläraren.

— Ja' har, började han, som hvar och en vet, haft en riktig skrälltur, när ja' har gett mej till att gefta bort andras barn, och ja' har löckats skaffa karl te' flecker, som knappt haft en hel kjortel en gång. Men när ja' skulle gefta bort mi' dotter, mitt eget kött och blod, så slog dä' bom och geck bardus åt helsefyr!

— Det var sorgligt!

— Ja, ä' dä' icke dä! Fleckan sir just ingenting ut, men dä' rår hon inte för, och inte ja' heller. Det ä' Herrans göromål. Men ho' ä' fullt ut lika go', som mi' käring va', när vi gefte oss. Och gefta sej vill tösa, förstås, som alla andra, och det ä' ju inte att undra på. Nå, ja' har talt mä alla möjliga pojka', men dä' har inte velat sej. Så feck ja' veta, att ho' allra hälst velle ha' Gustaf på Mossen, och hur jag arbetade med honom, så

feck ja' då ändtligen honom mä' mej hem, och så skulle vi göra opp affärden och komma öfverens om villkoren.

— Ville han ha flickan?

— Ja bevars, dä' satte han inte i fråga, men den fähunnen ville ha' för stora previlegier, så dä' slo' gunås slint.

— Hva' ville han då ha' för privilegier?

— Jo, ja' geck så långt, som en människa kan gå. Ja' talte om för honom, att ja' har fjorton tusen daler i »rena pengar», och hela boet ograveradt, och så tellbjöd ja' honom att få öfverta' hemmansarrendet i befintligt skeck, om han velle »måga» sej hos mej!

— Det var ju ett dråpligt tillbud!

— Ja, va' dä' inte så? Han kunde alltid sälja ett par tunner råg om året och lite hafre och potater också. Så kunde han tjäna hundra reksdaler på stutahandel, för dä' har ja' gjort. Se'n lofvade ja' att dela svinen mä' honom. Var dä' inte också ett vackert tellbud?

— Jo, jomen, visst var det så!

— Nå, se'n lofvade ja', att han skulle få öfverta' den gula märren efter gode mäns värdering, så att han kunde tjäna lite med skjutsning, och tell sist lofvade ja' honom en ko och en kviga, om han öfvertoge flecka och hemmansbruket. Kunne ja' i mina umständi'heter gå längre?

— Nej, det är ju reela saker alltihop!

— Vesst i hunningen ä' dä' rejält hvart enda tecken! Men de drummeln vill promt, att ja' skulle släppa te' mina småstutar också. Kan en tänka sej en sådan oförnöjd gök te' pojk . . . Dä' ä' tvång, att ja' får dom också, för I ska' besinna, sa' han, att Mina ä' bå' liten och ful och skrin, så att hon ä' vådligt svårgefter. Men lägger I te' stutarna, så får dä' likaväl gå! sa' han.

— Nå, ja' kunde inte gå så långt. Eller hva' säjer herr Andersson?

— Nej, det tycks till, att Sven sträckte sig så långt han kunde.

— Ja vesst i Herrans namn geck ja' så långt ja' kunne! suckade Sven Höna, och började med darrande stämma tala om både de dåliga »ti'erna», och att han hade flere barn, hvars rätt han naturligtvis icke finge gå för nära. Men Gustaf i Mossen hade varit bestämd och slutligen gått sin väg ifrån Sven Hönas hus med den bestämda förklaringen, att hvarken Sven eller Mina kunde räkna på honom, med mindre än att stutarne finge följa med.

— Men dä' va' i alla fall dumt. Hade ja' vetat, att ja' skulle komma i så möcke' sorg och elände, så kunne han gärna fått stutarne, mente nu Sven.

— Hur så?

— Jo, när dä' inte ble' nå't gefte å mä' Gustaf, så tog Mina te' att lipa natt och dag och nu ä' ho' komfyser. Ho' bara läser och sjonger som den argaste präst och har satt sej i sinnet på, att ho' ska' gå ut te' hednavärlden och bli missionärska. Ho' te' å mä' säjer, att om ho' inte får resa te' Kinesien och offra sett lif, så hoppar ho' i brunnen. En krona vill hon promt ha' fleckestollan, och när hon inte kan få bru'krona, så har ho' spänt på att fika efter martyrkronan. Nu har ja' gått hit för att fråga skolläraren, antingen ska' ja' låta henne dråsa af tell Kinesien, eller ska' ja' låta henne skutta i brunnen?

— Jag tänker hon gör ingendera delen. Hon lugnar sig väl så småningom, mente skolläraren.

— Nä, ho' gör så i hundan heller! Ja' känner krutet, för ho' ä' lik si' mor som ett bär. Men då töcker

ja' för min ringa del, att det är bättre ho' reser te' Kinesien än att ho' går på hufvet i brunnen och fördärfvar vattnet, särdeles som en kan ha utsikt te' ersättning, äss kinesera skulle gå illa åt'na. Tänk, hvelka summa di feck för pojken i Tånnö!

Skolläraren satt och funderade en stund.

— Skulle ni vilja ge Gustaf stutarne nu, om han toge flickan? frågade han.

— Ja, för di går väl i alla fall åt te' å rusta ut henne med, ifall ho' ska' dra' å' te' hednavärlden.

— Då skall jag följa med bort till Mossen, så få vi se hvad som kan göras.

— Må gå då! svarade Sven och tog upp sin mössa från golfvet. Men flecka ha' retat mej så besatt nu en långelig ti', så ho' kunde min själ gärna fått göra bekantskap med kinesera.

Hur skolläraren och Sven emellertid vändes med det, när de träffade Gustaf, så blef slutet i alla fall godt. Mina tog till att rusta till bröllop i stället för Kinafärd och tralla kärleksvisor i stället för missionssånger.

Ibland om kvällarne, när hon fått på sig hufvudduken och lagade sig att gå ut, kunde Sven Höna säga.

— Du går väl inte å hoppar i brunnen, Mina?

— Stollaprat! Ja, ska' bara skutta bort te' Mossen en liten handvändning!

— Nä, nu tänker du bara lura oss, kära barn. Du har bestämdt i sinnet att sätta i väg te' kinesera, och omvända hedningar, dä' sir ja' på dej!

— Åh, va' dä' likt dä'? Ja' ger hedninga' på båten, för nu håller ja' på att omvända Gustaf! grinade Mina och satte i väg som en pil bortåt Mossahållet.

Nymodig och gammaldags välgörenhet.

De riktigt moderna häradsborna, det vill säga de, som anse, att hvar och en rusar i språngmarsch mot förtappelsen, som icke röstar på s. k. helnyktra, när det gäller att sätta till landstingsman eller fjärdingskarl, riksdagsman eller kyrkostöt, hade länge ansett Lungemosaborna för mycket framstående syndare, och de höllo hela den socknen för en mörk bygd.

Man kom eljes aldrig åt Lungemosaborna med någon orättfärdighet i handel och vandel, och fast där icke fanns ett enda missionshus i socknen och ingen enda nattvardsförening heller, behöfde länsmannen aldrig fara åt det hållet, utom när han var ute på vägsyner. Annars kom han där aldrig med sin klöf så långt året var, och det fanns icke ett enda nöt i Lungemosa, som någonsin haft den mannens bomärke på sitt horn för det ägaren glömt bort betala sina skatter eller försummat lösa en skuldsedel eller lämna en amortering i rätter tid.

Så Lungemosa var då icke en kornbod åt länsmannen. Och han erkände också själf under mycken suckan och pust, att om alla människor vore lika reela och

skötte sig lika väl som Lungemosafolket, så skulle länsmännen af omständigheterna nödgas svälta ihjäl på sina löner.

Men se Lungemosafolket hade ännu icke lagt bort att hafva något föga bränvin till hands vid sina gästabud, och de ansågo sig själfva icke oåterkalleligen predistinerade till ett evigt fördärf, för det att de stundom togo sig en aftonvardssup, när de arbetade strängt i slåtter- och skördetiden.

Vankade man förbi deras gårdar, så fick man lof att »gå inom» och hafva något att »svalka sej mä», ifall det var sommardagar, eller något att »värma upp kroppastollen mä'», om man kom i vintertid. Det hjälpte hvarken böner eller fader vår, ty så gästvänliga voro Lungemosaborna, och det hålla de på med än i dag.

Det skulle icke funnits en enda anmärkning mot folket i socknen, om de bara velat knäcka sönder de rödblommiga flaskor, som de hade stående i sina vråskåp, och hvilka de gärna togo fram, när det kom någon gäst eller god vän. Men de slogo icke sönder dessa sina gamla klenoder, och det var det, som retade det moderna folket att ständigt och jämt framhålla den moraliska ruttenheten inom Lungemosa. Nykterhets- och väckelsepredikanter, som beforo orterna, framkallade icke liten rörelse och icke få tårar, när de knäckte till att tala om, huru dessa flata hemska flaskor stodo i Lungemosagubbarnes skåp och spydde ut etter och död och synd och fördärf och gråt och tandagnisslan och evig död öfver socknen.

Men det förkättrade Lungemosafolket brydde sig just icke om hvad man sade om dem, utan de redde sina sysslor och läto grannsocknarnes folk prata bäst de gitte.

Någon blåbandsförening var det emellertid en evig

osanning, att man kunde få till stånd inom socknen, hur man än försökte.

— De ä' okristliga, envisa, gammalmodiga och hårdhjärtade! sa' man och ryckte på axlarne åt Lungemosaborna.

* * *

I grannsocknen däremot hade man en mycket stor dylik förening, och där fanns knappt en enda kutte i hela församlingen, som icke räknade sig till densamma.

Och en stor sångförening hade man också där, så det var storståtligt och högtidligt på alla vis.

Inom den socknen hade man inga flaskor i skåpen; det ville då ingen skämma ut sig med. Men om man trefvade på botten i hackelsebingarne eller lyfte upp en lös planka i någon fodergång uti deras fähus, så kunde det allt hända, att man råkade på en och annan »literboträll». Det syndade de då i alla fall inte med, tyckte de, ty när man inte lät djäfvulssoppan rinna i öppen dag, så skadades ju ingen genom exemplet.

Och den unge vikarierande skolmästaren, som ledde sångföreningen, skref så granna notiser om de glädjande förhållanden, som rådde på alla områden inom den socknen.

Än hade den eller den odalmannen, skref han, firat sitt silfverbröllop med ett stort gästabud, där, glädjande att omtala, icke en enda droppe sprit eller ens ett glas öl eller vin syntes på gästabudsbordet.

Och sådant kunde han skrifva, ty hvarken han eller prästen anade någon argan list, när gubbarne under kalasets gång allt oftare och oftare sa' till hvarandra:

— Vell du gå mä' ner åt stallet och titta på tuårsfölingen?

Därnere fanns emellertid i selkammaren fördoldt ett

stort lerkrus, för hvilket gubbarne hade bra mycket mera intresse, än för den finbenta fölungen.

Men det förstod hvarken prästen eller skolläraren.

— Pusch, dä' ä' vådligt varmt ute i da', läto gubbarne hvar gång de kommo in från sina besök hos fölungen och sina manövrer i selkammaren, i det de borstade dammet af sina blåa band. Men silfverbrudgummen gick omkring med sin dosa och bjöd de återvändande nejlikor att tugga på, så att bränvinsoset inte skulle förnimmas af prästen eller skolmästaren, som stod för nykterhetsföreningen.

Efter där emellertid inte syntes en skvätt vin på bordet, så var det ändå ett så grufligen aktningsvärdt och värdigt gästabud, att det borde omtalas i tidningarne.

* * *

Inom denna helnyktra församling bodde också Kalle i Frostås, som födde sig och sina sju barn genom att arbeta som en träl på några tegar, dem han odlat i närheten af den stora mossen, hvilken strök fram i östra kanten af socknen.

Man kan höra af själfva namnet på torpet, att stället var frostnämt, och det hände heller icke så sällan, att järnnätterna svedde bort äringen för stackars Kalle.

Ett år gick det alldeles galet med så mycket han hade. Frosten tog en natt både rågen, vårsäden och potatisen, och dagen efteråt stakade sig hans endaste ko mot en gärdesgårdsstör och måste nerslaktas.

När Kalle gråtande och förtviflad kom fram och bad om hjälp i sin nöd hos den rike bonde, som rådde om torpet, samme man som höll silfverbröllopet, så fick han hvarken säd eller penningar, men han fick hvad som bättre var, han fick ett godt råd.

— Gack in i våran blåbandsförening, sa' bonden, så ska' vi styra te' ett sångmöte te' förmån för dej. Här har du 10 öre te' inskrifningspengar och 10 öre te' bannet!

Kalle lydde naturligtvis sin husbonde samt gick in i föreningen, och fjorton dagar därefter gaf sångföreningen i ett af socknens missionshus en konsert, hvaraf nettobehållningen skulle tillfalla den af olyckan så svårt träffade brodern Kalle i Frostås. Entréen var 10 öre och där kom bortåt 200 personer.

Där sjöngs obeskrifligt både mycket och vackert, och den unge vikarierande skolmästaren, som utförde alla solopartierna i körerna, skördade stort bifall. Ty det lät så skönt, när han klippte till och sjöng, fast det inte just var så godt att urskilja textorden, enär han, såsom många andra märkliga sångare, då det skall sjungas riktigt fint, uttalade d som t och o, ö och ä såsom å.

Men hela missionshuset rungade och folket skalf af beundran, när den unge mannen krängde ut och in på ögonen och kvad:

— »Hår mig, når jak råpår, min råttfårdighets Kåd!» hvilket skulle betyda: Hör mig, när jag ropar, min rättfärdighets Gud.

När emellertid alla omkostnader för kaffe med dopp åt sångarne under öfningarne afdragits, fick Kalle i Frostås 5 kronor 20 öre till hjälp i sin bittra nöd.

* * *

Veckan därpå fanns det ingen mjölk och blott föga bröd i stugan nere i Frostås, och ögonen på barnen började bli så stora och dystra med mörkblå skuggor under, som de bli på barn, hvilka icke få äta, så ofta deras stackars små magar säga till därom.

Kalle stod en morgon och såg med tröstlös förtviflan ut öfver sitt rågfält med de krithvita axen, i hvilka aldrig ett korn skulle komma att svälla, öfver den svartnade hafretegen och öfver sin ruttnade klöfvervall.

Hvar skulle han nu få mat till de sina under ett långt, långt år? Hemma i socknen kunde han icke begära mera hjälp; där hade man ju redan omakat sig så grufligt med konserten. Hvart skulle han vända sig?

Om han skulle gå in i Lungemosa socken och klappa på dessa oförbätterliga världsmänniskors, dessa det hiskliga måttlighetssuperiets slafvars hjärtan? Om han skulle det?

Hustru hans trodde, att hans egna sockenbor skulle bli gramse på honom, om han såsom medlem af föreningen och af en så kristlig församling i öfrigt, gåfve sig i slang med de fördömda Lungemosafyllestötarne. Så hon rådde honom låta bli att gå dit ner.

— De bara bju' dej bränvin å lura dej att bryta ditt nökterhetslöfte! sa' hon.

Men hur det var, tog Kalle en säck under armen och lommade af i en tidig morgonväckt.

* * *

När solen gick ner om kvällen, var Kalle ej återkommen.

Hustru hans tittade gång på gång ner åt den buktande vägen, men ingen man syntes. Ju längre det led framåt natten, ju dystrare blef hon.

— Dä' har gått som ja sa'. De ha fyllt honom å han har blett leggandes ute! tänkte hon och började gråta sådana förtviflans tårar, som endast en maka kan fälla.

Till sist somnade hon dock.

Så där vid 12-tiden väcktes hon af åkande, slammer och råmande utanför stugan och for upp och ut som en blixt.

— Nu komma de hemkörandes med Kalles lik! tänkte hon.

Men när hon väl hunnit sansa sig, fick hon höra Kalle ropa:

— Kom hit, Lotta, och hjälp mej in mä' gudsvälsignelsen!

— Kors, hvems ä' hästen?

— Den fick ja' låna utå Lars i Lungemosa Klockaregård, för ja' har gått öfver hela sockna och fått fyra tunnor råg, en hel hop korn, potater, fläsk å kött, pannkaka och tre ostar, och Lars tvingade mej att ta' hästen och köra hem mä'et bums i natt!

— Åh, Herre Gu'! Och ja', som trodde att de fyllt och fördärfvat dej!

— Nä, inte en sup har ja' fått! Di sa', att ja' trängde mer te' fö'a än te' bränvin! Och så ha' de gett oss allt dä' här!

— Men koa, som ä' bunden ve' bakvagnen, hvems ä' den?

— Den feck ja' på kredit utå själfva kyrkevärden, att betala när ja' kan, utan bå' sedel och borgen! Ho' ska' kalfva te' midsommar! Barna tränga te' mjölk! sa' körkevärden och tvang mej att ta' na'!

— Och jag, som trodde att Lungemosaborna va' ett så vådligt folk!

— Dä' ä' ingen fara mä' dom! Sannt är, att di, gunås, ha sin flaska på bordet och så att hon syns, när där ä' gästabu'. Men hjärta ha' di ändå, där det ska' vara, och det visa de också. Titta bara på lasset här! I vår socken gräfva di ner och gömma sina flaskor

under fähusgolf och annorstädes, där ingen kan komma åt dem, mer än ägaren. Minsann börjar ja' inte tro, att di också gräfva ner sina hjärtan på de platserna, du Lotta!

— Ja, ja, dä' sir inte bättre ut! sa' gumman och band i glädje in kon uti den lilla ladugården.

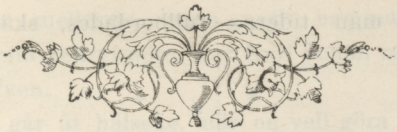

Karl Johans pojkar i Grytås.

Alla människor undrade hvar lilla Lisen, brukspatrons kammarsnärta, hade sina ögon eller hvad hon tänkte på, när hon blef kär i Karl Johan i Grytås och inte styrde sig, förr än hon blef gift med honom.

Karl Johan var nämligen en sådan där karl, som man kallar »en beskedlig sjåter», en som aldrig lade någon egen vilja i dagen. Och inte var han heller någon grannlåt att se på.

— Jag vill ha' en man, som jag kan kommendera dit *jag* vill! grinade den nippertippan, när man hånade henne för hennes tycke för linhåringen i Grytås.

Patronens son, studenten, som naturligtvis slog för Lisen, när han var hemma om somrarne, gjorde alla möjliga spektakel med Karl Johan, för att göra honom löjlig i flickans ögon.

En dag smorde han t. ex. innandömet af Karl Johans mössa fullt med tjära och satte sedan hättan på hans hvita skalle. Hela hufvudet måste rakas och den armes utseende var förstördt i flere månader.

Men det halp inte. Lisen tyckte om honom ändå, gifte sig med honom och flyttade ner till Grytås, där

hon i den mån tiderna fullbordades, skänkte honom tre pojkar.

* * *

I sin egenskap af f. d. kammarjungfru hade Lisen naturligtvis insupit en mängd förnäma böjelser och anlag, och för den skull gaf hon sig den på, att hennes pojkar aldrig skulle bli' drängar och bönder. Nej, herrar skulle de bli, och efter hon egentligen var herre i Grytås och allting där måste gå efter hennes pipa, så dref hon igenom sina planer med afseende å de två äldsta pojkarne, af hvilka den ene ställdes till en handelsbod och blef bokhållare, medan den andre vardt volontär.

Den yngste sonen var mera stadig och inåtvänd än de andre. Han hade större flit, mera ordningssinne och mindre böjelse för högfärd och granna kläder. Honom tyckte Karl Johan bäst om, men Lisen ansåg, att han egentligen var ett sorgebarn och kunde inte begripa, hvad hon egentligen skulle ställa honom till.

— Om vi skulle skicka honom till seminariet och låta'n bli' skolmästare! sa' hon en dag till Karl Johan.

Men då tog Karl Johan, kanske för första gången i sitt lif, regeringstömmarne i egna händer. Han hade egentligen aldrig tålt hennes herrafunderingar.

— En pojke kan jag väl åtminstone få bestämma om! Erik vill bli' snickare, och dä' ska' han bli'. Kanske kan han bli lika bra karl, som dom andre! förklarade Karl Johan. Lisen såg en stund förundrad på sin man. Så hade hon aldrig sett honom rycka upp sig förr.

— Ja, han duger nog intet annat till, svarade hon, och tillstadde, att han skaffade sig en lärlingsplats i staden.

* * *

När den mellerste sonen varit hemma några da'r efter sitt första rekrytmöte, var Karl Johan redan alldeles öfver sig gifven.

— Dä' går åt hälseke, när en vell göra pojkarne till storgubbar, och hade jag trott, att han ble' så djädrig, så skulle han förbanningen inte fått bli' volentör! sa' Karl Johan.

— Hur så?

— Han vell bara »komdera», och käringa håller mä honom. Han vell exera da' ut och da' in och öfva sej på me'! suckade fadern.

* * *

En dag kom jag uppåt Grytåsahållet. Ju mer jag närmade mig platsen, desto tydligare förnam jag ett ihärdigt och fruktansvärdt »komderande», alldeles som om man hade kommit i närheten af ett militäriskt öfningsläger.

Rätt som det var förbluffades jag ock öfver, att Karl Johan kom mig till mötes, bärande en gapstång för »hvila gevär» och marscherande så, att svetten dråsade utför ansiktet på honom.

— Afdelning . . . halt! dånade det från gårdsplanen, och Karl Johan stampade halt, så att vänstra träskon sprack.

— Se så, du himlaoxe, nu gjorde du ju halt med vänstra foten igen! O du gröthöfvel! dundrade det från en aflägsen befälhafvare.

— Hva' i herrans namn är detta för spektakel, Karl Johan? sporde jag.

— Tösst lite, harre lelle, dä' ä' Manne, volentören, som öfvar sej på mej i kommandoväjen igen. Han ligger å sej annars, säjer han!

— Stå inte å prata i ledet, din snushane, för då får du en truthuggare, så att du ska' se solar gå opp i steniga Arabien; utan — gif akt! Dingla inte mä' geväret, så att du rifver sönder alla horisonterna med bajonetten, du son af en boricka och en bisonoxe! Hör upp nu, när jag kommenderar:

Helt . . . om!

Karl Johan satte vänstra foten fram och svängde till åt höger, så att han föll framstupa på vägen och tröskade mig i hufvudet med gapstången, där jag stod i den hiskligaste förbluffelse vid dikeskanten.

Öfver en sådan vändning förgrymmades volontären svårliga. Under 4 à 5 minuter hasplade han ur sig alla eder, som han lärt under hela mötet, slog faskinknifven i backen, knäppte hop händerna och spottade rakt upp åt himla, hvarigenom han ansåg sig lägga det äkta martialiska vredesmodet i dagen.

Karl Johan kraflade sig emellertid upp och intog åter ställning.

— Sträck på dej, din uroxe! röt den stränge sonen, och låt mig icke få se dig kafla på magen i diket, du gödda stut. Gif nu akt, Framåt . . . march! I ett — å tu — å — ett — å tu — å takt — å — tu! Se upp på rättningen, koxa inte i diket utan titta på nästippen, druler — takt — å — vänster — höger — spr-språngmarsch!

Snart försvann Karl Johan och volontären och gapstången ur min åsyn, men en lång stund hörde jag gubbstackarns flåsande och hans sönderexercerade träskors klapprande mot marken, ackompanjeradt af sonens »takt — tu, takt tu»! . . .

* * *

— Jaha, sa' Karl Johan ett par år efteråt, en ska' få sanna mina ord, att det tör bli' skräp med de bägge äldste pojkarne, som Lisen ville göra till storkaxar. Manne höll på att exera ihjäl me', men han blir visst inte annat än volentör; dä' ä' för många före honom. Men det gör ingenting, för han hade då fått nå'n skole och lärt sej en hel hop, om han vill använda't. Värre ä' dä' mä' bokhållarn!

Och så talade Karl Johan om, att när denne ibland kom hem till Grytås, så hade han alltid »mä' sej en olika hotellfröken för hvar gång».

Då »strapserades» alltid fadren med drickesvaror och ostron och »sjalipanj» värre än till och med af Mannes exercis, »för dä' kan inte va' nå'n grefve, som lefde värre till sig än bokhållarn».

— Nå, än den yngste pojken då?

— Ja, han blir visst den likaste af dom allihop, menade Karl Johan, och han ä' också ledsen för bokhållarns skull. Han har aldri' lärt sej nå't här i värа, den stackars bokhållarn, fast han va' en så'n stor herre. Kommer han ur sitt esse, kan han aldri' föda sej. Han kan ingenting med sina händer, ingenting vet han, och ingenting har han velat sätta sej in i. All sin lediga ti' hänger han, liksom di mesta bokhållare göra, borta på värdshusen å belja'dera, stackars pojk', suckade gubben.

— Men si Erik, den yngste, fortsatte han och klarnade upp, dä' ä' harradon hela da'n. Han har lärt sej sitt yrke och ändå gått på »teckniskan» om kvällarne, så det ska' en få si, att det blir nå't helt och rejält mä' honom.

* * *

Strax öster om den lilla stationen har kring ett vattenfall, som förr blott drog en liten »skvaltakvarn», på kort tid vuxet upp ett litet fabrikssamhälle.

Cirkelsågar sjunga, bandsågar fräsa, och svarfvar snurra. Bluskládda och glada arbetare äro öfverallt sysselsatta i de långsträckta, breda och med höga fönster försedda arbetslokalerna. Höga, pyramidformiga virkesstaplar torka i solen rundt omkring på fälten, och till den lilla stationen gå dagligdags långa foror både af färdiggjordt byggnadssnickeri och blankpolerade möbler.

Det händer, att ni på den vägen träffar en gammal krokig och stapplande gubbe, som är ute och rör sig i solskenet på förmiddagen i vårtiden. Och om ni gör det och frågar honom, hvem som rår om fabriksanläggningen där nere, så ler gubben och svarar stolt:

— Dä' gör allt min yngsta pojk, Erik! Ja, ja! pratar den gamle, ja' hade två pojkar te'. Den ene ble' volentör, men det ble' inte bevändt med honom. Han fick afsked och slog sej se'n på att springa mä' en bössa och en hund i skogen, tills han höll på att svälta ihjäl, för arbeta rejält ville han inte.

Den andre blef handelsbokhållare och till sist egen handlare. Men han förstod hvarken att handla eller lefva, så dä' geck om styr för honom, och så sto' han där utan kunskaper eller arbetslust mä' hustru och barn och två tomma, odugliga händer. Ja, dä' va' en sorgli' ti' dä'.

Men nu ha de, gudskelof, födan och må godt, bägge två, där nere vid fabriken. Volentören får gå ute och komdera och ställa med handtlangarne, och den andre skrifva och preta lite hvad han duger till.

Den yngste föder dem, och det kan han göra, för det han tog vara på tiden och lärde sej nå't rejält

i ongdomen. Så nu är det han som är herre och husbonne, fast di an're velle va' storkaxar förut och tyckte, att han valt en bå' simpel och tråkig väg. Och traggig va' han, förstås, och tröttsam i början, men så ledde han också te' sist nå'nstans, tackad vare Gu'! säger gubben och ser så innerligt nöjd ut.

Huruledes Johanna i Kalfhagen hängde upp sin »gamle Adam».

Hvad som är säkert, det är, att vi i allra största allmänhet lefva obeskrifligen väl tillsammans med våra hustrur här ute på landsbygden. Såsom äkta män äro vi nämligen styfvare, hundan så mycket styfvare än stadsherrarne, och detta sentera också våra käringar så fulleligen, att det är bra sällan de skena öfver skacklarne för oss, utan de äro såsom helgon.

Men så högakta vi dem också riktigt efter noter, som man säger, och hålla dem kära på folkavis, men med klokskap och ordning.

Vi hänga inte ständigt och jämt om halsen på dem, ej heller de på oss, och smekas och kyssas och se dumma ut, ty därtill hafva vi allt för mycket annat att sköta, och det strider i öfrigt mot vår natur, utan vi äro »rejäla» både i ord och åthäfvor.

Jag minns just med afseende på detta, hvad Kalle på Moen sa' en gång på perrongen nere vid stationen. Vi stodo där och tittade på ett snälltåg, som kom framdammandes vid middagstiden. Gamle baronen på Sjöåkra var med tåget. »Hennes nåd» var nere och tog emot

honom, och när gubben klifvit ner ur vagnen, steg han fram och kysste henne.

— Tvi attan, hva' dä' ser uselt ut, när gammalt folk vända sej på dä' viset och dä' midt ibland folk te' på köpet! Ja' har ferbanningen inte kösst hustra min på sexton års ti', men ja' vell se den i syna, som lefver löckligare mä' si' kvenna än ja' gör mä' mi', sa' Kalle och spottade på platformen.

Inte vet jag, förstås, om han ljög i det första påståendet, men att han och hans käring lefva såsom ett dufvopar, det veta både jag och hela grannhället.

Och ungefär på samma sätt lefva vi, som sagdt, nästan alla.

Men, gunås, det finns ingen regel utan undantag, och inte äro alla äkta män på landet helgon, och inte alla kvinnor änglar. Undantagen äro visserligen icke många, men att det fins sådana, fick Ola i Kalfhagen erfara.

Stackarn, han hade knappast varit gift med Johanna i sex veckors tid, förr än han började hänga hufvudet, magra af och gå för sig själf och sucka.

— Har du fått uå'n invärtes sjukdom eller svårighet? frågte vi honom.

— Nä, inte hva' ja' vet! svarade Olle.

— Är det syndabördan, som tröcker dej, så kan du snart få bot, dä' vet du ju!

— Nä', mina egna synder ä' inte värre, än att ja' nok attan reder opp dom!

— Nå, men hvad går åt dej då?

— Johanna ä' djäklier!

— Hm — jaså! Hva' har du emot henne?

— Hennes gärningar å »affärder» ä' oklanderliga,

men ho' har ett sinne och en trut, som ja' inte trodde henne om, när ja' började dra's mä' henne.

— Dä' va' värre dä', för dä' ä' väl nästan obotligt! mente vi.

Och så gick det tid efter tid, och allt värre blef Johanna, så att hennes illbattighet snart blef ett ordstäf i hela socknen.

Och Olle gick till sist som en fåne och såg olyckligare ut än till och med en karl, som fått sina stutar pantade af länsman.

— Ho' gör kål på honom till sist, sa' alla människor.

När hon inte fick som hon ville, gallskrek hon och hoade uppe i Kalfhagen, så att det hördes öfver hela roten, och hotade med att hoppa i brunnen eller hänga sig i skogen. Men det gjorde hon, gunås, aldrig, utan gömde sig bara, så att Olle, den beskedlige sjåtern, nästan hvarenda kväll fick gå och trefva i brunnen med en humlestång eller leta igenom skogsdungen, innan han vågade lägga sig.

Men bara han väl somnat, så kom hon till bys och väckte honom och grälade på honom hela natten.

Det enda Olle kunde säga ibland, när hon blef som allra värst, var, att hon skulle försöka hänga upp den gamle Adam, som bodde och regerade i henne. Men inte ens den förmaningen tog hon åt sig.

* * *

På det viset höllo de på i långliga tider, ända tills midsommarafton ett år.

Den dagen var Johanna alldeles toseter på förmiddagen, för det att Olle i hennes tanke af elakhet och

snålhet och ringaktning för henne köpt hem alldeles för litet socker och småbröd till helgen.

Sedan hon grälat i ett sträck och utan att draga andan till sig under vid pass två och en kvarts timme samt hasplat ur sig så många skällsord och oresonligheter och öknamn, som en annan kvinna kan ha tillräckligt bruk för under en hel månad, blef hon till sist så ilsk, att hon dängde skorporna i golfvet och trampade sönder dem samt kastade kaffestruten i hufvudet på Olle

— Mej ska' du snart slippa plåga! skrek hon. Gu'alof att här finns rep att hänga sej i. När du kommer hem i kväll, kan du titta på vinden, så ska' du få si ditt verk!

— Dä' har du sagt så många gånger, så det kan ja' utantill nu! svarade Olle saktmodigt och tog sin lilla matsäck och flåhackan samt drog suckande ned till sin mossodling.

* * *

Men dagen gick.

Olle suckade och slafvade nere i sitt dike på mossen, allt under det han funderade på sitt lifs elände. Han tänkte på, att han måhända skulle kunnat få folk af Johanna, om han inte ständigt och jämt gifvit vika och varit undfallande, utan i stället då och då visat, att han kunde vara karl för sin hatt.

Och när han tänkt sådana tankar en stund, började det allt mer och mer mogna ett beslut hos honom, att åtminstone för en gångs skull göra ett försök att se, hvad en mjuk rönnpåk kunde uträtta inom ett olyckligt äktenskap.

Och dessa tankar piggade upp honom till den grad, att han började rynka ögonbrynen och se karlaktigare ut än vanligt där nere i diket.

En stund före kväll'n dängde han också flåhackan ifrån sig och vände hem.

— Nu ger hon sig nog på mig, för det ja' inte håller da'n ut, men då ska' ja' fresta mitt piskaskaft på henne! mumlade Olle på hemvägen.

När han emellertid kom till Kalfhagen, såg han inte till Johanna någonstädes. Där var tyst och öde öfverallt.

— Dä' ä' så godt att jag går upp efter mi' tröja på vinden å ger mej ut att leta efter stollen! mente han till sist, då han länge väntat.

Men när han kom halfvägs i vindstrappan, fick han se Johanna hänga där i oxtömmen, och det är klart, att han blef förfärad, för det skulle hvar och en af oss också säkert bli, om han i kvällen finge se sin hustru, rätt hurudan hon än vore, hänga i en töm och dingla i en vindsbjälke.

Att springa upp och skära ner henne, vågade han för ingen del. Och det anses för öfrigt på landet, att ingen annan än länsmannen i orten har rättighet att göra en sådan operation.

Det dröjde heller inte stort mer än en halftimme efteråt, förr än Olle hade sprungit den 6 kilometer långa vägen till länsmannen, inför hvilken han andtruten, ångestfull och flämtande rapporterade, hur han hade funnit hustru sin hängande stendöd på vinden.

Länsmannen lät, förstås, genast sätta för sin häst, och så drog han, åtföljd af Olle och två tillkallade vittnen, upp till Kalfhagen för att på stället förrätta syn på den döda m. m., som länsmän pläga företaga i thy fall.

— Ta' hit en skarp täljknif, som ja' kan skära ner henne med! befallde han, när de kommo in i stugan.

Olle räckte honom gråtande en sådan, och åtföljd

af de bleka och förfärade vittnena, klef befallningsmannen upp på vinden, gick modigt fram och skar med ens af tömmen.

Med ett dämpadt och matt dån föll kroppen till golfvet. Men det förfärliga inträffade därvid, att hufvudet i fallet skiljde sig från bålen, rullade bort mellan benen på vittnena och dunkade ut för trappan.

Själfve länsmannen bleknade, och de båda vittnena stodo mållösa af förskräckelse.

— Tag upp ett ljus, så få vi se! Hon har visst samtidigt skurit af sig halsen, sa' länsmannen omsider.

— Hvem i all världen törs gå ner, när hufvet legger i förstu'an? sa' vittnena.

Det blef inte för bättre än att alla fyra karlarne på en gång vände ner igen.

— Där legger hufvet precis ve' tröskelen, låt oss besiktiga det! kommenderade länsmannen.

— Det här ä' ju bara en kålrot. Hvar ä' hufvet? skreko karlarne.

De hittade det inte, hur de än letade, utan började tro på trolleri och visste inte, hvad de skulle taga sig till.

Sent omsider fingo de då håll i en ljusdank och gingo upp för att taga den öfriga kroppen i betraktande.

Med mycket mod böjde sig länsmannen ned och förde in sin hand under lifstycket för att känna efter, om kvinnan var riktigt kallnad.

Jesses, så han började ryta och skälla. Det visade sig nämligen genast, att den döda kroppen inte var annat än en sädeskrake, kring hvilken Johanna först virat en hop säckar och ytterst sina kläder. I ändan på kraken hade hon fästat den stora med hennes hufvudkläde ombundna kålrot, som nyss åstadkommit så mycken förfäran,

och så hade hon hängt upp tillställningen för att hjärtskrämma Olle.

Ingen människa kan föreställa sig, hur välsignadt kommissarien svor och dök där uppe på vinden, och det var rätt så när, att han burit hand på Olle.

— Och så ska' en bli en visa i hela orten, för att det fins en hop dumma kreatur i distriktet. Dä' ä' så att en kan springa i småflisor! Måns i Kareten lurade mig med en grindstolpskula, och nu kommer du, din fårskalle, och ställer till spektakel med en kålrot. Himmelske fader, hvi hafver du förtagit oss prygel- och spöstraffet! predikade länsmannen och stampade i vindsgolfvet och sparkade den döda kroppen, så att klädpaltorna yrde vida.

Men just när han var som värst ursinnig, kom Johanna och stack hufvudet öfver vindstrappan.

— Jaså du är där, din trollpacka! Häng dej redigt en annan gång och lura inte folk på detta viset, för då ska' du få med mej att göra! — röt han och gaf sig dädan med vittnena.

— Förlåt, förlåt, befallningsman lelle! skrek Olle efter honom.

Men till hustru sin sa' Olle aldrig ett ord. Han stod på gården och bet på tänderna, till dess han kunde antaga, att befallningsmannen var utom hörhåll. Då gick han ner åt ladugården efter sin piska, snodde omsorgsfullt snärten om näfven, så att lilländan af skaftet hvilade stadigt i hans högra hand.

Så utrustad gick han in till Johanna i stugan.

Hvad därinne talades och uträttades dem emellan, det kan svårligen här beskrifvas, men säkert är, att i denna stund har näppeligen någon man i hela socknen en mera ödmjuk och undfallande hustru än Olle i Kalf-

hagen, och aldrig säger hon ett ovänligt ord till honom mera, utan fjäskar för honom och pysslar om honom på allt vis.

— Ett otäckt och förargligt göra var det visserligen med det där hängandet, och en chikan också, men sin gamle Adam hängde hon då rejält den da'n, så hon behöfver nok inte göra om'et i sin ti', det förstås! plägar Olle säga, när talet någon gång rör sig kring den där paschasan, som blef en vändpunkt i det äktenskapliga lifvet i Kalfhagen.

Laga syn.

En sak, som vi måste medgifva, om vi vilja vara sannfärdiga och uppriktiga, det är, att hvarken jag eller de andra sockenboarne varit på värre och likare kalas än bröllopet hos Klas Danielsson, handlarn i Böket, di kallar'n.

Det var så pass, det bröllopet, att vi under åtta dar efteråt finge gå med stora ylleschalar kring magarne samt söka kurera oss med beskt och kamfertspiritus, »Hoppmans» droppar eller hvad annat starkt vi kunde ha' till hands. Och min granne, säteriägaren, som inte har just så särdeles stark hälsa, fick till och med ligga mellan lakan en långlig tid efteråt, och hustru hans höll rent på att slita ut sig med att värma tallrikar att lägga ofvanpå hans mage och bakom hans fotblad. Så en kan allt tänka sig, hurudant gille vi hade.

Handlaren i Böket är, måntro, en riker knase, som har det andra leta efter.

Det är visst sannt, att där icke kan vara så vådligt stor omsättning nere i Böket, det förstås, men Klas

Danielsson har ändå blifvit rik som det värsta troll, ty han har tagit betalt så att det knakat efter'et, och därtill har aldrig en enda människa kunnat lura honom vid utborgningar.

Ty det finnes ingen, som kan föra sådana böcker, som han, säjs det.

Alla veta vi, förstås, att när folk ha fått en hop varor på kredit, så bruka de slänga sig ifrån en hel del poster, som de aldrig minnas att de fått, och som de påstå, att de kunna svärja sig ifrån.

— Dä' ä' lögn, säga de, dä' där har ja' allri i min ti' fått! Dä' har han messkrefvet sej på. Boka' hans ä' orektig, men mitt hufve' dä' ä' rektigt, så försök inga tjufvaknep mä' mej!

Och är det då en handlande, som inte är fullt säker på sin sak, så måste han rabattera och förlora.

Men hos handlanden i Böket går det inte att slingra sig undan på det viset. Är det någon som försöker sig på en sådan bog, går Klas Danielsson genast efter sin digra dagbok, hvilken, drypande af fotogen och sill-lake ligger på hans lådfack och visar denna allvarliga och anslående titel:

»Daggbock

tillhörig mig

Klas Danjelson, född i Kohagen den 17 säftembärg 1836.»

Hålles man värdig att titta i den boken, så finner man genast, att Klas Danielsson har ett så förträffligt sätt att angifva icke blott tiden utan äfven de omständigheter, under hvilka utborgningarne skett, att ingen människa kan stå inför honom och neka för sin skuld, såsom man kan finna af följande utdrag:

»Annot. När Krestin Nyström vangkade te' Måns i Åbo:

4 loppepar 12
en 1/2 kana 40 skin ..... 50»

Om nu Kristin skulle vilja neka för att hon borgat 4 lod peppar och halfannan kanna fotogen, så säger Klas Danielsson:

— Minns du inte, att du feck'et när du var fästemö te' Måns i Åbo och vankade te' honom om kvällarne.

Så är hon ju bums fast, förstås.

På det viset för Klas Danielsson sin »Daggbock», och det kan minsann vara lärorikt nog att göra en liten axplockning ur henne.

Skolmästaren härhemma svär och betygar ständigt, att ingen människa kan slå sig fram till ordentlig bergning, utan han kan det nya stafningssättet.

Det öfverdrifver han, ty handlarn i Böket är väl rik, om någon är det, och det har han blifvit genom att skrifva sådan här bokföring, där stafning och bokstafvering väl inte precis kunna gillas af Svenska Akademien eller Göteborgs handelsinstitut.

»Annot. Straks innan Sven i Hägnen skole dra å te' marken mä sin slaktestut:

11 skålp. fint mjöll te' masshäckabrö 1.00
3 stänger Malmepalt ..... 0.18»

Aldrig kunde Sven neka, hvarken för mjölet till matsäcksbrödet eller för de tre stängerna Malmö palttobak. Där står ju hvad han skulle ha det till.

»*Lella Stina* i fatistufva räst å bytte mä kaffe å kriatursben, som ho gått hit mä från Grytåsa socken».

»När *Anners på Kullen* gefte sej:

1 1/2 tjilomet svart böxety

10 d:o såkeduk te' sjorter m. m.

5 Musskott.

ditto te' barssölet:

en betäll sirarp.

7 häkter bruna bönner.

3 tjilomet lärit te' svep.

Oppsalvera te' låns:

ett halt stop bränvin, 2 betäller bäljänskt öl, som återbetalas mä' en banko.»

»Te' *Anners på Stubbafälla*, när han skolle begravas:

1 tjil rysgrin.

1/2 d:o rosiner.

1 strut kari mamma (kardemumma).

1 kana fint jorölsvin (begrafningsvin).

4 strirennarejus (stearinljus).

1 tjil ettma maka baroner (1:ma maccaroni).

5 par bindsikar (lutfiskar).

1 rökkadus sjärngalopp (chandeloupe).

Ja, på det viset skrifver vår landthandlare, men det är ingen, som törs häda honom för den sakens skull, åtminstone i den här socknen, ty här ska' inte finnas många hemman, utan att han har inteckning i dem.

* * *

Klas Danielsson har icke mer än ett enda barn, en flicka, som i dopet blifvit kallad Selma, och det var hennes högtidliga vigselakt vi så reelt hedrade. Nu skulle man allt kunna tänka sig, att det nog skulle duga att

bli måg i ett så förbålt rikt hus, men ändå fanns där icke många, som afundades rusthållarens Johan, hvilken till sist blef vid henne, ty himlen ska' veta, att handlarns Selma just inte har något hvarken i sitt ansikte eller annars på kroppen som kan fägna, långt mindre bedåra ett manligt kött.

Nej, tvi för den dåli'e!

Hon var väl inte stort mer än en sexton år eller så vid pass, när han fick sin magkatarr, och fram på följande vinter ramlade, skam till sägandes, tänderna ur munnen på henne.

Nå, hvad tänderna beträffar, så blef det botadt vid hälsobrunnen följande sommar. Ty där låg en dentist praktiserande, och han hade bättre framgång med hennes mun, än brunnsläkaren med hennes andra skavanker, så att hon kom hem med de raraste och hvitaste tänder i världen, fast det då i alla fall just icke särdeles förmådde hjälpa upp hennes utseende.

Men folket i socknen, som trodde, att de pärlhvita tänderna vore ett resultat af brunnskuren, förvånade sig och sa':

— Tänk hva' di ä' löckliga, som mäkta kosta på sej en brunnsresa! Om en annan fattig stackare mister framtännera, så får en allt gå här hemma i all sin ti' å äta mjölgröt i stället för knäckebrö'!

— — — — — — — — — — — — — — — —

Men för friare fingo då handlarns i Böket en god fred.

Annars vet en allt, hurudant lefverne och elände det är utanför stuguknutarne, där en rik flicka bor. Det är nästan lifsfarligt att vanka i närheten af ett sådant ställe, sedan skymningen fallit på. Det vet jag, gu'nås, af egen erfarenhet, ty jag bå' fick och gaf många reela

tjufnyp på den tiden, då jag var ung och toseter samt sprang omkring och friade och istades i gårdarne.

Men det var ingen, som ville åt Selma i Böket. Ända till dess hon var kringsvid en 25 år »extimerade» hon inga bondsöner, utan gjorde sig till för hjälpepräster, länsmansskrifvare och en tio à tolf orgelnister och skolmästare. Ty gifta sej ville hon, partout.

Men hur hon slängde sina krokar bå' i kalas och i Herrans hus, så blef det en evig osanning, att någon enda karl nappade.

En gång var hon, förstås, bra nära att fånga en mer än lofligt närig skollärare, som kom ner till Böket en söndagsafton, när Selma var ensam.

Då tog hon fram och visade sin sparbanksbok och alla inteckningar, som far hennes har i kringliggande hemman. Det knäckte skolemästaren. Men dagen därpå, när han kom för att tala med handlarn i ämnet, stod flickan och bakade. Han fick se benne bararmad, och då sprang han sin väg i förskräckelse samt kom där aldrig mer.

Efter det Selma fyllt 25 år, blef hon väckt och dråsade omkring på alla bönemöten och missionsauktioner och sy- och sångföreningar i hela pastoratet samt tillbad hvarenda ogift kolportör i hela Waldenströmska läran.

Men inte ens det halp henne, och då kan man veta, hur hon ser ut.

När hon nu icke fick den hugsvalelse, hon sökte på bönemötena, gaf hon gudaktigheten attan och blef i stället ilsk och djädrig i hemmet, så handlarn fick ingen ro för henne hvarken natt eller dag.

En tid gaf hon sig ut på lekstugor, klädd i hufvudduk om nätterna, men den fattigaste torparflicka slog henne ur brädet hos pojkarne, så att det sjöng efter'et.

Allt mer och mer tillväxte då hennes illvett, så att handlarn var nästan öfver sig gifven, ett sådant hiskligt regemente förde hon där hemma i sin förfärliga giftassjuka.

Till sist hade han då ingen annan råd än att lofva rusthållaren att skänka efter hela den fordran han hade hos honom, om han kunde öfvertala sin son Johan att äkta Selma.

I början hörde Johan inte alls på det örat, men rusthållarn var envis och höll i flera månaders tid tal för sin son om skönhetens förgänglighet och handlarns rikedom och granna hästar, fina vagnar, rara kreatur och dylikt, ända tills Johan, som, skam till sägandes, inte är något ljushufvud, en afton, när gubben predikat om den myckna egendom, han ginge till mötes ifall han toge Selma, slutligen svarade:

— Nå, så köss te' då! En kan väl stå ut mä' e' laj kvenna, om en har en vacker gård?

Dagen därpå var det förlofningskalas hos handlarns, och gubbarne drucko i glädjen toddy, så att de blefvo sneda, medan Selma satt i knä't på Johan och kramade honom om halsen, så att ögonon höllo på att krypa ur honom, stackarn. Så gla' var hon.

— Dä' va' hundan hva' ho' ä' kärlig mot mej! Ja' trodde rent att ho' skulle strypa mej! sa' Johan till far sin, när de gingo hem på kvällen.

— Ja ja, dä' ska' en få si, att dä blir nok en redig människa å henne, bara ho' blir geft, för dä' ä', min själ, inget annat som fattas henne! svarade gubben.

* * *

Nå, på det viset gick det till, att vi kommo ner på bröllopet i Böket.

Innan maten och drickesvarorna började verka i oss, så hviskades där, förstås en hel hop ledheter och kläkord i vrårna.

Vi hade knappt slutat sjunga psalmversen: »Nu in för världen två...» förrän Stina i Skattegården hviskade i örat på mig:

— Ja' hade hällre vatt mä' på pojkastackarns begrafning. Då hade ja' vesst att hans lidande *slutat:* nu ska' ja' stå här å veta, att det just *börjar*...

— Asch, han får många pängar! sa' jag.

— Pängar, ja, men si på henne nu där hon står! Sir hon inte ut precis som om en hade krängt ett hvitt skynke på en målstake? Sicken näsetepp; han ä' som en rö'eldad syl!

Men så fort vi bara hade ätit och druckit och skålat ett par timmar, så hördes där inte annat än beröm och skräppande med både den nygifta och hela tillställningen. Och se'n gick bröllopet sin gilla gång, ända till läggedags.

Men då, just som vi skulle ge oss af åt våra hemhåll, blef där ett litet rabaskande.

Så där vid ett-tiden gingo de nygifta in i sitt rum. Vi andra hade just krängt på oss våra rockar och fått håll på våra smällepiskor samt stodo i en rundel kring salsbordet och hojtade samt togo färdaknäpparne, när brudgummen kom inrusandes i skjortärmarne, blåblek i syna och så förskrämd, som om han hade fått syn på själfve skam eller åtminstone en afliden länsmansande.

Han stod en lång vändning midt ibland oss och bara skalf.

— Hva' tusan går åt dej, har du fått koléran? sa' handlarn.

Då vaknade Johan upp och knöt näfven åt svärfar sin och skrek, så det dånade i hela byggningen:

— Ja' ä' evinnerliga bedra'en, ja' fordrar laga syn! *Laga syn* vell ja' ha, innan nämndemannen reser sitt håll i kväll!

— Laga syn? Ä' du galen, hva' vill du ha' syn't? sa' nämndemannen.

— Kom all'ri' å tala om laga syn, Jo'an lelle, för dä' ä' dyra kalas, dä' ha' ja' reda på! Då ä' dä' bättre å tiga och lida! inföll brudgummens far.

— Nähej, så lurad som ja' ä', så fordrar ja' nu i vettnens närvaro laga syn, ty antingen ä' ho' orektig därinne, eller ä' ho' trolsk, så ja' vell ha' henne syn't nu bums utå ojäfvi'a parsoner! tjöt Johan.

— Du ä' väl full, pojke? skrek handlarn.

— Nä, full ä' ja' inte, gualof, å inte galen häller. Men lurad ä' ja', för ja så' tydeligt, att ho' to' ut alla sina framtänner å la' dom medt för näsa på mej i ett vattenglas, så antingen ä' ho' oriktig eller trolsk, och laga syn *ska'* ja' ha nu på eviga fläcken! gormade Johan.

Handlarn och pastorn och ett par till, som begrepo schäsen, togo till att grina det värsta de kunde, men vi andra ömkade pojkstackarn och började allmänt votera för att laga syn skulle hållas tvärt på momangen.

— Dä' ä' inte mer än rättvist; en ska' inte köpa grisen i påsen! mente vi.

Och gu' vet, om där inte hade blifvit syn af. Men när nämndemannen hade funderat en stund, stampade han i golfvet och sa':

— Tösst gubbar härinne, så ska' ja' dektera ett utslag! Här kan ingen syn hållas, fortsatte han med myndig och högtidlig ton, Johan ä' allt vigder ve henne, och

genom vigseln har han förlorat sina fataljer. Ä' dä' inte riktigt det, pastorn?

— Jo, visserligen! sa' prästen.

När Johan fick höra det beslutet, började han lipa och böla, så att det var rent ömkligt åt'et, ända tills svärmor hans kom och drog ut honom samt började tissla och tassla med honom. Se'n vete Herren, hur det gick.

Vi andra lugnade oss slutligen och togo en vådlig hop färdknäppar. Det var ingenting att göra vid saken, ty har man fått skam i båten, så har man ju intet annat att göra, än att ro honom i land. Ingenting har heller hörts af sen dess, så Johan har väl i tålmodighet börjat ro sin skam, han som andra stackars gifta karlar, kan jag tro.

Vankelmod under liljekullar.

Allt sedan Kalle i Målen drog ut att »exera andra gången» hade det, gunås, varit si och så med Mina på Stubbafällan, ty hon var inte van att vara skild från honom mer än högst tre kvällar i stöten.

Det ville sig inte alls med sofvandet för henne om nätterna, och om dagen kunde hon stå halfva betena och stötta sig mot räfseskaftet samt starrbliga åt det håll, där hon trodde att slätten låg.

En afton förklarade hon för mor sin, att kaffet smakade henne sämre än det tunnaste diskvatten, och då blef gumman allvarligt bekymrad.

— Det blir väl inte för bättre, än att du får lägga af till slätten om sönda', efter du inte töcks kunna berga dej med mindre, men passa dej väl för löjtnanter, sjösanter och till och med för rekryter! sa' käringen.

Det löftet lättade betydligt på lynnet hos flickan. Bara tanken på att få träffa Kalle verkade välgörande på hennes sinne och kropp, och benen gingo som lärkvingar på henne, när hon på söndagen sprattlade i väg till slätten för att hinna fram till kyrkparaden, om hvilken hon hört, att det skulle vara någonting stiligt.

Men själf hade hon aldrig förut sett vare sig slätten eller någon parad. Ty är det något till folk, så akta de sig, förstås, att släppa af sina döttrar till slätterna under brinnande regementsmöten.

* * *

Just som Mina stack ut ur skogen borta vid skottvallarne och trippade in på heden, fick hon höra ett förskräckligt trummande, och när hon släppt ner klädningen, slätat till håret och torkat af sig svetten och snutit sig, fick hon se kompanierna marschera ut till predikan och Guds ord och ställa sig i långa, ståtliga led på lagom afstånd från prästen för att vara utom hörhåll för hans förmaningar.

Men Mina kom fram och ställde sig en bit bakom musiken samt glodde och undrade, hvar in i hundan hon hade Kalle i Målen någonstädes.

* * *

Nu är det, såsom hvar och en vet, på det viset, att infödingarne vid slätterna stundom kunna vara ett dråpligt, ett välbergadt och ett duktigt folk, som ha allt hvad detta lifvets nödtorft tillhörer och lite till.

Men större delen af året ha de det allt klent beställdt med religionen, ty någon sådan komma de inte åt på närmare håll än i sockenkyrkan, och det är vanligen långt dit och illavuret för resten. Så det vore allt liksom litet illa sörjdt för deras själar, om de inte under mötestiderna kunde snika sig till litet rejält Guds ord ute på slätten om söndagarne. Och därför är det inte att undra på, att de med andäktiga hjärtan foga sig ut till kyrkparaden

och ställa sig med knäppta händer bakom trumslagarnes »slutstycken» och göra sådan bättring, att det är stor lust och glädje däråt. All den religiösa tröst och handledning, som på grund af det stora afståndet gå förlorade för militären på den öppna fyrkantens flyglar, äro sålunda icke något förspilldt säde; det faller tvärtom som en arladagg på de civiles hjärtan, och de äro inga sterila hälleberg, utan saftiga åkrar i herranom.

Nå, där blandade sig Mina in i det myckna civilfolket och frågade en gumma, som stod och fröjdade sig åt regementspastorns tal:

— Kan I säja me', hur ja' ska' få håll i Kalle på Målen?

— Nähä, här är så välsignadt möen pajk i år; det är allt bäst, att du går och stryker i skogskanten nedanför mathallarne, så träffar du nok attan så många Kallar, som du behöfver! sa' den militärkunniga gumman.

Gudstjänsten var inte långsam, ty det är klart, att en församling, den där står i ett solbadd, icke kan tåla vid en så lång och så sträng predikan, som människor, hvilka sitta försänkta i en behaglig syndasömn på bekväma bänkar i en sval kyrka.

Det hela slutade med honnör för Vår Herre och en kraftig marsch, som satte hundrade sinom tusende ben i rörelse mot tält och baracker, och Mina, som stod och tittade efter de försvinnande bataljonerna, ville nästan fälla tårar, ty hon insåg, att det skulle vara henne omöjligt att få håll på sin Kalle i detta böljande haf af dråpligt manfolk.

— Det kan rätt kvetta, tänkte hon till sist, träffar jag inte Kalle, så träffar jag väl nå'n annan! Och så masade hon i väg ner åt skogskanten.

Det första hon kom i närheten af underofficerskaser-

nen, kommo två volontärer och kysste henne, och när hon kom midt emellan mathallarne, hade hon redan träffat på så mycket krigsfolk, att hennes stärkta klädning såg ut såsom en under tre veckor begagnad servet.

— Här va' lifvadt och godt å gå! myste Mina och tänkte, minsann, inte mycket på Kalle numera.

— Om Gu' vell och ty'a håller, så går ja hit hvareviga sönda', för go'hälligare plats finns inte! det svor hon invärtes, just som en annan volontär kom framspringande och knep henne om lifvet och frågade, om hon ville dricka öl eller vin.

— Ja vars, sa' Mina, bara han inte ä' nå'n löjtnant eller sjösant eller rekryt, för så'na sa' mor, att ja' skulle akta mej för.

— Nej, jag är volontär! svarade den unge mannen och spände ut bröstet.

— Jaså, gu'alof! Då är det inte farligt, log Mina och följde honom tryggt och gladeligt.

* * *

Mellan klockan 2 och 4 på eftermiddagen stod Mina utanför officerspaviljongen och lyddes till den charmanta taffelmusiken.

— Nu ä' ja' la vesst upptagen åt hemla, suckade hon i salig fröjd.

Men jag kan inte säga, antingen det var musiken eller känningen af de många militära armar, slingrade om hennes hals och lif, som satte henne i extas.

— Du går väl inte hem förr än efter taptot? log en af hennes nya tillbedjare.

— Tappar ja' toet? grinade flickan. Ja, här tappar en bå' hår och to, innan en kommer hän, äss I inte styr er mä' näfvarna. Aldri' har ja' sitt så'nt folk te'

å slita i hufve' å kropp på en. Stå stell å va' skeckeli'a, så ja' får höra spelet!

— Du är så söt, så ingen kan låta bli dej!

— Söt?! Sirap är söt! Men hvem är den höge herren, som står där och svänger mä' pennen och höter åt musikanterna? sporde flickan och pekade på musikanföraren.

— Dä' ä' kronprensen! svarade den djädrans volontären.

— Kors i all min ti', å ja' som sir ut så här! Ta' bort näfven ifrå' halsen på mej, så ja kan slätta te' håret!

* * *

Ett par timmar efter det taptot gått, satt Mina i Stubbafällan på en militärkappa borta vid skogskanten och svor evig tro åt en volontär. Skam vete, hur den filuren kommit ut ur lägret, men sant är det.

Sent omsider kom hon hem till Stubbafällan.

— Nå, hur var det med Kalle? sporde mor hennes.

— Dä' va' mej inte möjligt å få håll i honom, så ja' får lof kvista dit nästa söndag igen!

— Stackars barn! Men du aktade dej väl för löjtnanter, sjösanter och rekryter?

— Jojomen, ja kom bara i lag med en volentör, som va' så hiskligt vacker å lifvad.

— En volentör! Tvy, för den dåli'e! Di ä' nästan allra farligast.

— Ja, dä sir nära på så ut. Men dä sa' ni i alla fall inte, mor! svarade Mina och kastade sig på sofflocket.

När Kajsa damp.

Jösse i Bråten har icke i alla tider sett ut så, som han nu gör. Snedmunt och skranglig har han, förstås, varit, så långt jag kan minnas honom tillbaka, och såsom en förkrossad man har han i långliga tider tett sig. Men kutryggig har han blifvit först på allra senaste tiden.

Det är en liten historia om den saken.

Si, Bråtaboarne och Stumpamålafolket hade liksom legat hand i hår på hvarandra i många Herrans år, och om en ska' säga det som rätt är, så var allt Kajsa i Bråten den värsta roten och upphofvet till alltsammans. Hon hade nämligen fått i sin syndiga skalle, att hennes Jösse och Mari i Stumpamåla hade mer tillsammans än som dygdigt och tillbörligt var. Ingenting kunde dock vara större osanning än det. Men det veta åtminstone vi gifta karlastackare, att om våra fruntimmer en gång fått sådana där toseta föreställningar i sig, så kan ingenting, inte ens Guds ord, plocka de dåliga tankarne ur dem, stackars människor.

Hur är det i alla fall skalden säger om den där farliga svartsjukan hos våra hustrur eller fästmör:

»Ingen tigrinna
på Blåmännens strand
är grym som en kvinna,
när svartsjukans brand
begynt i dess hjärta att brinna.
Att hämnas hon går;
så våldsamt ej vårfloden brusar,
så mäktigt ej ljungelden slår,
så vild ej stormen till fejd
mot de suckande tallarne rusar.»

Ingen kvinna kunde i själfva verket vara kyskare i både sinne och åthäfvor än Mari i Stumpamåla, och inte fanns det gärna, som sagdt, en fulare karl att se på än Jösse i Bråten. Men ändå hade Kajsa många, många år gått och inbillat sig, att alla fruntimmer voro alldeles galna efter honom samt att särskildt Mari brann och förtärdes af en otillåtlig kärlek till hennes Jösse.

Därför hade hon ock i alla tider bara gått och skällt ut Stumpamålafolket och gjort dem spektakel och ohägn.

Så länge det fanns en hop »kloka käringar» i grannhället — de ha dött ut nu, gudskelof — bar Kajsa till dem otaliga tredalrar och sötostar, på det de måtte förgöra Mari samt med hela hennes hus.

Men det halp intet, och Kajsas omotiverade svartsjuka höll i sig fortfarande, fast Jösse blef allt fulare och räligare och Mari allt äldre och skrynkligare.

Att det verkligen var denna äkta och rena svartsjuka, som kan förvandla en kvinnsperson till en tigrinna, hvaraf Kajsa var anfäktad och beslagen, det kan man förstå, när man får veta, hur hon en höstafton bar sig åt mot Mari, då de i sällskap återvände från ett bönemöte i Bosgården.

De bägge antagonisterna gingo verkligen i sällskap från den där bönestunden.

Kajsa snöt sig och suckade och lät, som om hon vore grufligt andelig och fasligt väckt.

— Tänk en så'n härlig stund vi nu ha ha'tt! Dä va' så godt, så godt! suckade hon.

— Jo, säj dä'! Vesst va' han bra närgången i sitt tal den här predikanten, men dä' behöfs så för inneligt väl! svarade Mari.

På det viset gingo gummorna och pratade i religiös väg, och ingen kunde synas vara mera gripen af en kristlig anda eller mera smilefin än Kajsa.

Så kommo de till Lunna spång och skulle öfver bäcken, som är bra bred och djup på det stället.

— Kära, gack du före, så får ja' hålla i bakvåden på dej; ja' blir så yrer, når ja' går öfver vatten! bad Kajsa.

— Gärna dä'! sa Mari.

— Ä'ke dä' som ja' alltid har tänkt, allt se'n ja' feck syn på mina synder, att du ä' e' go' människa, Mari! Och ja', som ändå gjort dej så mycke ondt! snyftade Kajsa.

— Tala inte om dä' nu, kära Kajsa, dä' gamla ä' förgånget!

— Ja, så ä' dä'! Gu' ske tack å lof! suckade Kajsa, det trollet.

Och så masade bägge gummorna ut på spången.

När de voro ungefär midt öfver bäcken, hojtade Kajsa till, alldeles som om hon fått svindel. Men det var bara tillgjordhet af den markattan, ty i detsamma påtade hon till Mari, så att denna plaskade hufvudstupa ner i vattnet.

Kajsa själf blef stående på spången och låtsade som om hon varit alldeles stel och betagen af fasa.

— Oh, ja' ä' förlamader, ja' dråsar i, ja' mä'! bölade hon och gjorde sig till att darra och vilja falla.

Men inom sig stod hon och var själaglad åt att se Mari plumsa i det iskalla vattnet och halka på bottenstenarne samt gång på gång trilla framstupa under sitt vadande mot stranden.

— Dä' där gör dej allt godt, dä' svalkar dej! jublade hon inom sig för hvar gång den andra ramlade omkull i bäcken.

Slutligen kom dock Mari lyckligt i land, och se'n gick den arma beskedliga sjåtan ut på spången och ledde öfver Kajsa, ty hon begrep i sin enfald inte ett dugg af dennas nedrigheter

Men ifrån det badet förskrifver sig den ständiga hosta och bröstvärk, som väl en gång ska' lägga Stumpamåla moran i vår gamla kyrkogård.

* * *

Icke långt därefteråt fick emellertid Kajsa, gualof, lida det hennes gärningar värda voro. Men det ömkligaste var, att hämden, när den skulle drabba henne, äfven kom att träffa hennes stackars oskyldige Jösse.

Kajsa stod en kväll ute på sin gårdsplan. Det var en tämligen mulen afton, och det vet man, att det stundom ter sig som om det brunne borta vid horisonten, innan månskifvan sticker fram riktigt, och många rätt sluga människor ha i det första ögonblicket ofta låtit lura sig af det där röda skenet. Så gjorde äfven Kajsa den där kvällen.

— Nä' men si! skrek hon och slog ihop händerna. Tack, tack, käre Gu! Ja' tror min själ, att de brenner i Stumpamåla!

Och så la' hon till att springa ut åt ladugården. På vedbacken höll hon på att ränna omkull Jösse.

— Hva' löper du, stolla, efter? stammade gubben.

— Dä' brenner, gu'alof, vesst i Stumpamåla! Ja' ska' klifva opp på la'gårdstaket å titta efter, om dä' ä stuga eller fähuset, som lågar!

Och käringen fick håll i en höhäcksrimme, ställde upp den mot väggen och spetade upp till hofsen. Se'n kröp hon på händer och fötter till ryggåsen och lade sig där att titta.

Jösse gick och ställde sig nedanför.

— Sir du nå'et? sporde han.

— Ryselit rödt ä' dä' medt öfver Stumpamålen, men hva' som brenner sir ja' inte än.

— Bolmar dä' mö'en rök?

— Där är en hop moln, som skömma! Lågen ä' vesst inte utsla'en än!

Så låg hon däruppe en lång stund och glodde utan att blinka och väntade få se hela Stumpamålen gå upp i eld och lågor.

Men så, serradö, rätt hvad det var, fick Jösse höra henne lägga till med en ryslig ed däruppe på takåsen.

— Hva' ä' dä', hva' ä' dä'? Hvarför schvärjer du så förskräckeligt, Kajsa?

— Åh, tvy sjuttingen, dä' ä' inte annat än den förbanskade månauslingen! skrek hon och släppte i ilskan sitt fäste samt började rulla utför.

— Ta' mot mej, ta' mot mej, ja' dråsar ner! vrålade hon.

Och den arme Jösse hade inte bättre vett, än att han bredde ut armarne och tänkte taga emot sin husära och lindra hennes fall.

Men hon kom fortare än han trodde utaf höjden och fähustaket och föll öfver honom som en bomb.

Kajsa är, som hvar man vet, bred i bogen och tjock

som en tunna, så att det var mycket mer än Jösse stod ut med. Han slogs till jorden som en torsk samt fick ryggen knäckt, och käringen själf bröt af en benpipa och bräckte ett par refben.

Dagen därpå var det både ömkligt och löjligt att se, när de kommo nerkörandes med det äkta paret till lasarettet. För första gången i sitt lif såg Kajsa verkligt slagen ut, och Jösse själf säger, att han aldrig under hela sitt äktenskap haft sådan ro för henne, som när de voro på sjukhuset.

— Och dä' ändå fast vi ble' inlagda i ett å samma rum. Hennes svartsjuka fick knäcken på samma gång som benet, så dä' va' då egentligen i en välsignader stund, ho' damp ner å taket! tillägger han.

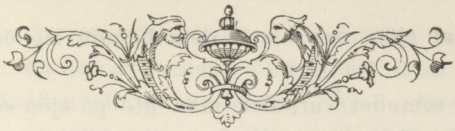

Socknens Ulspegel.

Ni kan aldrig tro en sådan fullfjädrad rackare och skälm Kalle Larsson i Målaköp är, och hur många hyss han ställt till i sin dag.

Nu börjar han visserligen att bli bra nog till åren kommen, men tjufpojkasinnet sitter minsann i honom lika fullt ännu som i hans ungdom, ty det är inte längre sedan än i fjol vintras, som han gaf sig i färd med att bota hästen, som hade »skrällen», åt Anders i Påbo. Och det var då, förstås, ett alldeles utmärkt stollastycke, som man knappt skulle trott en gammal karl om att kunna räkna ut.

Det var nämligen så, att de mera djurskyddsvänlige bönderna i socknen länge med svidande hjärtan sett, hur den jämförelsevis icke alls fattige Anders i Påbo plågade en gammal utmagrad häst öfver hans förmåga vid körslor i skog och mark.

Dagligen fick det arma öket släpa fram stora virkeslass öfver den frusna sjön och uppför dess branta strand bort till ångsågen.

En dag voro några män samlade å ett ställe vid

stranden af sjön, och bland dem befann sig också Kalle Larsson.

Rätt som det var, fick man ute på sjön se den stackars hästen komma raglande mellan skacklorna framför ett stort bjälklass.

— Hör du Kalle, yttrade en af männen, skulle du inte ändå, du, som ä' så utstoderad, kunna locka honom te' att slakta den stackars luringen, så att en kunde slippa se honom gå här och plågas längre?

— Jo vars, vill I ge mej en kanna brännevin så ska' dä' visst gå för sej! svarade Kalle.

Nå, det ville man gärna offra, och så handslog man om saken och Kalle marscherade ut på sjön och gick körsvennen till mötes.

— Dä' va' ynkeligt hva' din häst ser ussel ut, Anders!

— Ja, Gu' vet hva' som går åt honom. Han har rakt ingen nötta af fö'an han får!

Kalle gick omkring den stackars kampen och låtsades mönstra honom med kännareblick.

— Hästen ä' sjuk, vådligt sjuk, dä' ser ja' nu. Han har ett slags sjuka, som heter »skrällen»!

Som man vet, går och gäller Kalle för att vara icke så litet läkekunnig, särdeles för djur.

— Har han dä'? Vell du då inte åtaga dej att bota honom, Kalle?

— Jo, dä' vell ja', och dä' ska' då i alla fall kunna gå för sej, för dä' har inte gått så fasligt långt mä' honom än. Vi kan rätt bota honom tvärt. Dä' går mä' ett litet knep. Har du en öxa och en brä'alapp, så ta' hit'et!

Anders hade bådadera.

— Nu håller ja' bräalappen, fortfor Kalle, så här en liten smula framför ögona på hästen, och du tar öxan.

Så räknar ja' *ett, tu* och *tre*. Precis som ja' säjer *tre*, så stryker du te' dä' värsta du kan mä' öxan på lappen, så ska' skrällen allt gå ur honom! Ä' du färdig nu?

Anders ställde sig i position och Kalle förde brädlappen framför hästens ögon.

— Pass nu på . . . ett . . . tu . . . låt bli! skrek Kalle och ryckte hastigt undan brädan. Men i detsamma klente Anders till hästen med yxhammaren mellan ögonen, så att han ögonblickligen stöp och dog.

— Kors i alla ti'er! Nu lurade du mej Kalle! bölade Anders, när han såg, hur det gick.

— Lurade ja' dej? Nä nämän, hva' ja' dä' inte gjorde! Ja' sa' ju, att du inte skulle slå te' förr än ja' skrek »tre», men du strök te' just när ja' to' unnan lappen och ropade: låt bli! Dä' va' din egen dumhet, som fördärfvade hela knepet. Nu ga' du ju hästen skrällen, som vi skulle drifva ur honom, fast ja' ba' dej låta bli', din dumbom!

Där var ingenting vidare att göra vid det. Kalle kunde han inte komma åt, ty Anders hade själf dräpt hästen, och de andra karlarne hade tydligen hört Kalle skrika: »låt bli»!

Det blef som det var. Den stackars hästen fick ro, och Kalle fick en kanna bränvin.

* * *

Ja, en riktig ulspegel har den Kalle i Målaköp varit allt ifrån ungdomen.

Hvem har icke till exempel hört talas om hvad han en gång svarade gamle prosten, som kom och förmanade honom, för det han dröjde med sitt bröllop en så fasligt lång tid, efter sedan det var utlyst för honom och hans

fästekvinna. Gu' vet, om denna inte till och med flyttade ner till honom i Målaköp en långlig tid, innan bröllopet stod.

Gamle prosten fick nämligen en dag håll i Kalle och sa' till honom, att han genast måste rusta åstad med vigseln, om han inte ville ställa till skandal i socknen.

— Dä' ä' rakt omöjligt, prosten lelle! Ja' ä' inte kropp te' att gefte mej på en ti'!

— Är du bindgalen, människa, det är ju utlyst för tre månader sedan. Hvarför *kan* du inte gifta dig? dundrade prosten.

— Nä' dä' går inte! Prosten ser själf ett så'nt torkår vi ha! Här ä' alldeles för lite vatten. Pilabäcken ä' nästan uttorkad! lät Kalle.

— Har du mistat förståndet? Hvad har torkåret och vattenståndet med ditt äktenskap att göra?

— Jojomen har det så, vördig prost! Ja' har mett svarta vammal te' bru'gummarocken hos färgarn, och han ä' inte människa att kunna stampa't, förr än där blir mer vatten i bäcken, så att han får sin stamp å'sta'! svarade Kalle och bugade sig för prosten.

Denne blef naturligtvis snopen och kunde ingenting säga, ty han begrep nog, att Kalle inte kunde låta viga sig i sin hvardagsrock.

* * *

En annan gång lurade han själfva vår gamle riksdagsman, så att denne kom illa ut för polisen i Stockholm. Det hände för resten för många Herrans år sedan under de gamla ståndsriksdagarne.

Gamle Måns i Refteled kom nämligen bort till Kalle och grät, när de hade valt honom till riksdagsman.

— Tror du inte, att du kan rösta och botera rejält, eller hva' bölar du för? frågade Kalle.

— Botera och låta muta me' kan ja' nok attan så bra som andra! snyftade Måns, men ja' ä' rädder, att ja' alri' råkar te mett kvarter, när ja' kommer te' en så stor sta' som Stockholm utan går vilse och blir uppäten utå frimurara!

Nå, serradö, då rådde Kalle honom till att köpa ett stycke rödkrita och stryka sitt bomärke på väggarne i Stockholm, där han gick fram. Det gjorde Måns, förstås.

Han for upp till riksdagen med ett stort stycke rödkrita i fickan och så fort han kom dit, tog han till att klena ner husen öfverallt, hvarest han vankade fram, för att han skulle råka tillbaka. Härvid handterade han naturligtvis husen så hiskligt, att polisen till sist högg honom. Och hade han inte varit den karl han var och kunnat visa, att han var en verklig riksdagsman, så hade själfva skam nog tagit honom. Så hemska krumelurer hade han ritat på byggnaderna däruppe med sin rödkrita.

* * *

Men det värsta Kalle gjort ändå var allt, när han lurade den nye kyrkoherden att resa som en gäck hela tre fjärdingsväg och hålla en misslyckad straffpredikan för Salomon i Rå.

Denne senare lefde som en enstöring på sitt hemman. I ungdomen hade han haft otur i kärleksväg med Inga i Brockegården, och ifrån den betan hatade han alla fruntimmer på jorden utom mor sin, med hvilken han bodde ensam ute i Rå, i utkanten af socknen.

Sällan vändes han bland folk, så det var nästan aldrig något tal om honom, och fåordig och karg var

han, så folk hade just ingen ro af att gå ner till honom heller.

Så kom den nye kyrkoherden, och Kalle Larsson, som inte hade röstat på honom, var liksom många andra inte just så belåten med hans ankomst.

Och inte blef han just bättre stämd emot kyrkoherden, när denne genast efter sin ankomst till socknen tog itu med en hel mängd gamla inrotade ovanor bland socknemännen.

Han dundrade väldeligen mot sedeslösheten och råheten och lättsinnet bland de goda församlingsborna, så de blefvo både rädda och flata.

En dag gick den filuren Kalle Larsson fram till kyrkoherden och hade på sig den skenheligaste och ångerfullaste min, han var människa till att anlägga.

— Kyrkoherden kan väl inte gilla, att en karl lefver år ut och år in tillsammans med ett fruntimmer, som han inte är gift med? började Kalle.

— Gilla! Nej, sådant kan jag och skall jag aldrig tåla i mina församlingar. Den som gör sådan uppenbar förargelse, skall få med mig att göra!

— Ja, dä' va' just dä' jag sa' te Salomon i Rå för längesedan. Men han bara snäste mig och blef arg på mig! suckade den spjufvern.

— Salomon i Rå! Hvilken väg åker man dit? Jag skall genast besöka honom! förklarade kyrkoherden och skrek åt drängen att sätta för hästen på ögonblicket.

— Jo, vägen går förbi mitt. Se'n är det blott en liten bit kvar!

— Åk då med mig, min vän! bjöd prästen, ty han var ju nykommen och kände ej till Kalles räfvastycken.

I sinom tid kom kyrkoherden fram till Rå och träffade Salomon ute vid ladugården.

— Du lär ha ett fruntimmer när dig, som du ej är gift med! började kyrkoherden.

— Ja, dä' har ja'! genmälde Salomon på sitt fåordiga sätt.

— Och du skäms inte och betänker inte, hvilket förskräckligt exempel du ger?

— Skäms! Nä' dä' ä' alldeles tvärtom, och hva' exemplet beträffar, så kunde körkeharren innerligt önska, att alla gjorde på samma sätt som ja'!

Ni skulle sett, hur ilsk prästen blef, och ni skulle hört, hvilken ljungande straffpredikan han höll därute på ladugårdsbacken i Rå.

Salomon bara stod och bligade och visste inte hvad han skulle taga sig till. Han var alldeles öfvertygad om, att kyrkoherden blifvit rubbad till förståndet.

— Har ni några barn gemensamt? sporde han, när han slutat talet.

— Nä-ej! stammade Salomon, än mera öfvertygad om prästens galenskap.

— Det var då väl det! Men i alla fall ålägger jag dig, att antingen genast skilja dig vid kvinnan eller ock, att du så fort görligt är gifter dig med henne!

— Men käre, go'e körkeharren, det gör ja' all'ri så länge ja' lefver. Ja' kör hvarken bort eller gifter mej mä' min gamla mor, aldrig i lifvet! bedyrade Salomon och stampade med träskon i marken.

— Nej, inte din mor, dumbom, utan kvinnan, som är i ditt hus.

— I mitt hus har aldrig funnits någon annan kvinna på 25 års tid! förklarade Salomon.

Måntro där blef en snopen präst i hast.

Han sa' aldrig ord vidare, utan sprang upp i kärran och for af till Målaköp som ett yrväder.

— Du har bedragit mig och drifvit gäck med din själasörjare! röt han åt Kalle Larsson.

— Nä, bevare mej Gu' för en sådan synd! ödmjukade sig denne.

— Du har sagt, att Salomon lefde tillsammans med en kvinna på sådant sätt, att jag ansåg mig böra resa dit, och kvinnan var ju ingen annan än hans mor.

— Minns inte körkeharren, att ja' bara omtalade, att jag yttrat till Salomon, att körkeherren inte gillade, att folk, som ej äro gifta, lefva tillsammans. Det taltes inte ett ord hvarken om Salomons mor eller om andra fruntimmer, svarade den lufvern och såg enfaldig ut.

Ja, hvad skulle prästen göra med en sådan som Kalle. Han förstod grant, att han blifvit lurad, men det var ingenting att göra åt det.

* * *

Sådan har Kalle Larsson varit och sådan är han än i dag, fast han nu, som sagdt, är bra gammal, och väl inte kan ha' så långt igen.

Men det är i alla fall inte länge se'n den gamle spektakelmakaren yttrade, rätt som vi gingo på hemvägen från kyrkan.

— Dä' säjer ja' då, att om ja' än en gång innan de påta ner mej i jor'en, kunde få nå'et knepigt lurilej mä' en länsman eller te' å mä' mä' en präst eller en riksdagsman, så skulle dä' allt friska opp den gamle kroppastollen på mej, rätt så giktafull och skrabbi' den än ä'!

När vi ha nedan.

Om det goda stadsfolket kunde göra sig en föreställning om, huru svårt vi landtmän ha det, då månen är i nedan, så skulle de bestämdt tycka, att det är synd om oss. Vi ha måntro inga gatlyktor, vi ha intet elektriskt ljus, utan vi få allt hålla till godo med att vandra i mörker och dödsens skugga, när månen strejkar och stjärnorna gömma sig bakom moln, såsom fallet är särdeles i höstetid.

Hvad jag därför med all kraft vill framhålla, det är, att vi landtgubbar ovilkorligen böra hålla oss nyktra och, så långt till oss står, fly allt hvad starkt heter samt i stället hängifva oss åt den allra argaste absolutism, åtminstone under det vi ha nedan.

Det är minsann stort, om man kan taga sig fram mellan gårdarne på nykter kaluf under kvällar, då luften är svartare än sot och nästan lika tjock som en välling. Det är som ginge man med en kolpåse om hufvudet. Ingen kan då gärna hålla vägen, icke ens om det är ens gamla friarestig, hvilken man naturligtvis lupit milliarder gånger. Utan rätt hvad det är, så ligger man där fram-

stupa på magen öfver knaggliga plogskifvor eller i ett dike eller öfver en sten.

Och är man då därtill litet på nocken, så att man inte tänker sig för eller trefvar sig fram och är försiktig, utan hvisslar och går och funderar på små töser och annat skamstyg och tosingaforer, som man ju alltid gör i det tillståndet, ja, då barkar det, förstås, rent åt häcklefjäll och det rakaste vägen ändå.

Just en sådan där mörk kväll, då det var så pass svart i luften, att man inte kunde se näfven framför sig, fick jag åka en bit med Salomon i Bråten, som kom hemkörandes från ett barnsöl i grannskapet, där han, gu'nås så visst, inte hållit sig fjärran från suparne och färdknäpparne.

Karlstackaren hade verkligen fått så pass, att han hängde och slängde med hufvudet en och en half aln utanför vagnssätet, allt medan han i yrseln predikade och läste sånger, så att det rent strömmade ur honom. Ty Salomon hör till dem, som alltid knäcka till att predika, när de bli fulla. Det finns en hel del sådana människor härute.

Just när han var som allra värst i tagen med att bekänna, hvilken rysansvärd fähund och syndaträl han varit, innan han emellertid omsider kommit till besinning och fått frid, hörde jag, att han fick en smäll i skallen och drumlade af åkdonet.

— Nu förbanningen dör ja' väl lell! svor predikanten, där han låg på vägen.

Saken var den, att hästen, som i mörkret fick luffa efter eget gehör, gått för nära vägkanten, så att Salomons hufvud, hvilket, som sagdt, dinglade och predikade en bit utanför åkdonet, kommit i kollision med en grindstolpe.

— Stig upp igen, Salomon! sa' jag.

— Sti'a upp! Hvem i helseke kan sti'a opp, när en ä' dö', för dö' ä' ja', rejält och riktigt, dä' ä' då ta' mej f—n säkert, dä' känns i synnerhet ve' den högra tinningen! stönade Salomon.

Jag fick ett fasligt göra med att få den helige mannen upp i vagnen, och när jag kom hem med honom, vånnade han inte röra en lem, utan hustru hans måste kläda af honom och sköta honom som ett barn, allt under det han svor och förbannade sig på, att han vore ihjälslagen och stendöd.

* * *

Men äfven kärleksrus kunna vara ödesdigra i nedan.

En kväll skulle jag till exempel masa i väg till min lilla Greta.

Jesses, så många gånger jag vankat den vägen! Det tycks till, att jag skulle kunna gå honom i sömnen. Jag borde veta om hvar enda liten sväng, känna till hvarje sten vid stigen samt vara god vän och bekant med hvar-enda buske och hvart träd, som kanta honom. Gudskelof, att de inte kunna tala och skvallra, ty de ha' allt både sett och hört litet mera, än hvad både Greta och jag skulle vilja ha ut i världen.

Det tycks alltså, att jag borde känna vägen. Men det är märkvärdigt, hvad mörker kan förvilla saker och ting för oss.

Tror ni inte, att jag kom bort från rätta leden och höll på att kraka ihjäl mig på rusthållarens usla gärdesgård. Jag fick till minstingens en vacker flänga på min friaretröja, det kan jag tala om. Men det var bara det första tempot. Se'n kunde jag, gu'alof, följa gärdesgården ut till vägen igen. Men när jag kom dit, var jag

emellertid så föryrad, att jag inte visste hvar jag hade väderstrecken eller om jag skulle gå åt höger eller vänster, utan stod och lyddes och väntade på att få höra Greta sjunga eller ge tecken ifrån sig vid sin la'gårdsknut, så jag kunde få håll på väderstrecket igen. Gunås, när människan står så där och lyssnar efter dylika signaler, är hon alldeles som tjäder i lek. Man hvarken hör eller ser något annat.

Inte hörde jag häller, att där kom ett åkdon på byvägen, förrän det var alldeles in på mig och påtade mig baklänges ner i diket, så att det smutsiga vattnet sköljde öfver hela min lekamen.

Det var ingen mer och ingen mindre än pastorn, som kom från en skolexamen i andra ändan af socknen. Jag kände igen honom på rösten, ty han sa': »Guds frid!» och lappade till sin häst, när han hörde att jag dråsade ner i diket.

Nu var jag, förstås, föga skickad att ta' en flicka i famn, men rätt hvad det var, fick jag verkligen höra Greta sjunga. Jag kände igen den lilla visan bums, för jag har själf diktat den, och hon börjar så här:

Du tindrande stjärna, ack visa dig ej,
smyg bakom ett moln mens han kysser mej!
Ja, dölj dig en vändning långt borta i skyn,
så här inte blir skvaller och prat uti byn.

Jag blef så glad igen som en speleman och satte i väg åt det håll, hvarifrån sången kom, under det jag sa' till mig själf:

— Nu, gudskelof, kan jag gå rakt på Greta'! Snart såg jag någonting hvitt bredvid något grufligt svart.

— Dä' kan inte va' annat än Gretas förkläde bredvid la'gårdsknuten, tänkte jag, ty sången hade tystnat.

Och jag gick rakt på det hvita så fort jag kunde

och skulle just grabba fatt uti det, då jag halkade i något hett och rundt samt hörde, dels hur något sprack under mina fötter, och dels hur en ilsk och äldre kvinnoröst skrek:

— Hva' ä' du för en usling, som klifver opp i mitt paltafat?

Jesses, jag hade i mörkret kommit till bodväggen, där Gretas mor ställt sig på vakt vid ett fat palt, som hon burit ut till afsvalning, innan hon satte fram det för karlarne, ty kokhet palt är inte god att ge sig ihop med, som man vet.

— Jaså, fortsatte hon, dä' va' efter honom Greta bölade där borta! Men han geck miste den gången! Plocka nu opp hvar eviga palt, och det bums!

Och där fick jag ligga och plocka svart palt i svart natt, medan käringen skällde, och den djädrans Greta stod och fnittrade borta vid brunnen.

Gu' vet, hur jag kom hem den natten. Men det vet jag, att om någon ger sig ut till Greta utom när nyet står rent och klart på himlafästet, så inte blir det den här gossen, det svär jag på.

* * *

En söndagskväll i adventet var det korfvagille i Strethult, och där voro nämndemannen, kyrkovärden och Sven, Jonas och Måns i Ågård samt »kongen» i Bo förstås.

Gubbarne åto upp flere tjog alnar korf, och det var dem väl unnadt, men så söpo de mer än tillbörligt, de klunsarne, och det tyckte mor i Strethult inte om, ty hennes gubbe blef sned också, kantänka.

När de se'n skulle lägga i väg dädan klockan så där vid half 11-tiden, sa' Anders till henne:

— Låna dem löktan, mor, för dä' ä' ju så himlens skumt i kväll!

Men moran, som var ilsk för fyllets skull, bara fräste till och sa':

— Pojken har sla'et sönner glaset i henne, så di får lof trefva sej fram bäst di kunna.

— Ja, vaserra, dä' ska' gå som en blixt! Klifven på precis efter mej, så ska' dä' gå väjen! braverade »kongen» i Bo och satte af i têten, som kungar ska' göra.

Och de andra ramlade af i gåsmarsch efter honom öfver gården, genom porten och ut på ladugårdsbacken.

— Du får allt schvänga lite åt höger; där står vesst en vagn där framme, äss ja' mins rätt! skrek Måns till kongen.

— Ja' vet'et! Följ bara I, så går dä väl! stoltserade majestätet i Bo.

När de gått några steg, kom kongen ut i en pöl.

— Dä' måste ha öst ner och regnat inte så dåligt, men följ mej troget! sa' han. Och gubbarne följde efter ut i vattnet.

Rätt hvad det var plaskade det till, och kongen störtade omkull.

— Puuh! Här va' halt i smörjan! murrade kongen, men han hann inte säga mer, förr än alla de andra, som kommo efter, hade ramlat omkull och fällt sig den ene öfver den andra, och kongen, som låg underst, var nära att förgås.

Där lågo de nu och plumsade som flodhästar och spottade och skreko, ända tills drängen, som hört stojet, kom ut med en lampa.

Kan I gissa, godt folk, hvart kongen hade fört våra vänner och storgubbar?

Jo, när drängen kom med lampan, så befanns det,

att hela sällskapet låg och rullade sig, skam till sägandes, i Strethults gödselpöl med »kongen» underst.

De stackars hustrur, som rustat ut sina gubbar till det korfvagillet, fingo dem, minsann, rätt snygga tillbaka framåt natten.

Men mor i Strethult grinade om dagarne åt det, så hon kunde fördärfva sej, och menade på, att det var rätt lagom åt dem. Och det kunde hon måhända ha rätt uti, fast jag för min del och många med mig måste hålla före, att mörkret ute i landsbygden egentligen inte är någon gröt att grina åt.

Nu skulle det emellertid vara fägnesamt om landbofolket, med ofvanstående fakta och gräsligheter för ögonen, ville hålla med mej i den punkten, att nykterheten inte är att förkasta, åtminstone under sådana kvällar, då vi ha nedan och dras med mörker.

Ett underligt gifte.

I våras hade vi ett ståtligt kyrkbröllop hemma i vårt gamla tempel, ska' jag säga.

Det finns knappast någon inom gället, som minns maken till högtidligheter; ty det är bra länge sedan vår ståtliga silfverkrona sken på någon tärnas hufvud framför altarrunden.

Man gifter sig nämligen mest hemma i gårdarna och tycker sig ha nog af de friska myrtenkronor, som vänliga händer binda.

Stundom har det väl händt, att någon storgubbe bland bönderna talat med prästen om att få låna hem kronan till sin dotter, då han skulle göra bröllop åt henne, men nästan alltid har det, gudnås, varit så, att när prästen tänkt öfver saken och gjort sig underrättad om det unga blifvande hjonelagets seder och uppförande, som det heter, då har kronan nekats. Ty den, som skänkt henne åt kyrkan, har bestämt vissa villkor för hennes användande.

Men nu hade hon tagits fram ur den gamla kista af hälften järn och hälften ek, hvilken står i sakristian. Och hon hade fejats och polerats, så att det gjorde rent

af ondt i ögonen på en, när solstrålarne glittrade emot det bländande silfret på det svartlockiga hufvud, som ödmjukt böjde sig inför Gud och den gamle prosten därframme vid altaret.

Ja, det var ett högtidligt bröllop, och ett märkvärdigt gifte var det också. Man talar om det härute alldeles som om ett underverk, och gummor och gubbar skaka på sina hufvuden och säga:

— Hvem i all världens dar skulle kunna hafva trott detta för ett par år sedan? Nej då; förr skulle man väl ha trott, att skam kunde bli ängel, än att Sven i Högakull skulle få Lisbet i Gröndal. Men underliga äro ju Herrens vägar.

* * *

Det är väl så där omkring sexton eller kanske sjutton år sedan, som det hände, att en yngre, bettlande kvinna, åtföljd af en 6 à 7 års tunnt klädd och skälfvande dotter, kommo in i Högakull en svår yrväderskväll och bönföllo om att få låna hus öfver natten.

— Jag är så sjuk, så sjuk, jag orkar inte gå längre! jämrade sig kvinnan.

Men mor Märta i Högakull, som satt framför den varma spiseln och förhörde sin tioårige son i katekesen, svarade barskt och bestämdt, att hon inte hade hus eller rum eller mat eller annat för sådant folk. Ty mor Märta, den rika änkan, hade alla dagar varit hård som flinta, och det fanns ingen, som kunde säga, att hon gjort något godt annat än då hon kunde bli berömd för'et. Åt missionen kunde hon alltid gifva någon tia om året, för då kom ju hennes namn in uti redogörelsen i tidningen.

Men kom där en fattig stackare och bad om en

brödkant, så kunde det hända, att hon jagade af honom med eldgaffeln, om hon var i sitt riktiga lynne.

— Låt oss blott få ligga i ladugården, så blir jag så tacksam. Jag har varit sjuk i flere da'r, ja' har så'n svår feber och håll i bröstet, kan knappt andas, och min lilla flicka är nästan förfrusen och orkar inte stödja mig längre, stammade kvinnan och såg med de feberglänsande ögonen så bedjande bort till mor Märta.

— Snälla frun, låt oss bli här. Mor dör, om vi komma ut i kväll, och då blir Lisbet ensam i blåsten och snön! grät den lilla tösen, som så godt hon kunde stod och stödde sin vacklande moder borta vid dörren. Men mor Märtas i Högakull hjärta veknade inte hvarken inför en döende moders böner eller hennes barns tårar.

— Tror du, att du kan få lägga dig till att dö här, så att jag ska' få tattarlik i mitt hus och bråk och besvär med begrafningen och omak för ungens skull, så har du en dålig tro!

— Kanske jag blir bättre och kan fortsätta i mor'n, om jag bara får lite varmt i mig och vi få ligga ute i ladugården och slippa blåsten i kväll!

— Du har lunginflammation, det ser jag grannt, och skulle du dö i la'går'n, skulle jag få otur med kreaturen i all min tid!

— Förbarma er, så förbarmar sig Gud öfver er en gång! stönade den arma och höll på att stupa omkull af andnöd.

— Dä' kan så va', svarade mor Märta, men bäst är, att du på eviga fläcken ger dig i väg till torparns härnere och lägger dig där. De ha bättre tid att sköta dig än jag, och därmed punkt!

— Må Gud i er dödsstund förlåta er för denna grym-

het! hviskade kvinnan och tog sin lillas hand samt stapplade ut i den stormande vinterkvällen.

— Spotta tre gånger efter tattarbyket, Sven! befallde mor Märta sin son.

Och Sven spottade.

* * *

Den sjuka hann aldrig torpet gående. Hon stöp i snön och låg där död, när den lilla flickan kom tillbaka med folk från Gröndal, såsom det lilla torpet heter. Hon hade fallit blott några stenkast därifrån.

* * *

Det beskedliga torparfolket åtog sig i sin fattigdom den lilla Lisbet, som växte upp och blef en snygg, sedesam och ovanligt vacker tös.

Det sades, att mor Märta i Högakull alltid blef blek om nosen och våndades, då hon händelsevis fick se den brunögda Lisbet. Och så underligt kunde det väl inte heller vara, ty hurudan människan än är, så har hon väl ändå något slags samvete.

Men var det möjligt för Märta, så aktade hon sig för att få se flickan. Hon tyckte gifvetvis inte, att det var trefligt att påminnas om den där vinterkvällen, och därför skaffade hon henne plats hos en släkting borta i en annan socken, för att hon skulle komma ur syne.

Men där träffades ofta Lisbet och Sven, när de voro vuxna, och Herren sammanlänkade i sin förunderlighet de ungas hjärtan så troget och innerligt och fast, som jordiska hjärtan kunna sammanlänkas.

De vågade dock aldrig visa sin kärlek, och ingen

anade det bittersta därom. Väl drog Sven allt mera tidt bort till släktingens, men det trodde man var i affärer, ty ingen anade, att den blifvande ägaren af Högakull såg neder på en frånfallen flicka, som visserligen var ren som snö, men i alla fall ett tiggarbarn.

Så blef mor Märta sjuk i vårbrytningen, och när läkaren kom och förklarade sjukdomen vara lunginflammation, leddes den sjukas tankar genast till den där vinterkvällens tilldragelser.

— Ja' kommer aldrig upp mer! sa' hon.

Och det blef ett mycket sorgligt sjukläger, där kroppsliga och andliga plågor möttes. Märta talade jämt i yrseln om en tiggarkvinna och om yrväder, lunginflammation och död, så att de, som skötte henne, voro alldeles förskrämda.

Men i ett lugnt ögonblick skickade hon efter Sven.

— Res genast efter Lisbet! hviskade hon.

Och det dröjde minsann inte många timmar, förr än denne var åter med flickan.

— Kom fram te' sänga bägge två! sa' den sjuka.

— Ja' vet, fortfor hon, att det inte anstår dig, men vill du, att jag ska' gå hän i frid, så lofva mig, Sven, att du gifter dig med Lisbet! Så får jag ro i min själ!

Och Sven och Lisbet flögo ner på knä vid sängen.

— Ja, mor, det lofvar ja' er inför Gud att göra, grät Sven.

När så Lisbet innerligt kysste gumman på pannan, blef denne likt en förklarad och dog sedan lugnt och fridfullt på kvällen.

* * *

På det viset kom det ståtliga kyrkbröllopet till i våras. Prosten, som kände Lisbet, sa' själf, att hon skulle

ha silfverkrona, och ingen kan tro ett sådant vackert tal han höll till brudparet om försoningens och kärlekens outransakliga nåd. Där fanns inte ett torrt öga i hela kyrkan. Själfve länsmannen snöt sig gång på gång.

Och på aftonen förde Sven in Lisbet såsom matmor och härskarinna bakom samma tröskel, öfver hvilken han en gång spottat efter henne, då hon med en döende mor kördes ut därifrån i vinterstormen.

Nu kyssas de och äro lyckliga bakom den tröskeln.

Ä'ke det en underlig värld vi lefva uti?

När Slättingeborna skulle rekrytera.

Gamle Borg, Slättingebornas soldat, hade fått afsked med pension. Och det var då inte mer än rätt, att han omsider slapp att gå på slätten, ty på sistone hade han blifvit bra styf i benen, och ryggen på'n hade börjat blifva en smula sprättbågsformad och krökt.

Han var alltså inte just vidare passlig att sprattla med i paraderna, och ett hundgöra hade han hvarje gång det blef fråga om uppställning. Geväret kunde han visst dänga upp på axeln med samma raskhet som mången ung rekryt, men när kaptenen skrek: »Sträck på er!» så blef det djädrigt för Borgen, den stackarn.

Han försökte nog att räta på ryggen, och han tog i, så att det brakade och knakade uti de gamla knotorna och så att han blef röd i synen såsom en pannkaksbakerska. Men någon vidare sträckning blef det i alla fall inte på'n.

De unga löjtnanterna hade redan ett par år skakat på sina tappra hufvuden vid åsynen af Borgen och grinat illa åt honom vid målskjutningarna, ty den gamle knekten darrade i armarne och var inte människa att hålla geväret stilla, när han siktade.

— Är du rädd för skrällen, efter du flaxar med pipan mellan himmel och jord! skreko de ibland.

— Rädd ä' ja' inte, men ja' ä' förträlad! mumlade Borgen och slängde af kulan högt öfver skogen.

Och det var nog på det viset, att han var förträlad.

När Borgen i sin ungdom »tog till knekt» och flyttade till det lilla torpet på Slättinge ägor, var det samma minsann inte mycket att hurra för. Han kunde knappt till att börja med föda en katt där, så stenigt och eländigt var det. Det var nästan omöjligt att komma åt tegarne med en ärjkrok, utan Borgen nödgades hacka ner säden han sådde, och det blef långt emellan kärfvarne, när han sen på hösten gick där och gnafde med skäran mellan jordstenarne.

Men Borgen hatade sten och stubbar. Han gaf sig till att odla och bryta om morgnar och kvällar, när annat folk sof, ty om dagen måste han gå på dagsverke hos andra för att tjäna föda till sig och de sina.

På det viset höll Borg på år ut och år in, och för hvarje år tilltvang han sig en liten terräng bra åker af stenbackarne och stubbfällorna på torpets ägor. Under hvart decennium knogade han ihop till ett nytt kofoder, så att han efter 30 års arbete kunde föda tre kor mer än när han började.

Det där hade varit ett illmänskadt slitande, och det var ingenting annat än det, som gjort Borgens ben styfva, krökt ryggen och gjort armmusklerna skälfvande på'n.

Men så var då torpet i ordning och i mönstergilt skick nu, när han blef pensionsmässig och skulle bort därifrån.

Mer än en gång hade krigskamraterna under årens lopp sagt till honom:

— Du ä' allt en dumstock, Borg! Dä' skulle väl

skam gå och träla på det viset och odla upp mark åt andra! Hva' har en för tack för så'nt?

Men då brukade Borgen svara, att han dels inte kunde tåla sten och illtyg, och dels kunde ju den yngste pojken få numret efter honom. Och så hade han fortsatt med sin hacka och sitt spett.

* * *

Nu hade emellertid gamle Borg erhållit afsked. Han hade desslikes visat sin pojk och fått löfte om att få in honom på numret, om rotebönderna ville städja honom.

Men då blef där ett fasligt väsen i Slättingetrakten. Torpet var ju så öfverdrifvet bra, att hvem som helst just ingenting kunde ha emot att flytta dit, och så blef där intriger och kabaler, såsom det ju alltid blir, när ett brödstycke blir ledigt.

Det gick knappast en vecka, utan att där kom någon pojk från trakten till kaptenen och förklarade, att han voro villig taga numret efter Borgen och gjuta sitt blod för fosterlandet, antingen i Ryssland eller Norge. Så Slättingeborna hade då ingen svårighet att få rekryt.

Pelle i Svängen ville ha in sin son, Jödde i Fylleryd sin måg, och Masse i Guddarp sin dotterson för torpet, och hvar och en af dem förstod, att de måste förgöra Borgens pojk, innan det fanns någon utsikt för dem.

Till den ändan satte sig Pelle i Svängen ner en dag och skref till kompanichefen:

»Herr nådig kaptin!

Såsom varande fader till min son, som vill bli knekt på Slättinge, får jag rekomdera honom. För Guss skull probera inte Borgens pojk, nådig kaptin, som ju är frun-

timmersgalen och veterligen djupt fallen i dröckenskapslasten, och slöss på marknar och te' å' me' på aksjoner, hvaraf blo'vite uppstått, hvilket inte passar kronans folk. Och vi undrar, om den nye värnpliktslagen innehåller, att föllehunna få antagas till krigstjänst af nådig kaptinen, som därtill har flere barn på böjden och inte heller gått te' skreft på cerkla fira år, som Borgen själf tillstått i flera personers närvaro, att han inte gjort, hvilket äfven pastorn kan bestrida, äss så skulle påfordras, så kaptin har allt ett stort ansvar, om han skulle anta Borgens Kalle med högaktning tecknat af P. Svensson i Svängen 1895.»

När Pelle skickat af det brefvet, gick han omkring och var så säker på att få sin son till soldat för Slättinge, att han redan började på att plantera ut ett gifte åt honom.

Men Jödde i Fylleryd satte sig neder och skref äfvenledes ett bref till kompanichefen till förmån för sin måg.

Och den gudelige Jödden diktade och skref:

»Herr Kaptin och ridare!

Nåd och frid!

Jag har svåra anfäktelser i min anda, för det jag icke tillförene skrifvit och berättat kaptinen, att Kalle Borg är en fähund, som lefver främmande för Herran och hafver en gång helt nyligen gömt kjortelen för ett medelålders fruntimmer och skrämt hästen för en predikant, under det att min måg varit omvänd allt sedan jul och kan hela fältandaktsboken utantill som ett rinnande vatten och lefver därefter; och Kalle Borg dricker öl, och är en slaf, så han passar icke till krigsman, utan bör, såsom det står, blifva utsprutad ur herr Kaptinens mund. Han hafver ögonens begärelse och köttets begärelse och är lösaktig, men min måg är gift och lefver alltså ett

hälgadt lif, så nu vet Kaptin nog, hvem han skall taga till soldat för Slättinge.

På det viset blef den arme Kalle Borg gång på gång nedsvärtad på allt sätt och vis hos krigsbefälet, och det kom verkligen ut i socknen, att han icke skulle bli antagen efter far sin.

Då var det rätt så när, att den gamle gått och hängt sig, ty han hade bespetsat sig på att få dö hos sin son på torpet, där han stretat och gnott så välsignadt i sina dagar.

Men alla historier och paschasor sluta, gudskelof, inte alltid illa här i världen.

Kaptenen begrep nog, hur det var förspändt där borta i Slättinge, och han förstod också grant, hvad både Pelle i Svängen och Jödde i Fylleryd voro för slags gökar.

Han bara grinade åt deras bref och satte Kalle till knekt efter far hans.

När detta blef kunnigt, vardt den gudelige Jödde i Fylleryd så förbittrad uti sin ande, att han glömde sig och svor:

— Må f—n ta' hela krigsbefälet bå' te' lands och vatten; ja' ska' då åtminstone aldri be för'et mera i min ti'!

— Amen! lät Pelle i Svängen.

Den välsignade jul.

Ett litet stycke från själfva stranden, där bärget, som kom österifrån stupade nästan rakt ner i sjön, hade hemmanets ägare placerat det lilla torp, hvarest »Tjurviggen» bodde. Man kallade honom så på grund af hans ordkarghet, hans vanligen dystra och bistra miner samt det enstöriga lif, han förde. Eljes hette han Anders Karlsson.

Torpets läge var just icke så väl valdt. De ljumma vindarne från söder motades undan af det höga, skrofliga berget, men när nordan kom med tjut och dån och snöstorm, så var det som om han velat dänga den lilla stugan emot klippväggen och krossa henne med ens.

Det var väl däraf, som torpet i hvardagslag gick och gällde under namnet Kållevrå, hvilket på vanlig svenska är detsamma som den kalla vrån.

Där hade Tjurviggen bott i många Herrans år både såsom gift och enkling. I allmänhet tog man just ingen notis om honom, och icke tillät han det heller. Men det visste man, att om han under de senaste åren blifvit allt mer och mer underlig och sluten, så hade han dock for-

dom varit såsom annat folk, och till och med en glad och munter ture, som man säger.

Till hans underligheter hörde bland annat, att han blef allt buttrare och dystrare ju närmare tiden led mot jul.

Det plägar ju eljes i allmänhet vara tvärtom. Men Tjurviggens anlete mulnade allt mer och mer ju längre adventet skred, och när helgen kom, och folk önskade honom: »en god jul», vände han sig undan och hånlog samt svarade aldrig ett ord på den hälsningen.

De, som kände till Tjurviggens historia en smul, kunde också upplysa, hvarför han hade en sådan motvilja och syntes hysa en sådan bäfvan för julen.

Alla hans olyckor och alla hans sorger, och de hade varit många och förfärliga, hade träffat honom vid den högtiden.

Som ung hade han en gång gått ner till staden efter julbränvin åt sig och andra. När han på kvällen skulle hem, var han öfverlastad och somnade ute. Däraf hade han sedan dess fått sitt skrabbiga bröst och en svår gikt att dragas med genom lifvet, och det var honom alltid ett bittert julminne.

Längre fram hände det, att hans äldste son, när han gick från julottan, drack med sina vänner i stugorna utmed kyrkovägen, tills han vardt våghalsig och påstod sig kunna gå den sista biten hem öfver sjön till »Kållevrå», fast isen knappast var stort mer än nattgammal. Folket varnade ynglingen och besvor honom att gå byvägen. Men han gick ändå ut på sjön i yrseln, och följden blef den, att Anders Karlsson vid middagstiden själfva juldagen fick stå hemma på sin strand och höra sin sons nödrop och dödsskrän och se honom sjunka och försvinna i viken utan att kunna göra något för hans räddning.

Det var hans andra fruktansvärda julminne. Denn

hemska händelse lade hans hustru på dödsbädden, så att när sonens lik hittades fram på nyåret, fick han följa dem bägge till samma graf.

Från den tiden började det egentliga tjurviggasinnet få makt med honom, mente grannarna. Det gick något så när an med honom eljes under året, men så fort det led mot jularne, blef han liksom ifrån sig.

En julafton, då han satt i sin stuga och dyster, missmodig och bitter stirrade in i glöden på spiseln, kom hans enda dotter hem från staden med ett litet barn på armen, utskämd och bedragen.

Anders Karlsson tog emot henne som om han redan anat hennes ankomst på det viset.

— Sjukdom, död, elände och skam, det är de julklappar som regna öfver mig! Jag vet nästan på förhand hvad försynen ger mig! sa' Anders Karlsson.

Dottern blef sedan med sitt barn hemma hos honom i fattigdomen, och en tid såg det ut, som om dennas omsorg och sällskap och det lilla barnets joller skulle skingrat tjurviggasinnet hos Anders.

Men inne i staden hade han sin yngste son som handtverksgesäll, och om honom kom det då och då dåliga rykten hem till socknen.

Till sist hände det verkligen, att denne unge man blef häktad för ett svårt våld, som han begick på själfva juldagen.

— Är det inte som jag alltid sagt, att julen är en förbannelse för mig och de mina! sa' Anders, hvars bitterhet från den dagen snarare till- än aftog.

— Någon riktig försyn finnes det inte, plägade han säga.

Så kom återigen en julafton. Men inne i Kållevrå brast högtidsglädjen såsom vanligt. Där brann visser-

ligen en lifligare brasa än eljest, och den lille dottersonen tultade mera rentvättad än vanligt omkring i skenet från spishällen. Det var hela det julstök och allt det julafint, dottern vågat åstadkomma.

Men på sängkanten, främst i stugan, satt Anders bittrare och tystare än annars, med hufvudet i händerna och väntade som vanligt någon helgdagsolycka. En och annan gång lyftade han på hufvudet och liksom lyddes efter, om icke något olycksbud hördes komma.

När han då ingenting förnam, kunde han öppna munnen och säga till dottern, att hon antingen skulle se till, att den lille ej under sin lek sprang och stupade i elden eller att hon själf icke finge gå ut till brunnen.

— För händer ingenting annat med pojken nere i stan i dag eller i morgon, så ska' väl antingen lillen bränna ihjäl sig, eller du stupa i brunnen. Nå't får väl lof att ske, efter som det ju, gu'nås, är jul! mente han i sin bitterhet.

Framåt kvällen, strax innan gröten och fisken skulle sättas fram, hördes raska steg utanför.

— Jesses, nu kommer här en olycka! mumlade Anders och sprang upp på golfvet och bleknade och skalf samt fick en min som om han väntat sig ett dråpslag.

När det tog uti dörrklinkan, rann kallsvetten från hans panna, och de tvänne unga män, som snart syntes i dörröppningen, hajade till vid åsynen af den förskrämde man, som mötte dem därinne.

Men den ene af dem sprang in och slöt gubben i famn.

— Gu' kväll och lycka till god jul, far! sa' han, under det den andre ryckte till sig den lille gapande pojkbytingen och smekte och kysste skrikhalsen af hjärtans lust.

Anders yttrade aldrig ett ord, utan såg bestört på, hur de bägge därefter pälsade af sig, och hur de sedan, snygga, glada och fina, med blåa band på rockuppslagen, närmade sig honom.

— Här komma vi nu två förlorade söner till er i julkvällen, ångerfulla och botfärdiga, med nyfödda sinnen och allvarlig håg att hädanefter med Guds hjälp göra er framtida glädje! sade sonen.

— Den här, som är med mig, fortsatte han, är far till den lille gossen, som springer på golfvet. Han har nu ett hem att bjuda Emma, och han vill göra henne till en ärlig och hederlig mans hustru. Känner jag honom rätt, godtgör han i framtiden allt hvad han förut brutit emot henne och barnet och Er.

Anders svarade aldrig ett ord, utan bara stirrade framför sig.

Men sonen gick bort och tog fram den dammiga gamla bibeln och satte sig att läsa högt om frälsarens födelse och änglaskarans sång om frid på jorden.

Anders satt där stum med knäppta händer och lyddes till sin son och såg, hur de andra två under läsningen slöto sig till hvarandra på soffan vid dörren, där barnet snart stilla somnade in öfver bådas knän.

Det började gå allt högre i den gamle mannens bröst, och det bittra draget kring hans mun började ge vika för en allt blidare min.

Och när sonen slutat sin läsning och knäppte samman sina händer öfver den gamla boken samt varmt och innerligt bad till Gud, att han, som genom Kristi födelse i juletid låtit sitt nya, värmande och frälsande ljus gå upp öfver världen, äfven nu i denna julekväll måtte låta detta ljus skina in i alla deras hjärtan och sprida frid därinne, så smälte den bittra skorpa som under åratal

lägrat sig kring gubbens hjärta. Isen brast och flöt bort som glädjetårar ur den gamles ögon.

Och Tjurviggen, som så länge tviflat på Guds kärlek och på hans försyn, stod upp och drog intill sig son och dotter och barnbarn och måg, snyftade och sa':

— Herren har icke öfvergifvit mig, han har blott pröfvat mig, och under en julkväll återgifvit, rikligen återgifvit mig, hvad jag förut mistat. Jag tackar dig, min trofaste skapare, för din välsignade jul!

Nu kallas han icke »Tjurviggen» längre.

Hur resor bilda.

Det gifves ingenting, sägs det, som bildar folk så bra som resor. Och att det är sant, det kan man då dagligen se.

I Häljarp t. ex. bor ett rejält folk. De äro kanske de stadigaste och mest välbergade och de gudligaste i hela den gamla socknen.

När hundan man kommer dit, är man då säker om att träffa dem hemma och hvar och en af dem på sin plats, utom om nätterna i böneveckan. Men ingen enda af familjen går så långt bort som ens till kyrkan, ty där ligger ett missionshus strax bakom Häljarps hage, och gubben och barnen tycka, som ju sanningen är, att när man kan få höra ordet på närmare håll, så är det onödigt att slita halfsulor med att masa den sandiga landsvägen hela tre kvarts mil bort till sockenkyrkan.

Men det här ständiga hemmalifvet gjorde omsider att Kalle, sonen på stället, öfverallt ansågs för en riktig klubbeduns, den där inte kunde skicka sig alls bland annat folk; och den öfriga ungdomen i trakten kallade honom för »Häljarpa stugegris».

Så, serradö, hände där en dag en ledsamhet i Hälj-arp, så att där blef både gråt och svordom och ursinne och tandagnisslan.

Vänsterstuten fick en potatis i halsen. Gubben rände ned piskaskaft och många andra vådliga ting i strupen på honom, och försökte allt hvad i hans makt stod, men det halp intet, utan stuten dog på kvällen.

Och så fanns det naturligtvis inte annat råd än att Kalle måste köra in till staden med köttet, det begrips.

Nå, han for, sedan han fått emottaga alla möjliga förmaningar och varningar och utantill lärt sig läsa upp en paschasa om, att köttet, som han hade, vore efter en ung kviga, hvilken brutit sitt ben och för den skull måst nerslaktas.

Så företog Kalle sin första resa, och kvällen därpå kom han tillbaka från sta'n.

Resan hade bildat honom, så att de gamla knappt kunde känna igen sitt eget kött och blod, när det återkom.

Så fort Kalle stannade utanför stallet, kastade han tömmarne öfver hästryggen och skrek åt den framskyndande fadren.

— Sela å' hästen, torka honom väl och kom in, gubbastut, så ska' ni få köttpängarna!

Han satte ut truten på ett fruktansvärdt viktigt sätt och svängde med hufvudet, så att gubben nästan trodde, att Kalle blifvit transporterad till grefve eller något annat högt och stort och förnämt.

När de se'n hade redt upp pängaaffären, satte gumman fram den vanliga kvällsvarden på vänstersidan af köksbordet, midt framför Kalle, som satt där med mössan på nacken och sökte röka på en cigarr.

— Ta' å' dej mössan och be' Gu' välsigna maten och ät, Kalle lelle! sa' gubben.

Men Kalle tog bara cigarren ur munnen, tittade i taket och spände till att hvissla på ett öfverlägset sätt.

— Hvarför äter du inte, Kalle? Ja' för min del menar, att du skulle hinna med att va svulten, nu! undrade gumman.

— Ja' töcker I borde ha lite bätter vett, mor, som ska' va' gammal och klok! Ä' I inte rent förbanskad, som häfver fram blandbrö' och gröt och blåsur mjölk för en, som vatt inne i sta'n öfver en hel natt och till å med sett landshöfdingen.

— Såg du landshöfdingen?

— Vesst i hundan gjorde ja' dä', lika tydligt som ja' sir er nu! svarade Kalle och knäckte till att suga på sin cigarr.

— Då är det allt bäst, mor, att du steker litet fläsk och tar fram en rågbrödskaka, för det kan ingen ge Kalle dålighet, när han nu har sett så möcke utå världen! inföll gubben.

Kalle fick fläsket och rågbrödet, och ifrån den stunden har det blifvit liksom ett annat gry i honom. Nu går han ut om lördagskvällarne, röker cigarr och gör sig till för flickorna, så att numera hör man inte en själ kalla honom för »Häljarpa stugegris».

Så resor bilda, det är säkert det.

* * *

Men det finns, förstås, ingenting godt, som inte har någonting ondt i släptåg också, liksom det ju heller inte finns något ondt, som inte bär något godt i sitt sköte.

Det djädrigaste onda, som de bildande resorna dock åstadkomma, det är, att vi glömma bort vårt modersmål

så fasligt kvickt, om vi komma utomsocknes en liten tid. Och det är förargligt.

Sven i Lyckan for till Amerika i julas, men han fick intet arbete där, utan krasslade sig hem efter ett par månader såsom potatisskalare på en stor emigrantbåt.

Sjutsingen vete, om det är bekymmer eller vedermödor, som gjort det, men Sventastackarn förstår sedan dess inte ett ord af det man säger till honom.

En dag voro vi uppe i Lyckan för att höra honom tala om, hur det egentligen går till på emigrantbåtarne. Men, skam till sägandes, begrepo vi inte ett ord af det lilla han sade.

Vi sutto där och gapade en lång stund, och sågo naturligtvis fasligt dumma ut, och skrufvade oss på sofflocket. Till sist blef fadern rasande och röt åt Sven:

— Tag flåhackan och gör i ordning kanterna kring vårrågsbiten, din latoxe!

Men Sven knep ihop det ena ögat, ref sig i hufvudet, nöp sig i mustaschen och sa' efter en stunds funderande:

— Not, not — ej understår donk, not, not!

Och därvid blef det, ty Sven har verkligen blifvit så bildad under sin resa, att hela socknens förnuft icke är mäktigt att fatta honom.

* * *

Men ibland händer det ändå, att minnet af fosterbygd och modersmål kan väckas till lif i ett enda tempo till och med hos sådana, som varit borta från socknen i tre månader.

Vi ha på ägorna en gammal granadör, som heter Kutt. Han har en vådligt vacker och blåögd flicka, så hvad utseende och kropp beträffar, finns här knappt maken till henne i hela pastoratet. Men illbattig och

grinig och högfärdig har den bytingen alltid varit, och i fjol våras gick ju trumslagar Spjut och sköt sig för hennes skull, stackars pojk. Så blefvo de andra ungdomarne rasande på henne, skällde ut henne, hvar hon träffades, och till sist lade de öknamn på henne och kallade henne »Mördare-Fina» och Gu' vet icke allt ledt, de sa' henne.

Då dråsade hon en vacker dag af till Danmark och fick någon plats därnere.

Men hon var där inte längre än vid pass tre månader, förr än hon en afton återvände till Kuttens, klädd i hatt och mycken annan härlighet.

När hon så, bärande sin fina kappsäck, kom i närheten af grenadiertorpet, gick far hennes därute och slog på en dikeskant, och hans enda höna gick och plockade mask på åkern bredvid.

— Kan De sige, min go'e Mand, sporde Fina, när hon nådde far sin, kan De sige, hvad det Dyr heder, som gåer där! och så pekade hon på hönan.

Kutt tittade på flickan och vispade lugnt sin lie. När det var gjordt, lade han den stilla på renen, hoppade öfver diket ut på vägen och gaf sin tös en så vådlig örfil, att hennes granna hatt for långt skam i våld utåt mossalaggen.

— Kommer du inte ihåg hvarken far din eller hans gamla höna eller ditt modersmål, så ska' ja' pränta in'et i skallen på dej! röt Kutt.

Ifrån den stunden talar Fina den yppersta småländska, som man kan tänka sig och minns hvarenda sten och buske på grenadiertorpet.

Det usla bränvinet.

Man borde väl egentligen tro allt hvad en nämndeman säjer, eftersom han, gubevars, ska' vara ett sockneljus; men häromsistens yttrade vår nämndeman någonting, som jag bestämdt inte vill skrifva under på! lät rusthållarn i Svängen en dag och ref sig bak örat.

— Hvad var det nämndemannen då sa'?

— Jo, det var som så, att kyrkovärden och han voro ordkastandes en dag och grälade om, hvem af dem, som var den störste nykteristen. Kyrkovärden hade, kan tänka, inte varit riktigt säker i benen, när han snoppade ljusen i nyårsottan, påstod nämndeman. Men då drog kyrkovärden fram, att den andre efter sista häradshöfdingemiddagen somnat och till och med snarkat fem rejäla snarkande under själfva eftermiddagssammanträdet i häradsrätten, och att han, när häradsdomarn påtat honom i sidan för att väcka'n, rytit till, så att det hördes öfver hela domsalen: »Kör inte in armbågen i sida på mig en gång till, Lotta, dä' säjer ja dej, för då vankas dä smörj!» Han satt, förstås, och drömde, att han var hemma hos käringen i Skårakull.

Vi trodde alla, som hörde det där, att nämndemannen skulle bli topp rasande, men han bara sträckte på sej, blåste upp kinderna och sa':

— Nå, hva' gjorde det? Inte ett dugg! Ty lika vackert och upplyftande som det är att se en full nämndeman, lika otäckt och bedröfligt är det att skåda en supig kyrkovärd!

— Det där lät visst inte illa, nästan lika vackert och lärdt, som hade det sagts utå' en präst, men ja' skrifver inte under på'et! fortfor rusthållaren.

— Hvarför det då?

— Jo, för det att jag har tänkt öfver saken och kommit till den tron, att bränvin och fylleri icke kläda en endaste människa, inte ens en nämndeman, rätt om han står i tur till att bli häradsdomare. Vi borde rent af lägga bort det, godt folk, ty där det får rinna in, aflar det stollastycken i skallen på till och med gamla hedervärda, allvarsamma, gifta och gudeliga hemmansägare, sådana som jag och flere med mig! Det fingo vi minsann pröfva på, när vi voro på nyårsgillet i Nybygget dagarna efter trettondagen! slöt rusthållaren.

— Hur i all världen gick dä då till?

— Jo, det höll på att bli inte mer och inte mindre än ett reelt äktenskapsdrama vid trettondetiden hos Karl Israelsson i Nybygget. Och det var, förstås, inte annat än för supnings och bränvins skull.

Karls närmaste gårdbo höll, som vanligt är, sitt stora nyårsgille, och det vet man ju, att Nybyggekarlarne vilja att fisken ska' simma ordentligt i juletid.

Annars äro de alldeles utmärkta dunderkarlar både Karl och Måns, och så långt året är ha de icke bränvin i sina hus, undantagandes om julen.

Pastorn har visserligen ett par gånger varit åt dem,

att de skulle bannlysa julbränvinet, men det har aldrig lyckats för honom.

— Farfar hade sån't och far också hvarenda jul i all deras tid, och de va' likare karlar än bå' prosten och vi! svarade de hvar för sig, och togo hem det bestämda måttet, utan att fästa sig vid pastorns tal.

Men om de hade lydt honom i det stycket, så hade då en del af oss gubbar i detta nu inte varit ansedda för spektakelmakare och värre än illpojkar.

Som sagdt, det vankas ingenting starkt i Nybygget annat än om julen, men då får jag betyga, att där går hederligare och frikostigare till vid deras kalas, än på många andra ställen, och det kan nästan sägas, att man i vår socken aldrig får ett giltigt jularus mer än där. Men ungdom bjuda de aldrig, utan endast äldre och bastanta hårdvallsgubbar.

Nu hände det sig, fortsatte rusthållaren, att Karl Israelssons hustru hade blifvit liksom en liten smula väckt mellan jul och nyår, så att hon var inte med på kalaset hos Sven Månsson, och det var väl därför, som Kalle var liksom litet mer upplagd för drickande än vanligt. Han tog sina glas liksom i förargelse öfver att hon, som hon lär yttrat sig, inte ville sitta, där de bespottare sutto. Så Karl var het i hättan hela kvällen.

På kalaset var också Johannes i Klon, Johannes Snåler di kallar'n. Och vida bekant är han ju också för sin närighet.

Jesses, han är så snål den skråen, att han inte näns att gifta sig, fast han är rikare än ett troll, utan han lefver som en munk, och svälter sej och far illa som en tattare. Annars skall han va' toseter efter flickor, sägs det.

Kommer han på ett kalas, äter och dricker han i snålhet så länge han orkar gapa, och därför bjuds han

med bara för skojs skull, och för att de andre gubbarne ska' ha någon att gyckla och stollas med.

Här på kalaset i Nybygget ansatte de honom värre än vanligt, och vi hade ogement roligt åt honom.

Vi hällde, gu'bevars, ättika i hans toddy och strödde snus på hans fisk och vräkte peppar i hans snus, men alltsammans gick med som söta bitar. Johannes Snåler söp och åt och nös, så det var rent hissnesamt åt'et.

Men bortåt 10-tiden på kvällen hade Snåler kämpat ut och somnade på en bänk ute i förstugan.

Och det vet man, att när han slumrat in ofvanpå ett sådant kalas, så vill det allt till mera än en domsbasun att få lif i honom.

Då var där en djädrans karl, som sa' till ett par stycken af oss:

— Det ä' synd om Johannes Snåler. Han sitter och fryser därute! Vi ska' rätt, i tysthet och så att ingen obsalverar oss, bära in skråen i Karl Israels stuga och öfverantvarda honom åt dennes nyväckta hustru. Kanske hon gör folk utå honom?

Syndare, som vi ä', och litet lifvade, som vi, gu'nås voro, gillade vi bums förslaget och knekade i all sköns tysthet bort till Kalles med Johannes Snåler.

Där hade hustrun allt lagt sig och släckt elden, så där var mörkt i stugan som i en kolpåse.

— Är det du, din ussle drinkare och eländi'e fråssare, som kommer nu! lät hustrun, när vi kommo instöflande med Snåler.

— Ja, sa' vi, men han ä' allt bra' dragen och sne' och illamåannes, utå' bå' värme och mat och bränvin! Hvar få vi lägg'an?

— Yschiannamej, att ja' ska' gå i ok med ett sådant svin. Dra' å' honom stöflarna och lägg honom se'n sådan

han är ofvanpå täcket. Ja' gitter inte tända ljus och se honom i hans förnedringstillstånd! jämrade sig gumman.

Och så drogo vi stöflarne af Snåler och lade hans lekamen varligt på täcket i Kalles säng.

— Tack för I bar hit'en! suckade gumman.

— Inte möcke å' tacka för! genmälde vi och gingo.

Vi ställde oss förstås ett litet grand i förstugan och hörde hur hon skällde ut Snåler, och hur hon för sådant ändamål tog till både bibelspråk och allt annat, det värsta hon visste.

Men han låg, gu'nås, tyst och bara snarkade.

Se'n gingo vi åter till gillestugan, en och en i sänder, såsom om ingenting händt.

— Nå, skrek Måns om en stund, hvar ä' Johannes?

— Åh, han masade nyss i väg på hemhållet. Han hade fått, hvad han behöfde, kan ja' tänka! sa' den, som styrt till Snålers bortbärande.

Och se'n blef där intet mera tal om den saken, utan vi satte oss ånyo till kaffegökarne och pratade och dundrade. Vi hade ingen brådska, tyckte vi.

Om en halftimme eller så tog emellertid Karl Israel adjö och gick.

Dä' ä' bäst ja' tyar mej hem, annars blir hon väl rent stollig! lät han.

Men vresig såg han ut.

Just som vi andra sutto och funderade på, hur vi skulle få spörja, hur det gick, när han träffade på Johannes Snåler i sin säng, kom han återrusande och var alldeles ifrån sig.

— Låna mej e' lökta, å gå mä' några stöcken. Dä' ä' på tok hemma! Så fort ja' kom i förstu'n, fick ja' höra ett fasligt snarkande där inne. Antingen ligger Katrina

och dra's med dö'en, eller ä' dä' manfolk inne! skrek Karl Israel.

Vi opp som raketer, tände en lykta och följde med ner till Kalles.

— Gack nu töst å' på tå! hviskade Kalle och smög sig fram och lyste öfver sängen.

Ni vet, hvad han fick se, godt folk! Men hoj, ett så'nt väsen där blef.

Katrina satte sig opp i sängen, och när hon fick syn på Kalle och oss, stående på golfvet, och Snåler på täcket, så skrek hon till, så att fönsterrutorna skallrade, och Snåler vaknade.

— Gör dej inte till å hoa inte så bålt, du! Ja' ser hva' ja' ser, å nu sätter ja' ett skott i er hvar! röt Kalle och nappade ner bössan från väggen.

Och han hade nog ställt till ett riktigt äktenskapsdrama på stadsbomanér med blo' och död och allt tillbehör, om inte vi hade fått fast i honom och ryckt honom åt sidan, så att skottet brakade af i taket. En välsignad sak var, att han inte hade mer ammisjon hemma.

Men när skjutandet var öfverståndet, kunde vi, förstås, inte hålla oss, utan talade om alltsamman, hur vi hade anammat Snåler i förstugan hos Månssons och burit ner och lagt honom bredvid Katrina.

Men det blef inte stolligt förrän då. Det är skam att tala om'et, men sant är det likaväl, att Karl Israel nappade till sig sitt spanska rör och skrek:

— Jaså! Men ja' ska' ge' er för att chekanera mett hus och mi' säng!

Och se'n klådde han oss riktigt syndalöst allesammans, så att åtminstone jag för min del har godt af'et än i da'. För vi kom oss inte för att ta' igen efter som det skedde i hans eget hus. Och Katrina hjälpte honom

det bästa hon kunde med eldgaffeln och sin uddhvassa tunga.

Det allra värsta är ändå, att vi nu få gå och höra't utå' hela socknen, Vi få skämmas som hundar. Så det ussla bränvinet, det är ändå visst inte till nå'n välsignelse, rätt hvad nämndemannen se'n må säga! slöt rusthållarn och suckade djupt.

Ett »rejält» barnsöl.

Det är säkerligen icke många, som reflektera öfver huru gräsligt mycket arbete och kostnader vi landtmän och bönder — eller hvad ni nu vilja kalla oss — nedlägga på vår utveckling till fulländade herremän.

När vi äro rentvättade och ordentligt finklädda, te vi oss nu för tiden mera såsom hofrättsråd eller andra storgubbar än såsom simpla åkermän, ty numera begagna vi aldrig i helgdagslag annat än det dråpligaste köpetyg till våra kostymer, och om det är görligt, låta vi sy dem i något skrädderietablissement, ty våra sockenskräddare äro omöjliga, och kunna icke, äfven vid hot af mycken och god stryk, fås att följa med moderna.

»På långt afstånd och svaga ögon» taga vi oss därför ut nästan såsom andra grilljannar. Mustascher anlägga vi ock, och ha redan kommit därhän, att vi förstå att svärta dem, om de stundom af rägn och sol blifva så blekta och urlakade, att de få samma rödbruna och obestämda färg, som det yttersta taglet på svansen af en ko utaf bondras.

Denna sistnämda fåfänga öfvas dock blott af de allra

förnämsta bland landsbygdens lejon. Dessa hålla sina manipulationer härvidlag så strängt hemliga, att skäggsvärtningen aldrig skulle blifvit upptäckt, om man ej observerat, att en del flickor, hvilka efter sammanringningen om söndagarna blifvit kyssta bakom vapenhusen, komma intrippade i Herrans hus med stora svarta fladosor i muntrakterna och på kinderna, allt märken efter beröringen med lejonens mustascher.

Vagnar, selar och hästar ha vi också lika gentila som de vådligaste patroner, ty vår åsikt börjar allt mer och mer blifva den, att »vi icke behöfva vara sämre än en del herraslankar».

Det har, som sagdt, kostat oss en hel hop både pengar, ansträngning och uppmärksamhet, innan vi kommit så långt i förfining.

Men gått har det och det raskt ändå, ty det är just icke så fasligt länge sedan vi gingo till marknads eller till Herrans hus i ärligt hopkomna vadmalströjor och träskostöflar.

De gamla påstå visserligen, att vi voro lika bra, om icke bättre karlar på den tiden, men det är naturligtvis bara prat, för det vet en ju, att »som man är klädd, så blir man hädd».

Res in till staden i skinnbyxor och träskor och försök borga några marker kaffe, så får en allt se hur det slår ut.

Men kränger en bara på sig en tulubb och ett par gummigaloscher och kommer sugande på en cigarr, så stå patronerna bums såsom vinkelhakar inför en, och det finns ingen gräns för den kredit, som en då kan få.

Ännu ha vi dock, tyvärr, en hel hop att lära oss, innan vi med fullt fog kunna påstå oss vara riktigt fullfjädrade herrar.

Det är oss nämligen tvärt omöjligt att äta och göra kalas på fint och äkta herrskapsmanér.

En del försöker visserligen att bjuda till det bästa de kunna, men det vill platt intet gå, utan det tar hus i helseke, såsom det heter på vårt rena och osminkade språk.

Helt nyss infördes härnere en alldeles ny och såsom man trodde högst urban anordning vid större gästabud, en liten fin och enligt mitt förmenande nästan kunglig passus.

När nämligen lutfisken expedierats och fruktsoppan väl blifvit framhäfd på bordet, bjöds där omkring på en bricka en halfstopsflaska eau de cologne.

Praktiskt var det efter lutfisksdoften — det kan ej nekas — men större delen af gästerna begrep icke piken eller det fina i kråksången, utan öste osevattnet i soppan och blefvo skinnlösa i munnen, så att de sutto och illgrömmade sig vid bordet och voro knappt människor att därefter förtära ens sötost.

Se, det bär sig alltid litet illa i början, när man tager till med ett nytt mod, och det har sig icke så rasande lätt att härma herrefasoner.

* * *

Rent galet gick det då för Anders i Fållen, när han gjorde sitt stora barnsöl. Det skulle blifva ett sådant kalas, att dess make aldrig förut varit spord i hela grannsamhället, kanske inte ens i hela häradet, och det blef det också.

Anders hade varit gift i många herrans år, utan att hans hus någonsin förut blifvit välsignadt med någon son, och när därför denna lycka omsider vederfors honom,

så förklarade Anders, att om Herren hade visat sig nådig emot honom, så skulle också han visa sina framfötter och klämma till med ett barnsöl, som skulle stå i mantal.

Nu hade Anders nyss förut varit med om en stor middag, som prosten hade gifvit efter en laga syn på bostället, ty Anders är gu'bevars god man, och vid den middagen vankades delikatesser och andra goda saker med utländska och krokiga namn samt vin till en del rätter.

Nu ville kantänka Anders icke vara sämre utan klippa till med ett gille i samma stil och visa sina grannar hvad gode män kunna få inhemta under sin umgängelse med domare och kronoombud och andra storgubbar.

Utländska saker skulle han därför ha så mycket som möjligt till kalaset, och det förklarade han icke en utan hundrade gånger för bokhållaren, när han var inne i staden och köpte specerierna.

— Vi ska' väl ta' ett paket bordsalt också? frågade biträdet.

— Nä, fy för katten, ska' väl så hundan heller, för dä' duger inte ve' detta tefället, utan *engelskt* salt får ja' lof ha.

— Det ha vi inte här, det kan fås på apoteket, och det är just inte så billigt, mente bokhållaren.

— Dä' kvettar hva' dä' kostar, men engelsk salt ska' ja' promt ha'.

— Men, fortfor han och pekade med piskskaftet uppåt hyllorna, hva' finns dä' i de där petällera med den granna läsningen på?

— Det är soya!

— Hm, jaså! Är dä' utlänskt och fint?

— Den är extra prima japansk soya, den finaste

och bästa, som finns i handeln! upplyste den unge mannen bak disken.

— Ta' då hit ett halft dussin, för en gör inte barnsöl mer än en gång om året, och då kan en väl kosta på sej lite fina och ovanliga drickesvaror, lät Anders.

* * *

Så blef där då ett hejdundrande kalas på Fållen, när man kom hem från kyrkan.

Gubbarne åto så att svetten lackade af dem och kunde icke nog prisa Anders för hans hedersamma kalas.

Slutligen kom också lutfisken fram, ty den får då aldrig saknas vid ett rejält gästabud, rätt hvilken årstid det hålles.

— Salta nu doktigt och bra på honom, godt folk, sa' Anders, och varen inte rädda, för det här ska', skam te' sägandes, vara engelskt salt, så dä' ä' ingen vanlig dålighet. Engelsmannen har då namn om sej att ha bättre varor och likare prodokter än bå' tysken och fransosen.

— Tack, tack! Det ser minsann så rart ut, alldeles som krista'l! menade gästerna.

Och så började man diskutera och utreda, huruvida icke det engelska saltet skulle vara förmånligare än annat att salta ner fläsk uti.

Anders mente för sin del på, att det nog vore det bästa, som kunde ges, men befarade tillika att det skulle falla sig allt för dyrt, ty det funnes blott på »apeteka», och det kände en ju till, att de inte voro några godtköpsbodar.

Så strödde man öfver fisken med det rara och ny-

modiga saltet och började svepa i sig af hjärtans lust och gamman.

— Fesken vell simma, ta' in vinpetällera! ropade Anders och såg mäkta koffig och högtidlig ut.

Då kom soyan in och gästerna fingo sig hvar sitt glas af det mörka och tjocka vinet, om hvilket man visserligen icke kunde säga, att det blixtrade och glödde i glasen.

— Skål, gubbar i bär'skollegium! sa' värden. Detta här ska' nog smaka fågel och krypa som eld i stommen, för dä' ä' komme änna från Japanien, som legger ve' världens änne, där dä' ä' hett som i ett lite' helseke.

— Ja, skål och tack, Anners, och löcka te' pojken! Måtte han växa och trifvas och bli lik far sin, så kommer han att duga, svarade nämndemannen i Bråten, som ska' vara en stortalare, när det kniper.

Gubbarne dängde i sig soyan och grinade illa.

Anders själf såg i början en smula missmodig ut och smackade oupphörligt. Men han hämtade sig snart och förklarade, att vinet visserligen icke hade »samme goe smak som vanlig pickladon», men det vore i alla fall ett fint och dyrt vin, hvilket man kunde förstå af tjockleken, och säkerligen skulle det icke slå åt hufvudet eftersom det troligen vore rena drufvan.

Gästerna höllo med honom och förklarade, att det nog vore det finaste herravin, som funnes, för herrar hade inte samma smak, som annat folk.

Därför sköljde man ner lutfisken och det engelska saltet med de sex buteljerna soya.

Men två dagar därefter kommo de flesta af gästabudsfolket ner till sta'n för att dels söka doktorn, dels köpa medikamenter, ty de hade blifvit svårt kranka.

De talte emellertid med mycken beundran och rörelse

om kalaset, hvars make aldrig hållits förr i trakten, ty där fanns icke en enda gäst, som icke föråt sej. Så mycke mat och så rara dreckesvaror fanns där, sa' de.

En del hade blifvit rent af sängliggande och trodde, att de fått koléran.

Bland dessa var Anders, som ansåg både sin och sina gästers sjukdom såsom en straffdom af försynen för det han velat bravera med salt och vin, som kanske inte voro skapade för andra än herremagar.

Af **samme författare** *har förut utkommit:*

KRING LÅNGVEDSBRASAN

Humoresker och skildringar

Pris 2 kronor.

Ur pressens omdömen:

Thure S. är redan känd såsom en **framstående humorist** med klar blick för det originella. *(Nerikes Allehanda).*

En **välkommen bok för hvarje vän af äkta humor.** *(Hudiksvallsposten).*

Författaren är **humorist som få** och kan skrifva de **allra roligaste historier** utan att någonsin förarga någon. *(Korrespondenten Landskrona.)*

»Kring långvedsbrasan» **sprudlar af godt lynne** och visar **en äkta och osökt originalitet.** Thure Sällbergs bok hör till det **allra bästa** och **mest underhållande,** som den ymniga litterära julfloden bringat eller skall bringa oss. *(Sörmlandsposten.)*

Dessa historier utmärka sig för **godt lynne och sprakande humor.** *(Skara tidning.)*

Den mest **genomroliga** och **friska läsning.** *(Gotlands Allehanda.)*

I våra tider behöfs det någon som kan narra folk att skratta — och **i den konsten är Thure S. en mästare.** Vi hoppas att Thure S:s första bok skall spridas öfver hela vårt land och från Ystad till Haparanda framkalla riktiga skrattparoxysmer, liksom vi ock hoppas att till nästa år få emotse en ny samling. *(Bergslagernas Tidning.)*

Thure S. utmärker sig för en fin, oftast **humoristisk uppfattning, god förmåga att berätta lefvande och lifligt** samt för en behaglig penna. *(Gefleposten.)*

Den, som älskar **ett godt skratt** bör icke försumma tillfället. *(Gotläningen.)*

Genom dem alla går en åder af **varm, frisk** och **sund humor.** Denna är, på samma gång som den är äkta **nationellt svensk, fullt individuell.** Hvad som jämte detta personliga drag och denna friskhet hos dem tilltalar läsaren är den **verkliga finess i uppfattning** och **stil,** hvaraf de i regeln utmärkas. *(Nya Dagl. Allehanda.)*

»Kring långvedsbrasan» skall helt säkert utgöra en **kär läsning för alla vänner af vårt folklif.** *(Helsingen.)*

Han tröttar aldrig, han finner med lätthet nya sidor ur bygdelifvet att skildra, **hans humor** är på en gång **godhjärtad** och **dräpande.** *(Arboga Tidning.)*

Det är både skämt och allvar i hvad han skrifver, men likasom hans humor är absolut giftfri och ej behöfver plumpheter för att vara rolig, så äro äfven hans stämningsbitar utan pjunk, men komma dock hjärtats strängar att vibrera. *(Hernösandsposten.)*

Vid läsandet af dessa osökt humoristiska naturstudier, i hvilka de skildrade personligheterna träda oss lifslefvande till mötes, kan man ej blifva annat än vid godt humör. *(Ystadsposten.)*

Stockholm, Iduns Tryckeri Aktiebolag, 1895.